szolgálat

„LÉLEK SZERINT ÉLJETEK"

A tartalomból:

A Lélek gyümölcsei
A Lélek az ősegyházban
A Lélek az Egyház imádságaiban
A Lélek és a közösség
A szellemek megkülönböztetése

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

43. szám 1979 Kisboldogasszony

TARTALOM

„Lélek szerint éljetek!" (Gal 5,16) 3

TANULMÁNYOK

Nemeshegyi Péter: A Lélek gyümölcsei 5
Farkasfalvy Dénes: A Szentlélek szerepe az Egyházban az Apostolok Cselekedetei szerint 13
Mihályi Gilbert: A Lélek az Egyház imádságaiban 19
Széneszi Miklós: A Lélek és a közösség 24
Armand J. Nigro: Az imádság: személyes válasz Istennek 31
Franz Hengsbach: A szellemek megkülönböztetése 39
Puskely Mária: A szeretet világvándorai: Raoul és Madeleine Follereau 43

AZ EGYHÁZ SZAVA

A pápa felajánlása Jasna Górában 54
Üzenet Jasna Górából 56
A pápa a varsói egyetemi hallgatókhoz 59
Az evangelizáció jelene és jövője Latin-Amerikában 61
Egyházatyák a keresztény életről 65

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A pápa Lengyelországban (Spectator) 68
Küldd el Lelkedet (Suenens bíboros) 72
A házasság átfogó képét elénk táró enciklika (A. Iezzi) 73
A papi hivatás (F. Klostermann) 76
A honfitársait gondozó magyar pap néhány gondolata († Pfeiffer Miklós) 79
Levelek a misszióból 81
Magyar nővérek a nagyvilágban 85
Papi jubileumok 87

KÖNYVSZEMLE

Előd István: Katolikus dogmatika (Alszeghy Z.) 89
Lángolj és világíts! Szent Bernát-válogatás (Vongrey F.) 90
Documenta Artis Paulinorum III. (Őry M.) 91
Vajda József: Megszentelt élet (Eke B. A.) 92
Cummings: Spirituality and the Desert Experience (Lelóczky Gy.) 92
Római magyar tájékoztató 94

HALOTTAINK 95

Msgr. Dr. Pfeiffer Miklós (R.) 97
P. Petruch Antal SJ (Confratres) 98
Esztergálos János Tibor OSB (Confrater) 100
Lovas István (J. H.) 101
Pallai Ignác Titusz kapucinus (Confrater) 103
Várkonyi János (Uhl Antal) 103
Simonyi Marián István ciszterci (-s -n) 104

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber, Verleger und für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Prugg Verlag - Eisenstädter Graphische GesmbH, Eisenstadt, Österreich.

LÉLEK SZERINT ÉLJETEK! (Gal 5,16)

Valószínűleg nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a Szentlélek Úristennel szemben könnyebb szélsőséges magatartást követni, mint a helyes úton haladni. Egyes hivőknél annyira a „harmadik" isteni Személy helyét foglalta el, hogy úgy látszik, nem jut már idő és erő a Vele való kapcsolatra. Legföljebb csak pünkösd napján eszmélnek rá létezésére. Mások mintha „fölfedezték" volna működését, s ettől megittasodva rendkívüli megnyilvánulásait keresik, ezeket tartják a kiválasztottság zálogának. Az egyház történelme is mutat hasonló jelenségeket. Nem szükséges, hogy visszamenjünk a montanistákig vagy az alumbrados („felvilágosultak") túlhajtásaiig. Elég összehasonlítani a zsinat előtti szolid, egységes — bár inkább racionalista színezetű — vallásosságot azokkal a változásokkal, amelyeket azóta látunk, hogy a jó János pápa kitárta az Egyház ablakait a Léleknek. Annyira felrázta, hogy sokszor kavarodásnak tűnik.

A nehézségek egyik okát abban találhatjuk, hogy a Lélek működése a legkevésbé hozzáférhető számunkra. Emberileg nehéz valamit követnünk, amit nem tudunk elképzelni, tárgyiassá tenni. Vagy nem törődünk vele, vagy pedig a magunk elgondolásait vetítjük beléje. Bár Krisztus földi élete kétezer évvel előttünk játszódott le, az Örök Ige megtestesülése mégsem marad teljesen idegen számunkra: a palesztinai utak, amelyeket rótt, nem sokban különböznek a mi vidékeinktől; tanítását hallani tudjuk; szenvedését érezzük. A teremtő és szerető Atyát pedig megsejtjük emberi apaságunkon és anyaságunkon keresztül: életet eredeztet, törvényeket szab . . . De a Lélek? Nem olyan, mint a test, jóllehet ő élteti; a legmélyebb valóság emberi voltunkban, mégis megfoghatatlan.

Ha valaki ebből azt következtetné, hogy akkor jobb lenne nem sokat beszélni a Szentlélekről, az csak megerősítené a tévúton járókat. Mert egyik hibánk éppen az, hogy nem eléggé elmélkedünk róla, nem eléggé éljük boldogító jelenlétét. „Rendkívülisége" nyújt alkalmat a szélsőséges állásfoglalásokra. Kétségtelen, hogy Krisztus nem ezt akarta. Legnagyobb ajándékát nem messzi ünnepnapokra tartotta fenn. Kívánja, hogy a Lélek mindig vigasztaljon, hisz örökké velünk marad (Jn 14,16), hogy vezessen a teljes igazságra (Jn 16,13). Ő tesz tanúságot lelkünkben, hogy Isten gyermekei vagyunk (Róm 8,16). Megváltott, istengyermeki életünk a mindennapnak szól, az „átlag" keresztény életben kell, hogy megnyilvánuljon. A Lélekből kell tehát élnünk nap mint nap, szüntelenül, őt kell hallgatnunk, tőle erősödnünk. Amint Jézus életét a Lélek

tölti be fogantatása első pillanatától, úgy születünk újjá mi is vízből és Szentlélekből!

Nemeshegyi Péter *tanulmánya szépen érzékelteti velünk a Lélek működését. Gyümölcseit nyolc pontban foglalja össze. Csak a nyolcadik vonatkozik a rendkívüli adományokra. Ezek is fontosak, hisz a Lélek mindannyiunkat személyesen szeret, mindegyikünknek sajátos talentumokat is ajándékoz. Csalóka lenne azonban csak ezeket nézni, és a mindannyiunkat gazdagító kincseket alhanyagolni.* — Farkasfalvy Dénes *az Apostolok Cselekedeteinek tükrében bemutatja, mennyire a Lélek vezette az ősegyház minden megnyilvánulását, mind „szabad működésében", mind hierarchikus szervezetében.*

Mihályi Gilbert *liturgikus tanulmányából kitűnik, mennyire keresi a ma egyháza is a Lélekkel való töltekezést. A megújított liturgia sokkal jobban kidomborítja tevékenységét, mint a régi.* — Széneszi Miklós *(Rio de Janeiro) az Írás két szakaszán elmélkedve utal azokra a törekvésekre, amelyekkel egy nagyváros hívei próbálnak a Lélekbe kapcsolódni.* — *A Lélek tüze lobbant lángra a Follereau-házaspár szívében is, amint* Puskely Mária *tanulmányában láthatjuk. A szeretet az ő legértékesebb, meg nem szűnő adománya.*

A Lélekből való táplálkozás kiváltságos mozzanata az ima. Armand J. Nigro *(Kanada) ennek kedves és személyes módjára ad tanácsokat.* — *De fölmerül a kérdés: hogyan tudom eldönteni, Isten szelleme vezet-e valójában, vagy lidércfények vonzanak? Mindenekelőtt a megfelelő magatartást kell kiépíteni magunkban, ha el akarjuk kerülni mind a nyárspolgáriság, mind a szektásság veszélyét. Erősödni kell a hitben, amelyik imával és tiszta szándékkal keresi Isten akaratát; készségesen kell az egyház és lelkivezetőnk felé fordulni; nagylelkűen vállalni a Krisztushoz vezető út áldozatait. Így felkészülve vizsgáljuk meg a bensőnkben felmerülő indításokat. Ebben segítségünkre lehetnek a lelkiélet klasszikusainak útmutatásai, mint pl. Loyolai Szent Ignácéi („a szellemek megkülönböztetésének" szabályai). Főként pedig szem előtt kell tartani, mit eredményeznek ezek az indítások saját lelkiéletünkben és a közösségben.* Franz Hengsbach *német püspök nagyböjti beszéde erre ad szempontokat.*

Az önzés, a világ hangja túl akarja szárnyalni a Lélek szavát. Szüntelenül kell tehát imádkoznunk: „Jöjj, Szentlélek Úristen! Add, Uram, a híveknek, benned bízó népeknek, hétszeres kegyelmedet!"

TANULMÁNYOK

Nemeshegyi Péter

A SZENTLÉLEK GYÜMÖLCSEI

Az első keresztények alapélménye ez volt: „Betöltött bennünket az Isten Lehelete, Krisztus Lehelete! Bennünk él, ragyog, működik a Szentlélek! Mi vagyunk azok, akikben beteljesedett az írás: ‚Ezt mondja az Úr: Szolgáimra és szolgálóimra kiárasztom Lelkemet' (Csel 2,18 = Joel 2,28-30) ‚Ezt mondja az Úr: Az én Lelkemet oltom belétek' (Ez 37,27)."

Ezek a keresztények hitték, élték: Velünk az Isten! Bennünk lüktet az Isten élete! A Szentlélek, mint hatalmas vízáradat, magával ragad; mint óriási láng, áttüzesít; mint az Isten viharos lehelete, éltet; mint isteni Lélek, lelkesít.

A keresztények meg voltak győződve a Szentlélek győzhetetlen erejéről, de egyben tudták azt is, hogy sohasem erőszakoskodik. Végtelen erejének ellenére van benne valami abból a finom csendességből, amelyet Illés próféta tapasztalt meg „enyhe szellő"-ként (1 Kor 19,13) a Hóreb hegyén. A Szentlélek nem kényszerít senkit, ezért mindig vannak emberek, akik „ellenállnak a Szentléleknek" (Csel 8,5), „szomorúságot okoznak az Isten Lelkének" (Ef 4,30), „kioltják a Lelket" (1Tesz 5,20). Ezért a keresztény ember legfőbb feladata az, hogy önként és örömest a „Lélek szerint éljen" (Gal 5,16), „a Lélek vezérlését" kövesse (Róm 8,14). Az Isten Lelke akkor lesz a mi lelkünk „édes vendége", ha ráhagyatkozunk áramlására, ráhangolódunk zenéjére, együtt lélegzünk leheletével, együtt lelkesedünk Lelkével. A „lelki élet" mesterei mindig hangoztatták az ember személyes, tudatos tevékenységének fontosságát. Ugyanakkor azonban sohasem szabad elfelejtenünk, hogy a „lelki élet" nem valami csupán emberi, szellemi tevékenykedés, hanem „Szentlélek szerinti élet", a Szentlélek jelenlétének és működésének gyümölcse.

A Szentlélek sokrétű tevékenysége

Ezért rendkívül fontos az, hogy felfigyeljünk a Szentlélek működésére és érzékenyek legyünk ösztönzései iránt. Nem arról van szó, hogy állandóan bensőnket boncolgassuk, inkább arról, hogy olyan alapbeállítottságra tegyünk szert, amely szinte önmagától visszhangzik a Szentlélek zenéjére. „Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak" — ismétli hétszer is a Jelenések könyve (2,7 stb.). Ilyen „fülre" van szükségünk, hogy halljuk, mit mond ma a Szentlélek az egyházaknak és mindegyikünknek, és hogy ebből a hallásból megértés, örömteli vállalkozás, erőteljes tett fakadjon.

A Lélek egy. Ezért minden működésében alapvető egység nyilatkozik meg. De ugyanakkor ennek az egy Léleknek megnyilvánulásai rendkívül változatosak. Ez az Isten stílusa. Az Isten bölcsessége „sokrétű" (Ef 3,10), mind a világ teremtésében, mind az üdvösségtörténetben. Milyen változatos a teremtett világ! Milyen változatos a szentek arcéle! Milyen különböző az egyes nemzetek kereszténységének stílusa! Az Isten nem szereti az egyformaságot, hanem a sokféleségben megnyilvánuló egységet. Már Szent Pál hangoztatta a korintusiaknak, hogy nem azonosak a Szentlélek adományai (1Kor 12,28-31). Ebből a sokféleségből azonban egységnek kell születnie. Mint ahogy Antiochiai Ignác mondotta: „Amikor úgy hangolódunk össze mindnyájan, mint a citera húrjai, akkor lesz szívünk harmóniájának éneke Krisztus."

A Szentlélek az egység lelke. Ha szerinte élünk, eggyé válunk. De mozgolódnak e világban más „lelkek", más „szellemek" is. Ezért kell — mint ahogy már az apostolok hangoztatták — a „szellemeket" és „lelkeket" „elbírálni", „megvizsgálni" (1Kor 12,10; 1Jn 4,1 stb.). Nem föltétlenül a Szentlélek szava minden eszünkbe jutó ötlet. Néha még a jónak látszó ösztönzések is a magát „a világosság angyalának tettető" gonosz lélektől származnak (2Kor 11,15). Igen fontos tehát, hogy valóban a Szentlélek szerint éljünk, és ne más szellemek legyenek úrrá rajtunk. Mert annak csak zűrzavar és pusztulás a vége.

Így tehát buzgón imádkozva, vágyakozva kérnünk kell az Urat, hogy bőségesen öntse belénk Szentlelkét; vennünk kell gyakran Krisztus testét, hogy elteljünk az őt éltető Szentlélekkel; tanulnunk kell tévedéseinkből, okulnunk ballépéseinken; igyekeznünk kell a „Lélek szerint élni", és az olyankor megtapasztalt lelki örömből biztonságot nyerni arra, hogy jó úton járunk, erőt meríteni, hogy tovább haladjunk rajta.

Ez minden ember egyéni feladata, akár püspök, akár pap, akár a világban élő hívő. Hiszen, mint mondottuk, Krisztus népének alapvető tulajdonsága éppen az, hogy nemcsak egyes kiválasztottaknak, hanem minden egyes hívőnek megadja Isten a Szentlelket. Így hát mindenkinek saját életében kell fölfedeznie, mit „mond" neki a Szentlélek, mire buzdítja, hova vezeti.

Ezt a feladatot azonban megkönnyíti az, ha megfigyeljük, hogy a Szentírás milyen működéseket tulajdonít a Szentléleknek. Ugyanis a Szentlélek ma sem fog senkit olyasvalamire ihletni, ami ellenkeznék a Szentírásban felsorolt működésével. Sőt azt is mondhatjuk, hogy a Szentlélekről szóló számos szentírási szöveg megmutatja nekünk azt az irányt, amelyben minden idők Szentlelke működik. Soroljuk fel tehát itt Szent Pál és Szent János írásaiból a legfontosabb szövegeket:

1. „Nem mondhatja senki: ‚Jézus az Úr', csak a Szentlélek által" (1Kor 12,3)
2. „A Lélek gyümölcse: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás" (Gal 5,22)
3. „A remény nem csal meg, mert a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete" (Róm 5,5)
4. „A fogadott fiúság Lelkét nyertétek el, általa szólítjuk (az Istent): Abba, Atya!" (Róm 8,15)

5. „Krisztus révén van szabad utunk az egy Lélekben az Atyához" (Ef 2,18)
6. „Minden alkalommal imádkozzatok a Lélekben könyörögve és imákat mondva" (Ef 6,18)
7. „Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal!" (2Kor 13,13)
8. „Ahol az Úr Lelke, ott a szabadság" (2Kor 3,17)
9. „Az Igazság Lelke, aki az Atyától származik, tanúságot tesz rólam. Tegyetek ti is tanúságot rólam . . . Az Igazság Lelke majd elvezet benneteket a teljes igazságra" (Jn 15,26; 16,13)
10. „A lelki adományok ugyan különfélék, a Lélek azonban ugyanaz" (1Kor 12,4).

A fenti szövegek alapján foglaljuk össze nyolc pontba a Szentlélek működését mibennünk.

1) Hit, remény és szeretet

A Szentlélek legfontosabb és legalapvetőbb ajándéka: a hit, remény és szeretet. Az az ember, akinek szívében a Szentlélek beszél, hittel vallja: „Jézus az Úr!" Hiszi, hogy Jézus a közénk testesült Isten-Fia, aki meghalt és feltámadt, hogy megváltson bűneinktől és elvezessen az örök életre. Aki ezt igazán hiszi, annak szívében — amint II. János Pál pápa enciklikája hangoztatja — végtelen csodálkozás születik: csodálkozás azon, hogy az Isten menynyire becsüli, mennyire szereti az embert, minden egyes embert. E hitből természetszerűleg fakad a szeretet, a Szentlélek legnagyobb kincse. Az isteni szeretetként bennünk élő Szentlélek egyszerre az Isten szeretete miirántunk, a mi szeretetünk Isten iránt és részesedésünk az Isten emberszeretetében. Amikor a Szentlélek és a mi lelkünk egy lélekké olvad össze, akkor lesz gyümölcsözővé bennünk az Isten szeretete és valósággá saját szeretetünk. Aki így él, annak egész lénye átlátszó lesz: áttetszik rajta az Isten jósága.

Nincs erre jobb példa, mint négy legutóbbi pápánk. Még élénken él emlékünkben XXIII. János mindenkit befogadó atyai szíve. Japánban a következő történetet hallottam róla: Ikeda, az akkori japán buddhista miniszterelnök egy világkörútja alkalmával meglátogatta. Miután visszatért Japánba, így számolt be látogatásáról az akkori tokiói katolikus érseknek: „Érsek úr! Utazásom alatt sok híres emberrel találkoztam, de csak egy igazán nagy emberrel. Ez pedig az Önök János pápája! Tudja, érsek úr, én még fiatal koromban elvesztettem az édesapámat. De amikor János pápa fogadott, az első pillanattól kezdve erőt vett rajtam az érzés: Ismét az én jó édesapámmal beszélgetek most! Nagy ember, nagy ember az önök János pápája!"

Az biztos, hogy János pápa szíve nagy volt: belefért az egész világ. De ilyen volt VI. Pál szíve is. Egy bizottság római ülésén (ti. a pápai teológiai bizottságén — Szerk.) alkalmam volt személyesen találkozni vele. Egyenként mutatták be a bizottság tagjait a pápának. Mikor rám került a sor, nem is tudom, miért, de így szóltam: „Szentatya, e bizottság tagjai közül én jöttem a legmesszebbről!" A kistermetű pápa rám nézett barátságos nagy szemével, és így válaszolt: „Akik legmesszebb vannak, azok vannak számomra a legközelebb!" Nagyon megkaptak ezek az egyszerű szavak. Ekkor értettem meg

igazán, miért kiáltotta annyiszor a fülünkbe ez a pápa: „Segítsetek az éhezőkön! A szegényeken! Legyen több igazságosság a földön!" Akik nekünk messzinek tűnnek és eszünkbe sem jutnak — az éhező afrikai gyerekek, a dél-amerikai nyomortanyák lakói, Ázsia embertengerének nyomora —, Pál pápának közellek voltak: ott laktak a hit és szeretet által nagyra nőtt szívében.

Utána jött János Pál pápa, akit az Isten éppen csak hogy „megmutatott" Egyházának és a világnak, de ez elég volt ahhoz, hogy mindenkinek a szívébe férkőzzék a „mosolygó pápa" kedvessége. És a Rómában, Mexikóban, Lengyelországban II. János Pál látására sereglő beláthatatlan embertömegeket is a benne sugárzó, hitből fakadó krisztusi szeretet vonzza. Fényképe, amelyen kedvesen mosolyogva szélesre tárja két karját, hogy mintegy átölelje az egész világot, mindennél jobban kifejezi, miképpen lesz a hitből szeretet, a szeretetből remény, a reményből öröm.

2) Öröm

Az öröm is, a Szentírás szerint, a Szentlélek gyümölcse. A Sacré Coeur apácarendnek szentség hírében elhunyt általános főnöknője, Jane Erskine Stuart anya írta egyik levelében: „Örömöt hordozni, örömöt adni — ez minden. Ha öröm lakozik szívedben, ha öröm sugárzik létedből, akkor minden rendben van. Nincs ennél magasztosabb út. Mert az az ember, aki áldozatosan teljesíti kötelességeit és amellett öröm lakozik szívében, csak olyasvalaki lehet, aki mindenét odaadta az Istennek."

Hitből, reményből, szeretetből fakadó öröm, a teljes Istennek adottságból fakadó örőm: csodálatos virága ez a Szentlélek napjának. Elfogadni mindazt, amit az Isten ad és küld; odaadni mindazt, amit az Isten kér. Ez sokszor bizony nehéz, de ha szeretettel tesszük, ez lesz igazi örömünk forrása. Éspedig olyan öröm ez, amit — mint Jézus mondta — „nem vehet el tőlünk senki" (Jn 17,22). Szenvedés és sírás, kereszthordozás és vértanúság lényegileg a keresztény élethez tartozik. De mindennek ellenére — vagy jobban mondva mindezek miatt — ott orgonál a Szentlélekben élő ember lelke mélyén az „igazi boldogság" muzsikája. Az a boldogság, amiről Assziszi Szent Ferenc beszélt olyan lelkesedéssel Leó testvérnek téli vándorlásuk alatt: részesülni Jézus keresztjében, osztozni szenvedésében, és így eljutni a feltámadás dicsőségére.

3) Béke

A szeretet és öröm műve: a béke. Akik a Szentlélek által Isten fiaiként újjászületnek, azok „békét teremtő" emberré lesznek. Amint nagyszerűen megírta Reményik Sándor a békéről szóló versében:

Bizonyosság arról, hogy élni jó,
Szenvedni elkerülhetetlen,
Szeretni tisztán: megistenülés,
Meghalni szép —
. . . A béke ez.

Az ilyen békét csak az Isten Lelke tudja adni. Nem hiába imádkozott érte még a „háborúból jött" Ady Endre is:

Békíts ki magaddal s magammal,
Hiszen te vagy a béke.

Akit az Isten kibékített magával és így elvezette arra, hogy megbékélve elfogadja önmagát, az lesz az emberek között is béketeremtővé, egységalkotóvá. Egy idős nagynéném — már rég az Istenhez költözött — írta nekem egyszer, amikor az emberek nagyon rosszul, nagyon igazságtalanul bántak vele: „Ilyenkor elszorul az ember szíve. De aztán csak előveszi a Szentírást, és azt olvassa benne: ‚Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért.' Tudom én jól, hogy csak itt van a megoldás." Jól megtanította a Szentlélek ezt az egyszerű édesanyát, aki soha hittudományt nem tanult, hogy mi a kereszténység lényege! Bocsánatot kérni és bocsánatot adni: a békéhez és egységhez csak ez az út vezet.

A hit, remény és szeretet békéjében élő ember olyan, mint a szentjánosbogár. Ki látott már ilyen oktalan rovart!? Amikor minden élőlény elrejtőzködik a prédára leső éjszakai ragadozók elől, ez a kis bogárka lámpást hordoz a testén! Mintha csak azt mondaná: „Itt vagyok, tessék!" Nem törődik a leselkedő veszéllyel. Fontosabb neki az, hogy világítva jelezze párjának: „Gyere, várlak!" És így, szende kis fényével eléri azt, hogy még a csillagtalan, viharos éjjeleken se legyen teljes a sötétség. Az egész világűrt betöltő éjszaka sem képes kioltani a kis szentjánosbogár fényét. Mert a sötétség üresség, a fény pedig valóság és élet. Nem hiába nevezte Jézus Keresztelő Szent Jánost is (akiről ez a bogár nevét kapta) „égő és világító lámpá"-nak (Jn 5,35). Akár a szentjánosbogár, Keresztelő Szent János sem törődött a holnappal; nem bánta, hogy mit tesz ellene Heródes. Megmondta, mi az igazság; élt az Isten tenyerén. És mint ahogy a kis szentjánosbogár fajtája, minden óvatlansága ellenére, nem pusztul ki a világból, úgy az Isten tenyerén élőknek nem kell féliniök a haláltól. Mert aki a sötétségből átment a világosságba, a háborúból a békébe, az „nem esik ítélet alá, hanem már át is ment a halálból az életre" (Jn 5,24).

4) Hűség

A Szentléleknek még egy nagyon fontos gyümölcse: a hűség (Gal 5,22). Hű az Isten: megtartja ígéreteit. Hű volt Jézus: teljesítette hivatását mindhalálig. Hűséges most is az Isten: erőnkön felül nem hagy megkísérteni, „hanem a kísértéssel együtt a szabadulás lehetőségét is megadja", hogy kibírjuk (1Kor 10,13). Ezt a „lehetőséget" a Szentlélek kegyelme ajándékozza az imádkozó embernek.

Jól mondja a tridenti zsinat, idézve Szent Ágoston szavait: „Az Isten nem parancsol lehetetlent. Amikor parancsot ad, arra ösztönöz, hogy megtegyük azt, amire képesek vagyunk. És amikor úgy érezzük, hogy valamire nem vagyunk képesek, akkor arra ösztönöz, hogy imádsággal kérjük: tegyen képessé

parancsának megtartására. Ha így imádkozunk, megsegít az Isten, és képesít parancsának teljesítésére" (DS 1536).

A mai világban nincsen ázsiója a hűségnek. Jaj de könnyen szegik meg az emberek szent ígéreteiket! Arra hivatkoznak, hogy nehéz a hűség, hogy megváltoztak a viszonyok, hogy érzésvilágúk más lett, hogy most másképp látják a dolgokat . . . Ha csak „viszonyokra", „érzésvilágunkra" támaszkodnánk, akkor bizony homokra épült ház lenne hűségünk. Ilyen ingatag alapon ugyan hogy lehetne „holtomiglan, holtodiglan"-os hűséget esküdni, örök fogadalommal magunkat egy életre elkötelezni, eltörölhetetlen jegyet lelkünkbe véső papságra vállalkozni?! De a valóság az, hogy minden szent ígéretnél maga Isten a tanú. A hűséges, változatlan Isten! Ő, ha hittel kérjük, megadja Szentlelkét, hogy „kibírjuk", amit megígértünk, — vért izzadva talán, de kibírjuk! Így leszünk, visszavonhatatlan önátadásunk hűséges vállalása által, tanúi annak az evangéliumnak, amely az Isten visszavonhatatlan szeretetszövetségének hirdetése.

5) Imádság

Ehhez azonban imádság kell, sok imádság, sőt állandó imádság. A „Lélekben és igazságban" az Atyát imádó imádság (Jn 4,23) szintén a Szentlélek fölbecsülhetetlen értékű gyümölcse. Az Isten szereti az éneket: ezért énekelnek, fütyörésznek, ciripelnek teremtményei, kezdve a tücsök-kórus soha véget nem érő esti imádságától a pacsirta ezüstesőként hulló, verőfényes énekéig. Az ima a szív éneke; hála, kérés, köszönet éneke. Olyan, mint Mozart misében az „Agnus Dei" megzenésítése: először esengő odaomlás az értünk életét áldozó Isteni Bárány elé, bűnökkel terhesen, bajokkal megrakva; esdeklő könyörgés, közbenjárónkkal, Szűz Máriával, az irgalom trónja előtt: „Könyörülj, könyörülj rajtunk!" De amikor már kikönyörögtük magunkat, átcsap a kérés bizakodó hálába: a „Dona nobis pacem" (Adj nekünk békét) melódiája már nem az epedő kérést fejezi ki, hanem hálás örömünket, mert kérésünket meghallgatta az Úr. „Isten Báránya, köszönöm, köszönöm, hogy békét adsz nekünk! Mert minden úgy van a legjobban, ahogy te rendelted."

A mindig imádkozó ember a leginkább képes arra, hogy megkülönböztesse a Szentlélek indításait minden más „lélek" mozgolódásától. Olyan az ilyen ember, mint akinek jó a szaglása. Megérzi mindjárt a terjengő bűzöket, de megérzi a Lélek jó illatát is. Szemet, fület megtéveszteni könnyű; orrot nehéz. Ezért ismeri fel a kutya csalhatatlanul gazdáját, akárhogy álcázza is magát. A Szentlélek által vezetett imádkozó ember „Krisztus jó illata", az „élet éltető illata" (2Kor 2,15-16). Az ilyen ember képes arra, hogy mindenütt megérezze és megkülönböztesse Krisztus igazi illatát.

6) Szabadság

A Szentléleknek még egy csodálatos gyümölcse: az igazi szabadság. Ma sokat emlegetik a szabadságot, de kevesen értik meg igazán. Sokan azt hiszik,

hogy az önző szabadosság, minden szolgálat elvetése, ösztöneink kiélése, minden tekintély eldobása hoz szabadságot. De az eredmény csak az, hogy az egyik ember „szabadsága" a másik szolgaságához vezet, sőt még a szabadságával kérkedő győző fél is végül saját szabadságának rabjává válik: hatalomvágya a szó szoros értelmében hatalmába keríti; élvezetvágya rabszíjra fűzi. Nincs kilátástalanabb rabság, mint az olyan emberé, aki saját magának, saját vágyainak, ösztöneinek, kincseinek rabja.

Az igazi szabadság ezzel szemben az, hogy az embernek öröme van a jóban, kedve telik Isten akaratának teljesítésében. Az Isten akarata: szeretni. Aki pedig szeret, az semmit sem tesz szívesebben, mint éppen azt, hogy szeret. Ezért mondja Pál, hogy a belénk öntött Szentlélek szívünk „törvényévé" lesz, úgyhogy mi, akik a Lélek szerint élünk, beteljesítjük a törvényt (Róm 8,2-4). „Higgyél és szeress!" — ezt parancsolja az Isten törvénye, erre ösztönöz a Szentlélek. Minden más törvény, parancs, előírás nem más, mint ennek az alaptörvénynek aprópénzre váltása. Az ilyen részletes szabályok szükségesek, de nem tanácsos túlságosan szaporítani őket. Ez ugyanis könnyen a farizeusok tévedéséhez vezethet, akik „mentából, kaporból és köményből tizedet" adtak, és „közben ami fontosabb a törvényben, az igazságosságot, az irgalmat és a hűséget" elhanyagolták (Mt 23,23). Ezért csökkentette a katolikus Egyház a 2. vatikáni zsinat után a részletes szabályokat és előírásokat. De ez csak akkor vezet jó eredményre, ha az emberekben erőteljesen él a „szeretet törvénye". Akiben a Szentlélek tüze ég, az fogja átélni igazán Szent Ágoston híres mondásának igazságát: „Ama, et fac quod vis! Szeress és tégy amit akarsz!" Ha szeretsz, mindig azt teheted, amihez kedved van, soha nem fogsz rosszat tenni. Az az igazi „jó ember", akinek kedvére van jónak lenni; aki nem muszájból, félelemből, gyávaságból „jó", hanem azért, mert örömét leli benne.

7) Tanúság az igazságról

Az ilyen ember fog igazán tanúságot tenni az igazságról. Az „Igazság Lelke" ugyanis életet átformáló energia. Az igazi igazság nem elvont fogalmi rendszer, hanem élő, konkrét valóság. Neve: Jézus Krisztus. Benne jelent meg az Isten szíve. Ha akarod tudni, milyen az Isten, nézd Jézust. Ha akarod tudni, mi az ember, nézd Jézust. Az emberért élő Isten; az Istenért élő ember; ez, személyes egységben, Jézus, az Atya Fia, Mária fia. A Szentlélek hangol rá bennünket erre az „igazságra". Képessé tesz minket, hogy mi is az Istenért éljünk, az emberekért éljünk. Így lesz életünk „tanúság az igazságról".

Persze sohasem lesz ez a tanúság tökéletes. Ezért tanúságunk nem lehet csupán önmagunk mutatása, hanem mindig Jézus-mutatásnak is kell lennie. Olyan legyen a keresztény ember, mint egy mutatóujj: „Oda nézz Jézusra! Én is őt nézem, az ő nyomában akarok járni. Botladozva, esetlenül, de próbálok. Nem jössz-e te is?" A mi létünk nem önmagába zárt teljesség, hanem viszonyulás Jézushoz. Mert „benne lakik az istenség egész teljessége" (Kol 2,9), és általa jutunk el az Atyához (Ef 2,18).

8) Sokféle adomány

A Szentlélek eddig említett gyümölcseit a Lélek megtermi az őt befogadó minden ember szívében. De vannak ezen kívül a Szentléleknek különleges adományai is. Pál a korintusiakhoz írt levelében szól róluk. Az adományok, amelyeket említ: bölcsesség, tudás, (rendkívüli erejű) hit, gyógyító képesség, csodatevő hatalom, prófétálás, szellemek elbírálásának képessége, „nyelveken szólás", a „nyelvek" értelmezése (1Kor 12,8-10). A listát még folytathatnánk. Amint a 2. vatikáni zsinat hangoztatja, a Szentlélek sokrétű adományaiban nemcsak egyes kiváltságos lelkek részesülnek, hanem minden hivő. A legtöbb esetben a teremtő Istentől kapott természetes adottságokról van szó, amelyeket a Szentlélek kegyelme átformál. Ma is vannak bölcs emberek, mesterei a jó tanácsnak; vannak okos emberek, akik egy szóval meg tudják mondani azt, amit más száz szóval sem képes megmagyarázni; vannak ügyes szervezők, akiknek vezetésével jól és rendben megy a munka; vannak kedves emberek, akik bámulatos készséggel tudnak baráti légkört teremteni és az embereket összehangolni; vannak lelkes emberek, akik másokat lángra lobbantanak; vannak művészi hajlamú emberek, akik mások örömére szépséget teremtenek; vannak ügyeskezű emberek, akiknek érintésére percek alatt megszólal az elromlott rádió, rendbe jön a csöpögő vízcsap; vannak imádságba merülő emberek, akik imára kulcsolt kezükkel láthatatlanul hordozzák terheinket és gyümölcsöztetik munkánkat. Amint Szent Pál találóan mondja: akkor tekinthetjük ezeket a képességeket a Szentlélek adományának, ha arra indítanak, hogy másoknak „használjunk", másoknak szolgáljunk velük (1Kor 12,7). Jézus példabeszéde az öt, három és egy talentumról (Mt 25,14-20) mindenkinek szól. Aki „talentumát" használva tevékenykedik, valószínűleg fog hibázni is, mert minden ember gyarló. De aki nem használja (vagy csak a maga hasznára használja) talentumát, annak egész léte egyetlen nagy hiba.

A mai világban mindenki elfoglalt. Sietünk, futunk, semmire sincs időnk. A férjnek nincs ideje felesége számára; a feleségnek nincs ideje férje számára; a szülőknek nincs idejük gyermekük számára; a gyermekeknek nincs idejük szüleik számára. Az elhagyott öregek, magányos betegek, özvegyek és árvák számára pedig senkinek sincs ideje. Legföljebb annak, akit megfizetnek érte. „Az idő pénz" — mondja az Amerikából hozzánk bevándorolt közmondás. Bárcsak sohase vándorolt volna be! Mert megmérgezi életünket. Jézus mondotta: „Aki meg akarja menteni az életét, elveszti; aki azonban elveszti életét értem, megmenti" (Mt 10,39). Manapság hozzáfűzhetnénk: „Aki meg akarja menteni az idejét, elveszti; aki azonban elveszti idejét értem, megmenti." Aki elveszti, elvesztegeti idejét Krisztusért, a „legkisebb testvéreiért", az talál helyette egy örökkévalóságot. Az ilyen ember, már itt a földön is, örök életet hordoz szívében. Ez az élet a hitből fakad, a szeretet által él, reményt, örömet és békét teremt, szíve a hűség, lélegzése az imádság, fénye a szabadság, alapja az igazság, megnyilvánulása az ezernyi formát öltő szolgálat. Kútfeje pedig a feltámadt Jézus lehelete, a Szentlélek, aki mibennünk buzog, mint „az örök életre szökellő vízforrás" (Jn 4,14).

Farkasfalvy Dénes

A SZENTLÉLEK SZEREPE AZ EGYHÁZBAN AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI SZERINT

Az Apostolok Cselekedeteinek modern tanulmányozói gyakran figyelmeztetnek arra, hogy e műben nem szabad különálló könyvet látnunk. Bár a kritikusok nem egyeznek meg a szerző kilétét és a mű keletkezésének időpontját illetően, aligha lehet kétség, hogy a harmadik evangélium és az Apostolok Cselekedetei egyazon műnek két kötete. Keveset tudunk arról is, hogy a két kötet az Egyház írásgyűjteményében (a „kánon"-ban) hogyan választódott szét. Valószínűleg a második század közepén, amikor egyre fontosabbá vált, hogy a katolikus ortodoxiát a négy evangélium együttes tanúvallomása alapján védelmezzék a gnosztikus tévtanokkal szemben, a három szinoptikus evangélium mellé sorolták János evangéliumát, ami így Lukács két kötete közé ékelődött. Mindenesetre a második század végén író Szent Iréneusz lyoni püspök már hansúlyozza a „négyalakú" (tetramorphon) evangélium szerepét, mint az igaz hit egységes alapkövét és ugyanakkor Jánost Máté, Márk és Lukács után említi. Ugyanő gyakran idézi az Apostolok Cselekedeteit, jelezvén evvel, hogy a Lukács-evangélium második kötete ezzel nem vesztette el jelentőségét. A könyvek sorrendjének ez a megszilárdulása azt eredményezte, hogy a harmadik evangéliumot sokkal gyakrabban hasonlítjuk össze a másik két szinoptikussal, Mátéval és Márkkal, sőt János evangéliumával is, mint az Apostolok Cselekedeteivel. Ez utóbbit viszont rendszerint a páli levelekhez való viszonyában tárgyaljuk. Kevés figyelmet szentelünk annak a ténynek, hogy a két kötetet egyetlen mű részeiként tervezte el az eredeti szerző. Pedig Lukács gondolatvilágának egyik fő sajátossága az, hogy az üdvösségtörténetet „széles vásznon" szemléli, olyan távlatban, amelybe a születő Egyház története is beletartozik.

A két kötet egységének szem előtt tartása épp a Szentlélek működésének témájával kapcsolatban rendkívül hasznos. A harmadik evangélium különös figyelmet szentel annak az igazságnak, hogy az üdvösségtörténet minden szakasza a Lélek ihletésének és sugallatának hatása alatt áll. Az evangélium elején a legfontosabb részletekkel kapcsolatban nyílt utalást találunk a Szentlélek működésére. Azok az egyszerű emberek, akiknek szürke életéből az üdvtörténet nagy alakjai kisarjadnak, prófétikus személyek, akiket a Szentlélek sugallata késztet hitre, beszédre és cselekvésre. Zakariás és Erzsébet, de főképp Mária úgy jelenik meg, mint a Szentlélek eszköze, amikor az Előhirnök, majd maga a Messiás élete kezdetét veszi ebben a világban. Az a Lélek, aki Mária szüzességét megtermékenyíti, száll rá aztán az apostolok imádkozó közösségére a mű második részének elején, hogy Jézus feltámadásának tanúit hitvalló, hithirdető, növekvő és terjeszkedő közösséggé formálja. Az a tény, hogy az első Pünkösd napján a tizenegy apostol mellett ott találjuk Máriát, egyál-

talán nem véletlen. Ez a névsor (Csel 1,13-14), amely az eredeti közösség magvát rögzíti írásban, egyrészt az első és hiteles tanúkat kívánja felsorolni, másrészt világosan visszautal az első „indulásra", amikor Mária magányosan fogadta méhébe az isteni Lélek ajándékát, hogy testet adjon neki. Most egy egész imádkozó közösség fogja őt körül — ebben a közösségben „fogantatik" az Egyház, hogy a megtestesült Ige misztériumába bevonja az egész emberi nemet.

A pünkösdi indulás mindennél ékesszólóbban jelzi, hogy az Egyház, mint hitvalló és hitterjesztő közösség a Szentlélek műve. Maga a hit a feltámadás hajnalán született meg. A hit megvallása azonban többet kíván, mint belső meggyőződést: bátorságot, kiállást, fellépést egy közömbös vagy éppen ellenséges világgal szemben. Lukács a görög „parrhesia" szót használja. Ez a szó szabad, nyílt és felelősségteljes fellépést jelent, a szabad ember viselkedését a közéletben, amikor meggyőződését képviseli. Nem annyira emberi merészségről, „öntudatosságról" vagy éppen halálmegvetésről van szó. A jeruzsálemi hívek közössége az első üldözés idején a „parrhesia" ajándékáért könyörög, tehát isteni adománynak, kegyelemnek tekinti. Imádságuk közben, mintegy feleletként, megrendül a föld, betölti őket a Lélek ihletése és továbbra is bátran hirdetik hitüket egy immár ellenséges világban (4,29-31).

Az Apostolok Cselekedetei sok megoldatlan problémát vet fel az ősegyház történészeinek. Ha az első 15 fejezet anyagát vizsgáljuk, világos, hogy a könyv az első keresztény évtizedek történetét csak nagyon töredékesen tartalmazza. Mindent összevéve azt kell mondanunk, hogy adatai gyakran hézagosak, részletes tájékoztatást adó szövegrészek mellett általánosságokban mozgó vagy éppenséggel homályos bekezdéseket találunk. Mindez aligha rendíti meg bizalmunkat a mű történeti hitelében. Inkább azt mutatja, hogy Lukács lelkiismeretes történész; amikor nincsenek pontos értesülései, megelégszik egy-egy általánosságokban mozgó állítással. Nem próbál többet mondani, mint amennyit forrásai megengednek. Hézagait nem pótolja ki „légből kapott" állításokkal. Ugyanakkor érdekes megfigyelni, hogy éppen a mű első felében a töredékes adatok összeállításában egységes és összefüggő gondolatmeneteket követ. Miután az első jeruzsálemi közösség kialakulását ismerteti, fokozatosan bemutatja nekünk, hogyan terjedt szét a világban, egyre növekvő koncentrikus körökben, a keresztény üzenet. Ahogy az üldözések elkezdődnek Júdeában, a keresztények kénytelenek magukkal vinni az evangélium hírét a környező területekre. Először úgy tűnik, hogy a keresztények kis zsidó szektaként pusztán belső problémát jelentenek a jeruzsálemi zsidóság számára. Amikor az első összeütközések a zsidó vezetőség és az apostolok között végbemennek, maga a főtanács is úgy kezeli az ügyet, mint a zsidóság belső problémáját. Gámáliel érvelése (5,33-39) csak arra vonatkozik, hogy vajon ez a mozgalom a zsidóság jövőjét helyes (vagy megengedhető) irányban próbálja-e befolyásolni. Az üldözések azonban egyre tágabb nyilvánosság elé viszik a feltámadott Krisztus hitét. Előbb Szamária, majd az etiópiai udvarnokon keresztül egy

távoli afrikai ország, végül Antióchiában a hellénisztikus pogány világ kerül be a keresztény hit igéző „bűvkörébe". Jellemző Lukács gondos szerkesztésére, hogy mielőtt az antióchiai egyház eredeteit elbeszéli, részletesen leírja a pogány Kornéliusz kapcsolatait Péterrel. Így teszi világossá, hogy az antióchiai hellén közösség nem egy merőben új vállalkozás eredménye volt, hiszen már Péter is megkapta a Szentlélek sugallatát, hogy bátran vállaljon közösséget a megtérő pogányokkal, és ne féljen attól, hogy átlépje a zsidóság nemzeti, kulturális és történelmi határvonalát. Mindenesetre azt kell mondanunk, hogy ennek ellenére is történetünk nagy fordulópontját az antióchiai keresztény közösség megalakulása jelenti, ami természetesen az üldözések egyenes következménye: „Azok, akik az István miatt kitört üldözés elől szétszéledtek, eljutottak egész Föniciáig, Ciprusig és Antióchiáig, de nem hirdették az igét senki másnak, csak zsidóknak. Akadt azonban köztük néhány ciprusi és cirenei férfi. Ezek Antióchiába érve görögökkel is szóba elegyedtek és elkezdték hirdetni nekik az Úr evangéliumát" (19,19-21). Antióchia alakítja ki azt a hellénisztikus keresztény közösséget, amely a maga nyitottságában a pogány világ felé kiindulópontul szolgál Pál missziós körútjainak. A könyv második fele ezeket a körutakat írja le. Ezek során a zsidó eredetű szekta egyre szélesebb körben sodródik bele a Birodalom lelki-szellemi vérkeringésébe. Kisázsiából Görögországba, végül fogolyként, de továbbra is prédikálva magába a császárvárosba érkezik Szent Pál. A mű végén ismét halljuk tanúságtevő szavait: „Vegyétek tudomásul, hogy Isten üdvözítő szándéka a pogányoknak szól majd, s azok hallgatni is fognak rá" (28,28). Láncokkal a kezén Pál az evangélium terjedésének diadalútját járja: emberileg vesztesként végzi, de Isten ügye diadalra jut.

Lukács a történetírás módszereivel teológiai igazságokat tanít. Nemcsak azt mutatja be, hogy a pogányok meghívása az Egyházba isteni mű, hanem azt is, hogy az Egyház sorsfordulatai, megpróbáltatásai mind eszközül szolgálnak az Úr kezében, hogy a maga alapította közösséget fejlessze, tisztítsa, és jövőjét biztosítsa. A zsidósággal való összeütközések eszközül szolgálnak a pogányok megtérésére, ahogy ezt Pál is a római levélben kifejti: „Vétkükből üdvösség fakadt a pogányoknak, hogy versengésre serkentse őket. Ha pedig vétkük gazdagítja a világot és megfogyatkozásuk is hasznos a pogányoknak, mennyivel inkább válnak azzá, mikor teljessé válik a számuk!" (Róm 11,11-12). Persze a pogányok bevonása az Egyházba nem történik nehézségek nélkül. Igazában az a tény, hogy Pál a „pogányok apostola" (a magyar fordításban megszokott „nemzetek apostola" kifejezés aligha adja vissza azt, amit Pál e címben kifejez, vö. Róm 11,13 és Gal 2,9) az ősegyház legnagyobb belső megpróbáltatásaihoz vezet, és végső fokon fogságba jutásának és kivégzésének oka lesz. De ezek a nehézségek is csak arra szolgálnak, hogy általuk a Szentlélek tovább tanítsa és alakítsa az Egyház életét, önismeretét és hivatástudatát. A nehézségek vezetnek arra az apostoli gyűlésre, amit rendszerint mint az „első zsinatot" említünk. A zsinat felismeri a Szentlélek szándékát, és a krisztusi

üdvösségrend egyetemessége mellett foglal állást. Ez a gondolat hihetetlen erővel és bátorsággal jelenik meg a zsinat nyilvános levelében, az első zsinati „dekrétumban": „Úgy tetszett nekünk és a Szentléleknek" (15,28). Itt értjük meg a lukácsi és páli „parrhesia" alapjait. A Szentlélek jelen van nemcsak a közösségben általában, hanem főképp és különösképpen ott, amikor a felelős vezetők imádságban és krisztusi hitben az Egyház jövőjét és sorsát alakítják. Ez a tudat vezeti őket abban, hogy elvhű módon határozzanak és határozataikhoz hűségesek maradjanak. A vezetők működése nem egyszerű emberi okosságot vagy politikai bölcsességet tükröz, hanem a Lélek aktuális hatásának eredményét sugározza. Itt megint vissza kell nyúlnunk Lukács első kötetéhez: Jézus működésének nyitányát a harmadik evangélium a názáreti zsinagógába helyezi. Jézus Izajás könyvével a kezében tanítja: „Az Úr lelke rajtam, Ő kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek . . . majd így szólt: ‚Ma beteljesedett ez az Írás, amit az imént hallottatok' " (3,18-21). A Lélek, amely Krisztust betöltve az ő tanításának tekintélyt és parancsoló erőt adott, továbbra is ott nyugszik az Egyház felett. A pünkösdi Lélekkel eltelt apostolok is bátran mondhatják, hogy a „Lélek rajtuk nyugszik", s ezért az Egyház ügyeit és kétségeit a Lélek erejével és hatalmával intézhetik.

A nehézségek között viaskodó Egyháznak mindig a Lélek jelenléte ad irányítást és erőt. Már az Apostolok Cselekedeteinek elején, Mátyás apostol megválasztásakor a közösség azt a meggyőződést fejezi ki, hogy a „sorshúzást" az isteni akarat vezeti (1,23-26). Később Ananiás és Szafira esetének elbírálásában is evvel az öntudattal halljuk Pétert szólni: „a Szentlelket próbáltad becsapni" (5,3). Mikor Barnabás és Pál útra bocsátására kerül a sor, ugyanez a hit fejeződik ki: „A Szentlélek így intézkedett: rendeljétek Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre szántam őket" (13,2). Pál útjainak leírásából is minduntalan kiviláglik: missziós terveit a Szentlélek alakítja. A második úton „a Szentlélek megtiltotta, hogy prédikáljanak" Kisázsiában (16,6), „Jézus Lelke" irányítja őket tovább, míg végül is egy látomás hatására Pál átkel a tengeren és Európa földjére lép, hogy megkezdje görögországi térítéseit (16,7-10). Milétuszi búcsúbeszédében Pál kétszer említi a Szentlélek szerepét. A beszéd fontos, hiszen Pál mintegy „lelki végrendeletének" szánja a kisázsiai hívek számára. Magáról így beszél: „A Szentlélek minden városban értésemre adta, hogy bilincs és megpróbáltatás vár rám" (20,23). Itt nyilvánvalóan a különböző közösségekben hallott prófétikus kijelentésekre utal, amelyek megjósolták a rá váró szenvedéseket. Ugyanakkor a Szentlélek működését nemcsak ezekben a kiváltságos „sugalmazott" személyekben látja. A preszbiterekhez (azaz a helyi közösségek vezetőihez, akiket ő maga jelölt ki) így beszél: „Azért rendelt titeket (a nyáj) élére a Szentlélek, hogy Isten egyházát igazgassátok" (20,28). E két mondat rendkívüli élességgel szemlélteti azt a két alapvető módot, amelyen keresztül a Lélek az Egyházban működik. Egyrészt karizmatikus, kiváltságos adományokkal lát el egyeseket a maga választása szerint, akiken keresztül akaratát kinyilvánítja. Ezek a személyek nem egyszer

az egyszerű hívek soraiból kerülnek ki, ihletettségük a Lélek ajándéka az Egyház számára, amely így irányítást, oktatást és buzdítást kap. Másrészt maguk az emberi szervezet szabályszerűen megválasztott vagy kijelölt vezetői ugyancsak a Szentlélek irányítása alatt végzik kegyelemközlő és tanító tevékenységüket.

Általában elmondható, hogy az Apostolok Cselekedetei egyszerre tesz tanúságot a Szentlélek szabad működéséről és arról a hatásról, amit az Egyház hierarchikus szervezetén keresztül gyakorol. A Lélek működésének ez a két oldala továbbra is megmarad az Egyházban. Bár a történelem számtalan példát kínál hol az egyik, hol a másik oldal kizárólagos vagy túlzott szerepére, a katolikus igazság mindig a két szempont egyidejű és együttes alkalmazása maradt. Már az apostoli egyházban találkozunk a korintusi karizmatikusok egyoldalú lelkesedésével, amellyel szemben Pál emeli fel szavát (1Kor 13). Ez a nehézség a második században még inkább kiélesedik, míg végül is a montanista eretnekség az „új próféciá"-ba vetett hitet szembeállítja a hierarchia vezetőszerepével és végképp elszakad az egyház testétől. Az álprófétáik, csodatevők, téves kinyilatkoztatásra hivatkozó új apostolok minden évszázadban megtalálhatók azóta is. Persze ugyanakkor mindig megvolt és megvan az a veszély, hogy a Lélek vezető szerepét korlátozzuk egy jogilag meghatározott felsőbbség törvényhozó, igazgató és bírói működésére. Főképp az újkori egyházkép szegényedett el avval, hogy mintegy megszokásból gyanúval és bizalmatlansággal kezeltünk minden „alulról" jövő kezdeményezést, a Szentlélek, a Lélekben való élet ihletéséből származó tanítást, mozgalmat vagy útmutatást. Itt érdekes megjegyezni, hogy a karizmatikus egyházkép felé hajló protestáns bibliakritika (főképp Hans Conzelmann) Lukács kétkötetes művét ún. „Frühkatolizismus"-szal (korai katolicizmussal) vádolta meg, amikor felfedezte, hogy mennyire hisz a szervezeti felsőbbség sugalmazott, Lélektől ihletett tekintélyében. Az igazság valóban az, hogy Lukács álláspontja azonos avval, amit a későbbi katolikus ortodoxia mindig hangsúlyozni kívánt: a karizmák és a jogszerű vezetőség ugyanattól a Lélektől származik, és ezért ugyanazt a figyelmet és tiszteletet érdemli. Persze Lukács számára a két szempont ellentétéről szó sem lehet. Péter vagy Pál vagy az efezusi preszbiterek nemcsak jogszerűen kiválasztott vezetők, hanem egyben olyan keresztények, akik vezető szerepüket a Lélekkel való aktív imádságos kapcsolat erejében végzik, a Szentlélek indításaira fogékonyak, egész magatartásukkal az isteni kegyelem irányító befolyását keresik, és azt akarják közvetíteni a hívek felé. Lukács főhőse Pál, akit a damaszkuszi látomás tett apostollá, de akit ez a látomás természetszerűen a jeruzsálemi apostolokhoz vezet, hogy tőlük a jézusi tanítás hagyományait átvehesse.

Végkövetkeztetéseinket így is megfogalmazhatjuk: az Apostolok Cselekedeteiben az ősegyház belső szervezetének különböző, de egymást kiegészítő részei tárulnak elénk. Ahogy már szent Pál említi az első korintusi levélben: „az Egyházban az Isten egyeseket apostollá, másokat prófétákká, ismét máso-

kat tanítókká tett" (1Kor 12,27). Lukácsnál is a vezető szerepek különböznek, de kiegészítik egymást. Az apostolok mint utazó misszionáriusok viszik szét az evangélium jóhírét, és ugyanakkor legfőbb tekintéllyel vezetik (levelekkel és ismételt látogatásokkal) az általuk alapított közösségeket. Az apostoloknak ilyen szerepe legalábbis Pál esetében részletes adatokkal alátámasztható, Péter esetében is hasonló működési körre következtethetünk mind a Péter-levelek, mind a későbbről ismert hagyományok alapján. Valószínűleg János apostol is ilyen vagy hasonló szerepkörben működött egy csoport kisázsiai egyház fölött. Ugyanakkor mindenütt helyi vezetők biztosították a hit további elmélyítését célzó tanítást (didaszkália). Azonban ott találjuk az egyházi közösségekben a prófétákat is, kegyelemtől ihletett személyeket, akik a Szentlélek ösztönzésére intenek, buzdítanak, nehéz kérdésekben az isteni akarat útmutatását közvetítik. A helyi egyházakban élő prófétákra nem egy utalást lelünk az Apostolok Cselekedeteiben (13,1; 19,6; 20,23; 21,9-10) és más újszövetségi iratokban is (1Kor 12,27-29; 14,1-25; Ef 2,20; 3,5; 4,11; 1 Tessz 5,20; 1 Tim 4,14). A Jelenések Könyve a maga egészében újszövetségi prófécia, önmagát is „prófétai könyvnek" nevezi (Jel 22,18), többször említi, hogy azt közli, amit „a Lélek mond az egyházaknak" (vö. a hét levél refrénjével: 2,7.11. 17.29; 3,6.13.27). Még a második században is elterjedt az a szóhasználat, amely a karizmatikus személyeket „prófétáknak" nevezi: a Didaché és Hermas írásai a legismertebb példák. Később azonban, valószínűleg a montanizmus ellenhatásaként, nem nagyon hallunk a próféták szerepéről, és a 3. században túl ez a szóhasználat teljességgel eltűnik. Evvel persze a Lélek spontán ható éltető és irányító — mai szóhasználattal „karizmatikus" — szerepe nem szűnik meg. Inkább egy új fejlődési szakasz indul meg: az aszkéták, szűzek, remeték s a szerzetesélet kezdeti formáinak különféle válfajai jelzik az új módokat, amiken keresztül a Lélek új adományai, mindig éltető és megújító „karizmái" megnyilatkoznak. Más szóval a Apostolok Cselekedeteinek egyházképe továbbra is érvényben marad, csak a formák, a szóhasználat, az Egyház szükségletei és életkörülményei változnak meg. A Szentlélek Egyházat irányító és éltető szerepe továbbra is nemcsak a tekintéllyel tanító és szentségeket szolgáltató hierarchia, nemcsak az apostolutódok révén folytatódik, hanem a hívek minden rétegében megnyilvánuló kegyelmi indításokkal, sugallatokkal, s a legkülönfélébb egyéni hivatások révén is.

A mai kereszténység ismét érzékennyé vált a Lélek irányító hatásának sokrétű és sokoldalú valóságára. Akár a karizmák fontosságáról, akár a szervezeti egység vagy a hierarchia szerepéről beszélünk, tanulnunk kell Lukács történeti műveiből, amelyek szerint a megtestesülés első pillanatától az idők végezetéig az Egyház mint a Lélek műve, mint a Szentlélek jelenlétét garantáló szervezet és a Lélek szabad kegyelmi sugallatainak kerete szolgálja Isten üdvözítő szándékát az ő soha egészen ki nem fürkészhető és meg nem magyarázható tervei szerint.

Mihályi Gilbert

A LÉLEK AZ EGYHÁZ IMÁDSÁGAIBAN

Régóta bírálják a latin egyházat az ortodox keresztények, de a protestánsok közül is többen, hogy elhanyagolja a pneumatológiai dimenziót. Vannak, akik a II. vatikáni zsinat tanításait is kifogásolják, mert a Szentlélek szerepét nem domborítják ki megfelelően. Maga VI. Pál pápa is arra buzdított 1973. június 6-i általános kihallgatáson mondott beszédében, hogy „a zsinat krisztológiájára és főleg egyháztanára most — éppen a zsinat nélkülözhetetlen kiegészítőjeként — a Szentlélek megújult tanulmányozásának és tiszteletének kell következnie."

Nem szabad azonban azt gondolnunk, hogy teljesen megfeledkeztünk a Szentlélekről. Az Egyház megújult liturgiájában nem hiányzik a pneumatológiai vonatkozás. Ebből közlünk szemelvényes gyűjteményt a következőkben.

KERESZTSÉG A SZENTLÉLEKBŐL

A keresztség szentsége megújított liturgiájának imái megvallják a Szentléleknek a kereszténnyé válásban való működését.

Mindjárt a legelején a pap így szól a megjelentekhez:

„Kedves keresztény hívek! A szülők számára nagy öröm és ajándék a gyermek. A keresztény szülők ezt az ajándékot Istennek, minden élet forrásának köszönik meg. Szent hitük tanításából azt is tudják, hogy Isten, a mi mennyei Atyánk, a keresztség által isteni életben részesíti az embert. Gyermekévé fogadja, a SZENTLÉLEK TEMPLOMÁVÁ és a mennyország örökösévé teszi."

Majd kifejezetten a szülőknek ezeket mondja:

„Kedves Szülők! Ti is azért hoztátok el újszülött gyermeketeket az Isten házába, hogy ERRE AZ ISTENI ÉLETRE VÍZBŐL ÉS SZENTLÉLEKBŐL ÚJJÁSZÜLESSÉK, és Krisztus titokzatos testének, az Egyháznak tagjává legyen."

Az igeliturgia olvasmányai és azok változatai úgy vannak összeválogatva, hogy majdnem mindegyik utal a Szentlélekre.

Majd a gonosz lélek hatalmának megtöréséért így imádkozik az Egyház:

„Könyörögve kérünk, mindenható örök Isten, hogy szabadítsd meg ezt a gyermeket az áteredő bűntől, tedd őt szent Fölséged templomává, és engedd, hogy A SZENTLÉLEK LAKOZZÉK BENNE! Krisztus, a mi Urunk által."

A keresztvizet a húsvéti időn kívül ezzel az imával szenteli meg a pap:

„Istenünk, te láthatatlan erőddel a szentségi jelek által csodálatos dolgokat művelsz,
s a vízről számos tanítást adtál,
hogy előre jelezze a keresztség kegyelmét.
A TE LELKED, ISTENÜNK, A VIZEK FÖLÖTT LEBEGETT A TEREMTÉS KEZDETÉN,
hogy a víznek már akkor megszentelő erőt adjon.
. . . SZENT FIADRA pedig, amikor a Jordán vizében megkeresztelkedett, LESZÁLLOTT A SZENTLÉLEK EREJE.
. . . Most tekints Egyházadra kegyesen, és jóságod nyissa meg számára a keresztség forrását! A SZENTLÉLEK ADJA MEG ENNEK A VÍZNEK EGYSZÜLÖTT FIAD KEGYELMÉT, s az ember, akit képmásodra alkottál, a keresztség által

az ősbűn szennyétől tisztára mosva, VÍZBŐL ÉS SZENTLÉLEKBŐL ÚJ ÉLETRE SZÜLESSÉK!"

Jobbkezével érinti a vizet:

„Add, Urunk, hogy Fiad által SZÁLLJON LE ERRE A VÍZRE A SZENTLÉLEK EREJE, hogy mindazok, akik Krisztus halálába temetkeznek a keresztség vizében, életre is keljenek Övele, Krisztus, a mi Urunk által!"

A krizmával való megkenéskor így szól az ima:

„A mindenható Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, megszabadított téged a bűntől, VÍZBŐL ÉS SZENTLÉLEKBŐL ÚJ ÉLETET AJÁNDÉKOZOTT neked. Most pedig felken téged az üdvösség krizmájával, hogy szent népéhez tartozzál, és tagja maradj Krisztusnak, aki főpapunk, prófétánk, királyunk, és így elnyerjed az örök életet."

Még idecsatoljuk az imát, amellyel a püspök nagycsütörtökön megszenteli a hitújoncok olaját:

„Isten, minden lelki növekedés és előmenetel adója, aki a SZENTLÉLEK EREJE ÁLTAL MEGERŐSÍTED az ingatag elmében a HIT ELINDULÁSÁT, kérünk, Urunk, jóságodban küldd el erre az olajra áldásodat, hogy mindazoknak, akik a lelki újjászületés megtisztulásához jönnek, testük és elméjük is megtisztuljon e szent olajjal való megkenés által. És ha a gonosz léleknek bármi ellenállása is maradt volna bennük, e szent olaj érintése által megszabaduljanak tőle . . ."

Amint látjuk, a keresztség szentségének imái öt módon utalnak a Szentlélekre.

Először úgy, mint életadó, teremtő Lélekre, a termékenység forrására. Méltán, hiszen ahol csak élet alakul, ott a Szentlélek működik. A teremtés kezdetén „az Isten Lelke lebegett a vizek fölött" (Ter 1,2). A megtestesüléskor, az újjáteremtés hajnalán Gábor arkangyal ezzel köszöntötte Máriát: „a Szentlélek száll tereád" (Lk 1,35). A Jordánban való megkeresztelkedésekor „Isten fölkente a názáreti Jézust Szentlélekkel és csodaerővel" (Csel 10,38), s lett valójában Messiás, azaz Krisztus, új Ádámként az új Izraelnek, Isten újszövetségi népének a kezdete. S halottaiból az Atya életadó Leheletével támasztotta föl Fiát (Róm 8,11). A keresztségben, az újjászületés, az új emberré válás szentségében ezért imádkozunk a Szentlélekhez, mert mind a teremtés, mind pedig az újjáteremtés nem biológiai vagy fiziológiai folyamat, hanem Isten műve, Aki „a Szeretet" (1Jn 4,16), viszont „Isten szeretete kiáradt szívünkbe a reánk árasztott Szentlélek által" (Róm 5,5). Ezért van, hogy „aki be akar jutni a mennyek országába, újjá kell születnie vízből és Szentlélekből" (Jn 3,15).

Mivel az újjászületéssel, a megújulással velejár az eredeti és minden más bűntől való megtisztulás, úgy is hívogatjuk a Szentlelket, mint a megtisztulás eszközlőjét, ahogy Szent Pál írja Titusznak: „Mikor azonban megjelent Üdvözítő Istenünk jósága és emberszeretete, megmentett minket — nem a mi igaz cselekedeteinkért, hanem irgalmassága miatt — az újjászületés és megújulás fürdőjében, amelyben a Szentlélek működik, akit bőven árasztott reánk Üdvözítőnk, Jézus Krisztus által" (Tit 3,4-6).

Az újjászületésben az isteni szeretet közlése annyira teljes, hogy az isteni életben részesedést ad (2 Pét 1,4), amit a Szentírás többek között a „templom" szóval fejez ki. Ez kölcsönöz a megkeresztelt ember Szentlélek-kapcsola-

tának újabb dimenziót: „Nem tudjátok, hogy testetek a bennetek lakó Szentlélek temploma, akit Istentől kaptatok? Nem tudjátok, hogy nem vagytok magatokéi?" (1Kor 6,19). A templom-kapcsolat a kereszténynek Egyház-tagságára is vonatkozik: „Apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok, amelynek maga Krisztus Jézus a szegletköve. Benne kapcsolódik egybe az egész épület, s emelkedik az Úr szent templomává. Benne épültök egybe ti is a Lélek által Isten hajlékává" (Ef 2,20-22).

Végül a keresztségben úgy is fordulunk a Szentlélekhez, mint a hit megerősítőjéhez. Szent Pál állítja: „Senki sem mondhatja: Jézus az Úr, hacsak a Szentlélek által nem" (1Kor 12,3). Nyilván a Szentlélek indítása, segítsége és irányítása szükséges ahhoz, hogy egyáltalán hivőkké válhassunk: „Akiben ugyanis nincs Krisztus Lelke, az nem tartozik hozzá" (Róm 8,9).

BÉRMÁLÁS: A MEGKERESZTELT PÜNKÖSDJE

A bérmálás szentségének szertartásában is megfelelően kifejeződik a Szentlélek tevékenysége.

Az ígeliturgia olvasmányai és azok változatai mind a p ü n k ö s d t i t k á r a vonatkoznak, illetve a Szentlélek eljöveteléről szólnak.

A keresztségi igéret megújításában a püspök egyik kérdése ez:

„Hisztek-e a SZENTLÉLEKBEN, URUNKBAN ÉS ÉLTETŐNKBEN, AKIBEN a mai napon A BÉRMÁLÁS ÁLTAL KÜLÖNLEGES MÓDON RÉSZESÜLTÖK úgy, amint pünkösdkor az apostolok részesültek?"

Majd a püspök így imádkozik:

„Most imádkozzunk, kedves testvéreim, Istenhez a mindenható Atyához, hogy ÁRASSZA EL JÓSÁGOSAN SZENTLELKÉVEL fogadott fiait, kik újjászülettek már az örök életre a keresztség vizéből; A SZENTLÉLEK ERŐSÍTSE MEG őket bőkezű ajándékai által, szent olajával pedig alakítsa őket hasonlóvá Krisztushoz, az Isten Fiához."

A püspök kiterjeszti kezét a bérmálkozók fölé:

„Mindenható Isten, Urunknak, Jézus Krisztusnak Atyja, te szolgáidnak vízből és Szentlélekből új életet adtál, és megszabadítottad őket a bűntől. Urunk, KÜLDD LE REÁJUK A VIGASZTALÓ SZENTLELKET, és add meg nekik a bölcseség és az értelem lelkét, a jótanács és az erősség lelkét, az isteni tudomány és a jámborság lelkét, és töltsd el őket az istenfélelem Lelkével, Krisztus, a mi Urunk által."

Amikor a püspök krizmával megkeni a bérmálkozók homlokát, így imádkozik:

„Fogadd a SZENTLÉLEK AJÁNDÉKÁNAK A PECSÉTJÉT."

Az egyetemes könyörgések egyike így szól:

„Könyörögjünk az Úrhoz a megbérmáltakért, hogy hitünkből táplálkozva és a szeretetben megerősödve életükkel tanúskodjanak Krisztus Urunkról!"

A bérmálás szentségének imái a megerősítés, a hét ajándék Lelkének szólítják a Szentlelket, aki átalakítja a megbérmáltat Krisztushoz hasonlóvá. Ezt ígérte Krisztus Urunk apostolainak: „De amikor a Szentlélek leszáll reátok, erőben részesültök, úgyhogy tanúságot tesztek majd rólam Jeruzsálemben, meg egész Judeában és Szamáriában, sőt az egészen a föld végső határáig"

(Ap Csel 1,8). S mindez beteljesedett, amikor Pünkösd napja elérkezett: „Valamennyien elteltek Szentlélekkel" (Ap Csel 2,4). Mindez a bérmálással megismétlődik a megkeresztelt életében. Hiszen a bérmálás nem más, mint a megkeresztelt pünkösdje. „Benne folytatódik a pünkösd az egyházban", s így az egyház tagjaiban is, ahogy erre VI. Pál pápa rámutatott 1971. augusztus 15-i beszédében. A bérmáláskor igazában a keresztség lesz teljesebbé, és a Szentlélek erőt ad a megkereszteltnek, hogy a keresztségben vállalt elkötelezettségét, Jézushoz való szegődését és tartozását vallja és szerinte élhessen. Erre utal a „tanúságtétel" kifejezés. A II. vatikáni zsinat az Egyházról szóló tanítása 11. cikkelyében ugyanebben jelöli meg a bérmálás hittani jelentőségét: „A bérmálásban a megkereszteltek a Szentlélek különleges erejében részesülnek, hogy szorosabban kapcsolódjanak az Egyházhoz és elkötelezve érezzék magukat, hogy mint Krisztus igaz tanúi a hitet szóval és tettel terjesszék és megvédjék."

Az ősegyházban a bérmálás a keresztség után közvetlenül következett, mint a beavatás szentségi folyamatának második lépése. Teljessé lesz ez az Eukarisztiában, amiről bővebben a következőkben. Ennek az egységnek, benső kapcsolatnak kifejezése a keresztségi ígéret megújítása és a keresztségi újjászületésre való ismételt utalás. A keresztség és a bérmálás gyakorlatilag annyira egybefonódott, hogy sokáig mindkettőt szphragisznak, pecsétnek hívták. Erre utal a krizmával való megkenéskor az ima, hogy ti. megpecsételi mindazt, amit a Szentlélek a keresztségben elkezdett. Ez a teljes lefoglaltság kifejezése, amit a keresztség és a bérmálás igazában létrehoz. Többen vannak, akik az újszövetség megkötéséhez hasonlítják. „Benne — Krisztusban — kaptátok ti is a megígért Szentlélek pecsétjét, miután hallottátok az igazság igéjét, az üdvösségteket hirdető evangéliumot, és hittetek is benne. Ő örökségünk foglalója, amíg Isten dicsőségének magasztalására teljesen meg nem váltja tulajdonát" (Ef 1,13-14). Vagy ahogy más helyen megismétli Szent Pál: „Aki pedig minket veletek együtt megerősít és fölken Krisztusban: Isten az. Ő az, aki pecsétjével megjelölt minket és mint foglalót szívünkbe árasztotta a Lelket" (2Kor 1,21-22).

AZ EUKARISZTIKUS IMÁK

A Szentlélek nélkülözhetetlenül működik és jelen van az eukarisztikus cselekményben, amint a szentmise eukarisztikus imáiból kitűnik.

A II. eukarisztikus imában a pap az adományok fölé emeli kezét és így imádkozik:

> „Valóban szent vagy Istenünk, minden szentség forrása. Kérünk tehát, SZENTELD MEG EZT AZ ADOMÁNYT SZENTLELKED HARMATÁVAL, hogy legyen számunkra a mi Urunk, Jézus Krisztus teste és vére."

Úrfelmutatás után így folytatja:

> „Kérve kérünk, GYŰJTSÖN EGYBE A SZENTLÉLEK MINDNYÁJUNKAT, akik Krisztus testében és vérében részesülünk."

A III. eukarisztikus ima ide vonatkozó része így szól:

„Valóban szent vagy Istenünk, és méltán dicsőít téged alkotásod, az egész teremtett világ, mert Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által, A SZENTLÉLEK EREJÉVEL ÉLTETSZ és MEGSZENTELSZ mindent, és népet gyűjtesz össze magad köré szüntelen, hogy napkelettől napnyugatig tiszta áldozatot mutasson be neked.

Kérve kérünk tehát, Istenünk, A SZENTLÉLEK ÁLTAL SZENTELD MEG ÁLDOZATI ADOMÁNYAINKAT, hogy teste és vére legyen Fiadnak, a mi Urunk, Jézus Krisztusnak, akinek rendelése szerint ezeket a szent titkokat ünnepeljük.

Tekints, kérünk, Egyházad áldozatára; ismerd föl benne azt a Bárányt, akinek föláldozása árán kiengesztelődni akartál. Engedd, hogy mi, akik Fiadnak testét és vérét magunkhoz vesszük, SZENT LELKÉVEL ELTELVE EGY TEST, EGY LÉLEK LEHESSÜNK Krisztusban."

A IV. eukarisztikus ima a Szentlélek éltető és egybegyűjtő megszentelő erejéért így könyörög:

„Kérünk tehát, Istenünk, szentelje meg a Szentlélek ezt az adományt, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus teste és vére legyen, és ünnepelhessük ezt a nagy titkot, amelyet ő maga hagyott ránk örök szövetségül.

Tekints, Istenünk, erre az áldozatra, amelyet te készítettél Egyházadnak, és engedd jóságosan, hogy mindazok, akik ebből az egy kenyérből és egy kehelyből részesülnek, A SZENTLÉLEK ÁLTAL EGY TESTBE ÖSSZEGYŰJTVE, Fölséged dicséretére, Krisztusban élő áldozattá váljanak."

Az eukarisztikus imákban a Szentlelket elsősorban az adományokra hívjuk le, hogy azok átváltozzanak Krisztus testévé és vérévé. Az adományokban a Szentlélek a művelője Jézus szentségi jelenlétének. A keleti egyház az epiklézist, a Lélek megszentelő eljövetelét az adományokra, mindig az Eukarisztia létrejötte lényeges mozzanatának hitte. A régi római katolikus misekánonban nem volt ilyen epiklézis, de ezekben az újakban már ott van. Nem is lehet másképp, hiszen az Úr Jézus maga állította, hogy „a lélek az, ami éltet" (Ján 6,63), amikor az eukarisztikus beszédekor a tanítványok zúgolódtak „a kemény beszéden" és többen ott is hagyták. „Az Úr teste, amit a Lélek éltet és tesz életet adóvá", vallja a II. vatikáni zsinat Papi Szolgálat és Élet c. tanítása 5. cikkelyében.

A Szentlélek lehívása az adományokra nem valami könyörgés felsőbbrendű erőkhöz, hogy csodás módon, mágikus beavatkozással változtassák át az anyagiakat. Hanem istentiszteleti, liturgikus cselekmény, amelyben az egyházi hitközösség imádkozik kommúnióért, a húsvét-pünkösd misztérium megjelenítéséért, és kezdetét veszi a teremtett világ „megistenülése", amelyet a kenyér és a bor jelképez. Nem ugyan a saját magában rejlő erők következtében, hanem úgy, hogy Isten mindenestül saját magába vonja, magáévá teszi, kommúniójába felveszi. E kommúniónak a Szentlélek az eszközlője.

Másodszor azért esdjük le a Szentlelket az eukarisztikus imákban, hogy az Eukarisztiát ünneplők, illetve magukhoz vevők között létrehozza és teljessé tegye az egységet, a krisztusi testvériséget. Ez a folyamat a keresztségben az újjászületéssel kezdődik: „Mi ugyanis egy Lélekben egy testté lettünk a keresztség által: akár pogány, akár rabszolga, akár szabad. Mindannyiunkat

egy Lélek itatott át" (1Kor 12,13). Ez a keresztény lét a bérmálásban erősödik és fejlődik tovább és az Eukarisztiában lesz teljessé az Úrral és a hittestvérekkel való közösségben: „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben részesedünk" (1Kor 10,17).

Más szavakkal: a kereszténnyé levés a Szentlélekből történik, tehát nem természetes úton-módon, hanem kommúnió révén. Ezért a Szentlélekből születni annyit jelent, mint beleszületni a közösségbe, ami valójában az eukarisztikus közösség. Ennélfogva kereszténnyé lenni és a keresztény közösségbe tartozni nem egymás után következő fejlemény, hanem a kereszténnyé válás a közösség ölén megy végbe, ezért is hívjuk ezt a közösséget Anyaszentegyháznak. Mindebből érthető, hogy az ősegyház miért ünnepelte a keresztséget, a bérmálást és az Eukarisztiát együttesen mint a keresztény beavatás szentségeit, miért hívták egymást testvéreknek és miért tekintették ezt az új összetartozást még a családi kapcsolatnál is előbbrevalónak. Az eukarisztikus közösség átérezte, hogy már az eszkatológikus közösség része, zarándokúton itt a világban, átmenetben a teljes, „színről-színre" való kommúnió felé.

Még hosszasan lehetne folytatni az Egyház imái pneumatológikus vonatkozásainak csokorba szedését. De a közölt szemelvény elégségesen mutatja, mennyire öntudatosult bennünk a Szentlélek Úristen szerepe és működése életünkben. A Benne való elmélyülésünknek azonban még tovább kell folynia, ahogy erre VI. Pál pápa buzdított bennünket. Hiszen a szentmise és a szentségek Isten megváltó szeretetének jelei és forrása. Viszont a Szentlélek az Atya és a Fiú egymás iránt való szeretetének pecsétje, isteni szeretetajándék a legjavából. Ezért nélkülözhetetlen keresztény életünkben!

Széneszi Miklós

A LÉLEK ÉS A KÖZÖSSÉG

Az utóbbi években mind többen fedezik fel a Szentlélek működését életükben. Megtérnek, megújulnak, hirdetik az Úr örömhírét. Közösségeink életében azonban még mindig kevés szerep jut a Lélek hatásának. Legalább is amennyire ez a mi közreműködésünktől is függ. A Szentlélek jelentőségét főleg a „hivatalos egyház" és a „karizmatikus közösség", az „egyházi szerkezetek" és a „megújulás" kérdésével kapcsolatban emlegetik. Leginkább azért, hogy a kettőt szembeállítsák.

A következő sorok pár gondolatot szeretnének rögzíteni, amelyek az első keresztény közösségek életéről való elmélkedéssel kapcsolatban merültek föl. Főleg két rész ragadott meg: az Apostolok Cselekedetei 4. fejezetének második fele és szent Pálnak a korintusiakhoz írt első levele. Az elsőben a zsen-

dülő jeruzsálemi közösség tüze, a másodikban a négy—öt éve alapított egyházközség élete tárul fel. Eszmény és valóság? Mindenesetre az írások a mi oktatásunkra szolgálnak. Mit tanulhatunk ezekből a mi közösségi életünkre nézve? Mit kell tennünk, hogy abban is lüktetőbb legyen a Lélek áradása?

1. „Azután, hogy szabadon bocsátották őket, az övéikhez mentek, és elbeszélték, mit mondtak nekik a főpapok és a vének" (Csel 4,23).

Péter és János áll előtérben. Őket vetették börtönbe, majd szabadon bocsátották, mert végeredményben semmi kivetni valót nem tudtak abban találni, hogy Jézus nevében meggyógyították a bénán született embert. Látható azonban a közösséghez való viszonyuk, ennek szelleme.

Mennyi közvetlenséget, bensőséget fejez ki már maga a szó: „övéik"! Ezt érzik a szülők, a gyermekek, a rokonok egymás között. Az együvétartozás, a szeretet kötelékét. Az enyémet, a tiedet túlszárnyalja a „mienk", a mindannyiunké. Bensőséges légkör uralkodik, mert mindegyik tag érzi, hogy szeretheti a másikat, és élvezi a másik szeretetét.

Péter és János oda megy, ahol otthonra, megértésre talál, ahol várják őket, aggódnak értük: övéikhez. A jeruzsálemi közösség magáénak tekintette őket, és ők is ennek tagjait. Kétségtelenül elöljárók voltak, Krisztustól rendelt vezetők és tanúk. Ezért emelik fel szavukat, ezért vállalják a felelősséget. A sorok között azonban érezhetjük, hogy mindez nem választotta el őket a többiektől. Az alaphangot összetartozásuk adja meg. Az apa és anya is feje a családnak, de ez nem szünteti meg a gyermekekkel való közvetlen, szeretetteljes viszonyt.

Közösség ott van, ahol érezzük: szeretnek, és mi is szeretjük a többit. Együtt növekedhetünk, segítenek fejlődésünkben, és mi is hozzájárulunk az ő gazdagodásukhoz. Nem puszta együttélésről vagy egymás mellettiségről van szó. Ezt megtalálhatjuk a tömegben is. A szervezetek ill. társaságok tagjai már közelebbi viszonyba kerülnek egymással. De még itt is a szabályok megtartása, a feladatok elvégzése a döntő. Az olyan közösség tagjait, akik igazán „övéik" között érzik magukat, a létüket átjáró élménygazdagság fűzi össze, és egyre növekvő szeretet készteti tevékenységre.

Meg akarjuk tudni, igazi-e közösségünk? Vagy azt szeretném megállapítani, melyik közösséghez tartozom valójában? Nézzem meg — a szívem mélyén —, kiket tartok enyéimnek, kik sorolnak engem övéik közé? Kiknek mondom el, ami a szívemen fekszik, kikkel osztom meg örömömet, bánatomat? Családom tagjainak öntöm-e ki szívemet, mert tudom, hogy meghallgatnak, együttéreznek velem? Ők is el mernek-e jönni hozzám, mert érzik, hogy nálam megértésre fognak találni? Vagy „idegenekhez" fordulunk, én is meg ők is? Persze ezzel az idegenek már megszűnnek idegenek lenni, hisz bensőnket tártuk fel nekik. Szomorú azonban, ha családom számára azok maradnak. Valódi barátaimnak csak akkor tekinthetem őket, ha családomnak is rész jut gazdagító jelenlétükből.

És milyen a viszonyom egyházi közösségemhez? Plébániám, egyházmegyém tagjai övéknek tartanak, vagy legtöbbjük számára teljesen idegen vagyok, és

ők is nekem? Hogyan látom vezetőit? Hogy látja őket a hívek közössége? Csak feljebbvalónak vagy éppen hivatalnoknak? Még mindig azt mondjuk-e, amikor a papokról, püspökökről van szó: „az Egyház", — mintha ők egy másik közösséghez tartoznának? Talán onnét ered ez, hogy azt hiszem: ők nem tekintenek engem, minket övéiknek? — Isten különféle karizmákkal lát el mindegyikünket, amint Szent Pál olyan szépen emlékezteti a korintusi híveket. Az is kétségtelen, hogy az egyházközségen belül közelebb érzem magamat azokhoz, akikkel már csaknem húsz éve összejárunk imádkozni, akikkel igazi baráti kapocs fűz össze. De jogosít-e ez arra, hogy elfeledkezzem a többiről? Hogy ne lássam, milyen messze vagyunk sok tekintetben a jeruzsálemi közösségtől, ahol az apostolok és a hívek viszonyát Lukács oly találóan jellemezte az „övéik" szóval?

2. „Hűséges az Isten, aki meghívott Fiának, Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak közösségébe" (1Kor 1,9).

A családi közösség a közös származáson, a vérségi köteléken alapszik, jóllehet a férj és feleség éppen nem vérrokonok: szeretetben kötelezik el életüket egymásnak és azoknak, akik tőlük származni fognak. — Barátainkkal összetalálkoztunk, megéreztük, hogy gazdagíthatjuk a másikat, illetve ő is személyiségünk kifejlődését segítheti elő, s ezért útitársként szegődtünk egymáshoz; együtt akarunk növekedni. — A keresztény mindezt éli és vállalja, örül neki. Azonban még mélyebb együvé tartozást is megél. Tudja, hogy Krisztus vére is összekapcsolja a többiekkel, amit a kereszten kiontott és amit az oltáron nyújt. Tudja, hogy a hittel életét elkötelező igent mondott, mert Isten szeretetből adott választ kíván. S főleg tudja, hogy mindez azért lehetséges, mert Krisztus közösségébe a Lélek vezette. Egy Lélek élteti őket.

„Azt sem mondhatja senki: ‚Jézus az Úr', csak a Szentlélek által" (1Kor 12,3). Kereszténynek lenni annyi, mint Jézus közösségében élni, mert a Lélek megadta, hogy felismerhetem őt. Krisztus fölfedezése az Isten mélységébe vezet. Már pedig „Isten titkait nem ismeri senki, csak Isten Lelke" (12,11). Ő képesít, hogy a Háromságos Egy Isten bensőségét valamiképpen fölismerhessem földi életemben. Ezért közösségünk forrása a Lélek. Ő sugall, Ő világosít meg, hogy eljuthassunk Krisztushoz. Ő ad erőt, hogy vele egy Testté kapcsolódhassunk. „Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztségben" (12,13). Ezzel a legmélyebb kapocs alakul ki köztünk is, akik Krisztushoz tartozunk, mert Isten az Atyánk.

Sikerül-e ebben a hitben, ebben a szemléletben megújítani családi közösségünket? A Háromságos Egy Isten titka kihat-e többiekhez, élettársamhoz, gyermekeimhez való viszonyomra? Benne minden Személy valóban megőrzi sajátosságát, és mégis a legmélyebb, legvalódibb egységet képezik. Isten valóban közösség. Milyen messze vagyok ettől, amikor — türelmetlenségből, önzésből, nemtörődömségből — azt kívánom, hogy a másik olyan legyen, mint én, vagyis veszítse el személyiségének karizmáit! Észre sem veszem, hogy evvel szürkeségem mércéjére akarom leszűkíteni a többiek gazdagságát, s tulajdonképpen megszüntetem a közösséget.

Barátaimban érdekel-e, hogy a másiknak van-e hite, amit megoszthatunk, amivel egymást erősíthetjük? Krisztusban találkozom-e velük? Pedig mennyire kellene ez, hogy gyermekeinknek olyan környezetet tudjunk biztosítani, ahol az Ő Lelke az éltető elem! Próbáljuk-e együtt sugározni Lelkének szeretetét? Egyedül nem könnyű ez. S evvel fölvetődik a kérdés: egyházközségünket vajon ez a Lélek élteti? Mire épül tulajdonképpen? Hagyományra? Vagy csak arra szolgál, hogy tágabb körű ismeretséget biztosítson számunkra, amit mi, a nagyvárosok névtelenségében élők annyira szomjazunk? Ha ez az összekötő kapocs, akkor hamar foszlásnak indulhat ez az „egyházközség", mert rövidesen észrevesszük, hogy ezt a szerepet más, Krisztus nélküli közösség is kielégítheti. Krisztus kegyelmének jele és eszköze akarunk lenni? De nem kellene-e akkor szüntelen az ő Lelkét segítségül hívni, sugallataira szívünket tárva tartani?

3. „... egy szívvel-lélekkel Istenhez emelték szavukat" (Csel 4,24). „Testvérek, Urunk Jézus Krisztus nevére kérlek titeket, éljetek mindnyájan egyetértésben, ne szakadjatok pártokra, legyetek egyek ugyanabban a lelkületben" (1Kor 1,10).

Akiket a Lélek eltölt, azok egy szívvel-lélekkel találkoznak Istennél. Itt látszik meg, hogy természetfölötti közösséget alkotnak. Istennél találkoznak, benne egyesülnek. Ugyanakkor emberek: szívük-lelkük, érzelmeik, gondolataik és törekvéseik egybeforrnak Isten előtt.

Amikor valaki először fedezi föl, hogy lehetséges a szív és lélek egysége, mohón veti rá magát arra az útra, ahol fölfedezni vélte. A szerelmes így látja azt, akit szeret, a baráti kör ezért vonz és késztet minden áldozatra. Még inkább áll ez akkor, ha megsebzett, lelkük mélyén szenvedő emberek találnak olyanokra, akiknél simogató kezet, megértő szívet remélnek. Evvel magyarázható jórészt fiatalságunk igénye megértő baráti körre. Legtöbbjük szíve kiszáradt a fogyasztó társadalom személytelensége, nem egyszer a családi otthon üressége vagy rendezetlensége következtében. Mennyivel lelkesítőbb — gondolja — az a közösség, amelyik Isten nevében akarja megosztani életét, kész a másikat befogadni! A közösségi kapcsolat első szakasza rózsás ígéreteket rejt magában. Úgy érezzük, hogy minden nagyszerű lesz. A másik megéri, hogy lemondjak saját kívánságaimról. A legegyszerűbb, mindennapi eseményekben épp úgy kész vagyok vele tartani, mint a hit mélységeiben. Makarónit akar enni? Azt szeretem most én is, bár néhány héttel előbb rá se tudtam nézni. Imádkozzunk? Kész örömmel, jóllehet kissé bizonytalan vagyok ilyen dolgokban . . . stb.

„Egy szív, egy lélek" lettek a jeruzsálemi hívek, ismétli többször is Lukács (Csel 2,44-47; 4,32-36; 5,13). A Lélek kiáradó ereje, az apostolok bátorsága, Krisztus közelsége elsöprő lendületet adott nekik, s ez ragályosan hatott a többiekre. Ebben részesedhettek a korintusiak is. Annál megdöbbentőbb az a kép, amelyet Szent Pál alig 4—5 év múlva rajzol a közösségről. Pártoskodnak egymás között, bírálgatják vezetőiket. Önkéntelenül is kérdezhetjük:

övéiknek tekintették az egyes csoportok az összes korintusi kereszténveket? — A közösségi élet második szakaszához, a kiábrándulóshoz jutottak el. Mint ahogy egy idő múlva mi is megkérdezzük: miért ne ehetné most már egyszer a másik az én sültkrumplimat, hisz annyit ettem már az ő makaróniját! Miért ne mehetnénk már egyszer annak az atyának a prédikációjára, akit én szeretek, miért mindig Jóska választja ki, kit hallgassunk? Jobbik esetben elkezdünk egymás mellett élni, a rosszabbikban pedig már fúrjuk, marjuk a másikat.

Sok okot lehet találni, miért jutunk el sokszor idáig családi életünkben, barátainkkal és egyházi közösségeinkben. Szent Pál azonban segít, hogy a legmélyebb okot megláthassuk. Végeredményben balgaságnak, botránynak tartjuk Krisztus keresztjét (1Kor 1,23). Józan ember képes-e arra, hogy mindig csak lemondjon, áldozatot hozzon, és mások talán kinevessék érte? — A korintusiak, hozzánk hasonlóan, hallották, hogy Krisztus a kereszten halt meg. Tudták, hogy követni kell őt. Vagyis ha hozzá akarunk csatlakozni, nekünk is késznek kell lenni a lemondásra, meg kell halni önmagunknak. Az első időben neki is lendülünk. Valószínűleg titokban mégis csak azt reméljük, hogy a töviskoszorú majd csak kivirágzik. Mindent rózsaszínben látunk. Mikor azután nap mint nap kell a másik terhét hordozni, akkor nyűgösek leszünk, megfeledkezünk a Lélek sugallatáról. Pedig ő mellettünk áll, ő hűséges! Kész igazán természetfölötti erővel erősíteni, hogy ami emberi eszközökkel megvalósíthatatlan, azt az ő kegyelméből elérhessük. Gyengeségem elismerve nyitom ki szívemet igazán, hogy Isten megdicsőülhessen. Ekkor kezdhetek el teljesebben a másikért élni. Már nem illúzióimra támaszkodva, hanem Benne bízva. Már másokért élek, a Lélek erejéből, mint ahogy Pál elmondhatta: „Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözíthessek" (1Kor 9,22). Ez a közösségi élet harmadik szakasza, amihez valóban nélkülözhetetlen a Lélek ereje, és amit akkor kezdünk megtalálni, mikor nem önmagunkban bízunk.

Szent Pál korintusi levele azonban rámutat három olyan konkrét területre is, ahol önzésünk leginkább a szakadás oka lehet.

Első helyen áll az érzékiség. Nemcsak mert a testi ember általában nem képes befogadni a Lélek indítását. Hanem azért is, mert már emberileg is a fékezetlen érzékiség védekezésre késztet. Félünk, hogy perzselő tüzének mi is áldozatul esünk, és minden kiég bennünk. A Páltól említett vérfertőzőhöz hasonlóan minden zabolátlan érzékiség az igazi közösség rombolója (1Kor 5,1-9).

A második ok a korintusiaknál pereskedés formájában jelentkezett. Végső indítéka azonban a bírvágy. A mi baráti körünket többször is fenyegette az anyagi érdekek hajhászása. Sikerült elkerülni, hogy törésre kerüljön a dolog. De nem egyszer éreztük, milyen veszedelmet jelent a közösség életére a mammon szolgálata. Elsősorban két mérnök tapasztalta ezt meg köztünk, s rajtuk tanultunk mi is. Együtt jártak az egyetemre, építészek lettek. Mindegyik jól dolgozott vállalatánál, s fontos volt a prémium is, mert családjuk nőtt, gyerekeiknek szerettek volna többet nyújtani. Egyik nap rádöbbentek: vetély-

társakká váltak. Nem kis erőfeszítésbe került, amíg el tudták fogadni, hogy barátságuk — amely a keresztény szeretetnek is jele akart lenni és sokat jelentett egész családjuknak — többet ér, mint az a pár ezres, amit esetleg egymás elől tudtak volna elhalászni. A gyakorlati megoldás persze bonyolult volt, mert mindegyikük felelős egy csomó munkatársáért is. De lassan sikerült eltalálni a helyes utat. Mindenesetre fülünkbe csengett szent Pál felhívása: „Miért nem tűritek el inkább a károsodást?" (1Kor 6,8)

Legtöbbször azonban a harmadik területen lépnek fel a szakadást előkészítő események, s annál nehezebb kiküszöbölni őket, minél észrevétlenebbül lopózkodnak be életünkbe, minél jelentéktelenebbnek látszanak. A legtöbbet ugyanis avval ártunk közösségi életünknek családunkban, baráti körünkben, egyházközségünkben, hogy egyszerűen tekintet nélkül járunk el a másikkal szemben. Mintegy vakon és érzéketlenül. „Minden szabad nekem, de nem minden hasznos" — jegyzi meg már szent Pál (1Kor 6-17; 8,1-13; 10,23-24). Sok minden szabad nekünk is házastársunkkal szemben, sok mindent kívánhatunk és tehetünk házon kívül is, ami még nem bűn. De ha a másiknak ez kellemetlen, ha megbotránkozik rajta vagy lelki megrázkódtatáshoz vezeti? Előmozdítom-e a közösségi életet azzal, hogy ilyenkor megmakacsolom magamat? Sajnos, úgy látszik, nemcsak a korintusiaknak kellett ezen a téren küzdeni, nemcsak ők feledkeztek meg erről. Lábbal tiporjuk mi is nap mint nap!

4. „Amíg így imádkoztak, megremegett a hely, ahol összegyűltek. Mindnyájukat eltöltötte a Szentlélek, és bátran hirdették az Isten szavát" (Csel 4,31). „Törekedjetek a szeretetre, de igyekezzetek a lelki adományokat is elnyerni, különösen azt, hogy prófétálhassatok" (1Kor 4,11).

Túl magasnak látszik a jeruzsálemi közösség lelkesedése, szeretete? Emberi erőket véve tekintetbe igennel felelhetünk. De Lukács megadja az eszközt, hogyan nyerhetjük el az erősítő Lelket: ha a közösségben együtt imádkozunk. „Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük" — ígérte Krisztus (Mt 18,20). Ezért imádkoztak állhatatosan egy szívvel, egy lélekkel az apostolok Krisztus mennybemenetele után. Ezzel szemben mi sokszor csak egymás mellett vagyunk imáink alatt a szentmisén, az ájtatosságokon, de szívünk, szándékaink nem egyesülnek.

Néha pedig úgy tűnik, mintha egyenesen határt akarnánk szabni a Lélek kiáradásának. A jeruzsálemi közösségre már kiáradt a Lélek pünkösd napján. Az Apostolok Cselekedeteinek 4. fejezetében leírt eseményt éppen ezért egyes magyarázók „második pünkösdnek" nevezik. Vagyis most újra, mintegy kézzelfoghatóan ismét belenyúl életükbe. A Lélek működése nyilvánvaló lesz a külső világ számára is. Ezt fejezi ki a föld megrendülése. A lényeg azonban szívük megrendülése, átalakulása, mert újból megélték Isten közelségét. Tudták, hogy jelen van adományaival, elárasztja közösségüket. Tudták: Isten nem ismer határt gazdagságának kiárasztásában.

Micsoda számítgatásnak tűnik fel evvel szemben a mi viszonyunk a Lélekhez! Nem egyszer keltjük azt a benyomást, hogy szinte vonakodunk megnyitni

szívünket adományainak. Mintha így gondolkodnánk: bérmáláskor már megkaptam a Szentlelket, tehát megadtam, ami kijár neki, és most békében akarok élni! Nem forrásnak kellene-e lenni ennek a találkozásnak, amely mindennap eltölti egyéni és közösségi életünket a Lélek adományaival? Nem arra kellene-e gondot fordítani, hogyan, miként kaphatjuk meg még bővebben adományait?

Hogy mi mehetett végbe pünkösd napján és ezen a „második pünkösdön" is az apostolok és a hívek lelkében, azt akkor kezdtük megsejteni, amikor egy-egy mély imádságban töltött esténk vagy közös szentmisénk után új fény támadt életünkben, megújulva mentünk haza. Ilyenkor együtt elmélkedtünk, megosztottuk szándékainkat, örömeinket, keresztjeinket. S éppen azáltal, hogy Isten előtt kitártuk szívünket a másiknak, hogy volt bizalmunk összefogni szándékainkat, egymás iránti szeretetünk tükrében felragyogott Isten irántunk való végtelen szeretete. A másikon keresztül éltük meg Krisztus jelenlétét.

Ezt ajánlhatta Szent Pál korintusi híveinek is, amikor a prófétálás ajándékára sürgette őket. Figyelniök kell: mit is mond az Úr, mit jelent nekik az Írás szava, és ezt megosztani a többiekkel. Ez is Isten szavának hirdetése. Nem elvontan, hanem a mindennapi életbe beágyazva. Nehogy saját elgondolásaink rabjává váljunk, törekszünk arra, amit ugyancsak ajánl szent Pál: barátaink, lelkipásztoraink bírálják meg, amit jószándékkal hirdetünk Istenről (1Kor 14,29).

Tudjuk ugyanis, hogy nem elég a puszta érzelem. Törekedni kell, hogy valóban Krisztus Lelke töltsön el. Krisztus pedig az ő Testének, az Egyháznak adta a Tanítót, a Vigasztalót. Amíg evvel a testtel vagyunk kapcsolatban, addig járunk jó úton. Ugyanez a közösség sürget annak megosztására is, amit kaptunk és kapunk a Lélektől. Mert az Ő adományait mindannyiunk szolgálatára kell szentelni. Ez a karizmák célja.

Számunkra is jelentős feladat Krisztus szavát hirdetni. Elsősorban életünk példájával kell ezt megtennünk: gyermekeinknek, munkahelyünkön, másokkal való kapcsolatainkban. Ezekben a próbálkozásokban különösképpen szükségünk van a Lélek irányítására, megvilágítására. Gyakran imádkozunk, segítsen meg, hogy a hegyi beszédben hirdetett boldogságok szellemébe be tudjunk kapcsolódni. Például hogyan egyeztethetjük össze az elsőt, a szegénységet a mi életformánkkal? Családunk van, felelősek vagyunk gyermekeinkért; munkánkat sem adhatjuk fel, ami egyes foglalkozásokban meglehetős jólétet biztosít, anélkül, hogy ezt hajhásznánk. Most pl. úgy próbáljuk a szegénységet élni, hogy nem költekezünk. Gyermekeinknek megmagyarázzuk, hogy egyszerű életformában is lehet boldog az ember; hogy ne minden pénzét fordítsa önmagára, főként amikor közvetlen környezetében — mint annyi dél-amerikai nagyvárosban — nélkülözés, nyomor található. Boldogok voltunk, amikor egyikünknek sikerült megértetnie 19 éves fiával: ahelyett, hogy külön autót vetetne magának, fordítsuk ezt az összeget a szomszéd szegények támogatására. Persze ez a meggondolás megkívánja tőlünk is, hogy a család autója ne „státusszimbólum" legyen, hanem hasznos munkaeszköz.

Az egyházközségben való közreműködés (főként a jegyesek házassági előkészületében próbálunk segíteni) szintén áldozattal jár. Külső tevékenységünk nem mehet családi közösségünk rovására. Bízunk azonban, hogy a Lélek segítségünkre lesz, és eltölt szeretetének kegyelmével, ami az ő legfőbb adománya és közösségi életünk alapja.

Armand J. Nigro

AZ IMÁDSÁG: SZEMÉLYES VÁLASZ ISTENNEK

Meggyőződésem, amelyet szeretnék megosztani: az imádság személyes válasz Isten jelenlétére. Hadd magyarázom meg.

Vagy mi vagyunk fontosabbak, mint Isten, vagy Isten fontosabb nálunk. A felelet nyilvánvaló: Ő fontosabb, mint mi. Ha pedig az, amit Isten akar és tesz, fontosabb, mint amit mi akarunk és teszünk, akkor figyelmünknek jobban kell arra összpontosulnia, mi az Isten és mit tesz. Továbbá amit Isten akar mondani nekünk, az fontosabb, mint akármi, amit mi mondhatnánk neki. Isten pedig akar szólni és akarja közölni magát velünk. Ha az imádság túlságosan önközpontú, ha középpontja az „én", „engem", „enyém" (még ha szent és nemes kívánságokra vonatkozik is), akkor nehézségekkel fogunk találkozni.

Az imádság személyes válasz Isten jelenlétére. Inkább olyasmi, amit Isten tesz bennünk, mint amit magunk teszünk. Ez azt jelenti, hogy Isten először is tudatossá teszi jelenlétét számunkra. Az imádság annyit jelent, hogy észrevesszük Istent és válaszolunk Neki. Szent János emlékeztet, hogy az igazi szeretet mindenekelőtt nem azt jelenti, hogy mi szeretjük Istent (ami lehet igaz is meg nem is), hanem hogy Isten szeret minket először. Az ő szeretete irántunk fontosabb, mint a mi szeretetünk őiránta. Igaz, kívánja, értékeli szeretetünket és hálás érte; de minthogy fontosabb az ő szeretete irántunk, mint megfordítva, azért az ő szeretete több figyelmet érdemel tőlünk.

Nézetem szerint három lépcsőre kell figyelnünk az igazi imádság felé tartva. Először is: ha az ima személyes válasz Isten jelenlétére, akkor az ima kezdete az, hogy v e g y ü k é s z r e ezt a jelenlétét, egyszerűen ismerjük el, tudjuk megvallani: „Igen, Istenem, Atyám, a Te szereteted árasztja belém az életet. Igen, a Te szereteted árasztja az életet és létet a körülöttem levő, az érzékeim kapuja körül tolongó dolgokba. A Te szereteted adja belém a tehetségeket és vágyakat stb."

Szeretnék egy megkülönböztetést tenni. Tudom, hogy az „elmélkedés" és „imádság" szavakat felváltva használják, ráadásul különböző szerzők különböző értelemben. Vallásos „elmélkedésen" én azt értem, amikor Istenről gondolkodunk, vagy arról, amit ő tesz, vagy bármi más jó, szent vagy vallásos tárgyról. De ez nem ima. Ha valakire gondolok, akkor ugyan ő van gondolataim

gyújtópontjában, de ez nem érintkezés az illetővel. Az ima: személyes kapcsolat Istennel. Ha Istenről gondolkodom, vagy Krisztus életéről és mindarról, amit tett, az szent, érdemszerző, jó, bizonyos fokig segít az imában, de lényege szerint nem ima.

Az ima ott kezdődik, amikor az „Ő" „TE" lesz. Ha azt mondom magamban: „Isten szeretete árasztja belém az életet", az elmélkedés. Ha azt: „Igen, Istenem, Atyám, a Te szereteted árasztja belém az életet", az imádság. Látnivaló a különbség. Amikor Te — Én viszony áll fenn az Atyával, Fiúval és Szentlélekkel, ezt a választ hívom igazi imának. Ha fontolgatom, ki Ő és mit tesz, de nincs Te — Én kapcsolat, az lehet hasznos és szent, de lényegileg nem ima.

Az alapvető, első lépés az imában az, hogy ébredjek föl és nézzek szembe a valósággal: jöjjek rá, hogy Ő jelen van bennem, szeretete ad belém életet, létet, minden képességemet és saját isteni életének megosztását, hogy így elmondhassam: „Igen, Istenem, Atyám, a Te szereteted adja nekem mindezt. Igen, Jézus, Testvérem, Te teszed ezt. Igen, Istenem, Szentlélek, Te teszed." Ezt jelenti imádkozni. Ha abban a pár percben, amely magánimánk számára rendelkezésre áll, semmi mást nem csinálunk, mint tudatosítjuk magunkban Isten jelenlétét, ez az élmény magában véve már mély ima, termékeny ima, sőt a misztikus ima kezdete. Ez valóban őszinte kitárulás Isten felé, aki közli magát velünk, hacsak erre alkalmat adunk neki.

Különbség van személyek és dolgok között. Isten jelen van a dolgokban; betölti őket jelenlétével, hiszen az ő szeretete adja beléjük az életet és létet. De a személytelen dolgok részéről nincs meg ennek elismerése: nem képesek imádkozni. De te és én, minthogy személyek vagyunk, elismerhetjük ezt a jelenlétet. És ez az első lépés az imában.

A második lépés — úgy tűnik — az, hogy ha egyszer rájöttünk, mi nekünk az Isten, mit tesz értünk, mennyire szeret minket, akkor az egyedüli illő, természetes és önként fakadó válasz nemcsak ez: „Igen, te teszed ezt", hanem ez is: „Köszönöm neked, amit teszel, Istenem, Atyám, köszönöm, hogy szereteted életet, létet és saját természeted megosztását önti belém. Köszönöm, Jézus, Fiúisten, Testvérem. Köszönöm, Szentlélek Isten, hogy bennem élsz." A hála magától értetődően, önként árad ki szívünkből, ha észrevesszük, mit tesz értünk Isten.

Egy hasonlattal megvilágítva: ha valaki nagyon jó és önzetlen hozzám, anyagilag támogat, de én nem ismerem vagy nem tudok erről, akkor nem viszonozhatom jóságát, szeretetét. De ha rájövök, hogy a támogatás tőle származik, hogy tőle való sok minden, ami jobbá teszi az életem, akkor először elismerem: „Igen, te teszed", de ennél több, amikor azt mondom neki: „Köszönöm".

Veszed észre, mire összpontosul ez a jelenlétre adott felelet? Lényeges, hogy ebben a hálában meglegyen a személyes jelenlét átélése is. Senki sem nyit be egy sötét szobába, ahol semmit sem lát, úgy, hogy elkezd hangosan

beszélni, hátha van ott valaki. Inkább először észreveszünk valakit, a szemébe nézünk. Biztosak vagyunk benne, hogy ha mikrofonba beszélünk, a rádióhallgatók várják a szavunkat; vagy ha belenézünk a kamerába, ott vannak a tévénézők; vagy ha szalagra beszélünk, valaki le fogja hallgatni. Csakis valamiféle személyes jelenlét esetén beszélünk és felelünk.

Ilyen az imádság is. Néha, attól a jó és szent vágytól indítva, hogy érintkezésbe lépjünk Istennel, hetet-havat összehordunk. Mindjárt azzal kezdjük, hogy felindítjuk a hitet, reményt, szeretetet, töredelmet vagy bánatot; kérünk ezt vagy azt, vagy éppen csak mondunk valamit, hiszen végre is nem ülhetünk ott tétlenül; tehát „mi" csinálunk valamit, mi mondunk valamit! Erre mondom: hetet-havat összehordunk. Mert ha előbb tesszük ezt, mint igazából tudatára ébredtünk volna Isten jelenlétének, az olyan, mintha egy sötét terembe nyitnánk és ott beszélnénk, mert talán csak van ott valaki és hallgat ránk. Fontos, hogy először békésen és nyugodtan időt vegyünk magunknak (akkor is, ha csak néhány percünk van imádkozni) és tudatosítsuk Isten szerető, teremtő, fenntartó, megistenítő jelenlétét, mert az ima erre adott személyes felelet.

Tehát az első lépés Isten jelenlétének elismerése, a második a hálaadás. A harmadik a s z e r e t ő f e l e l e t. Ha valaki szabadon szeretetével ajándékozza meg az embert, ez a válasza rá: „Én is szeretlek." Amikor ezt mondjuk Istennek, abban benne van, hogy tudjuk: Ő szeret bennünket elsőnek. Erre a legjobb felelet: „Istenem, Atyám, Krisztus, Testvérem, Szentlélek Istenem, én is szeretlek benneteket!"

Ami a kérő imát illeti, remélem, nem gondoljuk, hogy ez tökéletlen ima lenne. Ha napos időt kérünk Istentől, vagy hogy múljék el a náthánk, vagy valami fontosabb, szentebb dologért imádkozunk, mondjuk a nemzetközi békéért és igazságosságért, az nagy tiszteletadás Isten iránt. Kifejezője annak, hogy „olyanok leszünk, mint a kis gyermekek", akiket Jézus figyelmünkbe ajánlott és megtisztelt. A gyermek, aki a szüleihez jön és kér tőlük valamit, nagy tiszteletet tanúsít irántuk. Hisz mi mást mond vele, mint hogy: „Ti jók vagytok és meg tudjátok adni, amire szükségem van. Vehetek egy kis cukrot?"

Ha így közeledünk Istenhez, abszolút, tökéletes függőségünk és rászorultságunk érzésével, akkor tudatában vagyunk, hogy neki drágák és fontosak vagyunk, és hogy nélküle semmi sem vagyunk, mert mindazt, amink van, szeretete árasztja belénk. Ezzel a tudattal mélyen elismerjük, mi Ő és mik vagyunk mi. Nem maga Jézus mondotta-e: „Ha imádkoztok, álljatok Isten elé és mondjátok: Abba (zsidó becéző kifejezés az édesapára), add meg ma a mindennapi kenyerünket, bocsásd meg a mi vétkeinket, ne vigy minket a kísértésbe, szabadíts meg a gonosztól." Figyeljük meg, milyen sok a Miatyánkban a kérés. Urunk arra tanít, hogy így imádkozzunk. Ha helyesen végezzük a kérő imát, akkor azt jelenti: „Istenem, Te minden vagy: mindenek Teremtője, Fenntartója, Megistenítője, megbocsátó, kegyelmes Ura, gondviselő Istene, és én egészen

a Tied vagyok." Ha valamit kérünk, azt természetesen így értjük: „Legyen meg a Te akaratod." Nem próbáljuk megvesztegetni vagy becsapni az Istent, hogy megalázkodásunkért adjon nekünk valamit. Nem, előrebocsátjuk: „Legyen meg a Te akaratod" — de azért mi szeretnénk, ha holnap sütne a nap.

Visszatérve egy előző pontra: Amit Isten tesz, az fontosabb, mint amit mi teszünk. Isten pedig vágyódik arra, hogy közölje magát velünk. A tragédia az, hogy olyan kevesen engedjük meg Istennek, hogy az imában megtegye ezt. Ennek a hiányosságnak egyik oka, hogy hibásan tanítottak vagy neveltek az imára. Egy másik a bizalom vagy hit hiánya abban, hogy Ő igazán, személyesen, egyedülálló módon kívánja magát közölni velünk, és ezt meg is teszi. Minthogy bizonytalanok vagyunk ebben, többnyire folyvást beszélünk, elmélkedünk, esetleg lelkiolvasással vagy valami „hasznos" dologgal töltjük ki az időt, — de vonakodunk kiüresíteni magunkat, ráhagyni az Ő jelenlétére és indításaira, úgyhogy csendben közölhesse magát velünk, olyan módon, ahogy Neki tetszik.

Egy harmadik ok, hogy félünk a kudarctól: attól, hogy megpróbálunk így imádkozni és rájövünk, hogy ez nekünk nem megy. Pedig mindig sikerülni fog, ha elhárítjuk az akadályokat, és megadjuk a lehetőséget Istennek, hiszen Ő mindegyikünkkel személy szerint közölni szeretné magát. Mindig inkább misztikussá kívánja tenni imánkat, éspedig nem veszedelmes, kvietista, rendkívüli módon. Azt akarja, hogy normális, rendes, mindennapi, egészséges misztikusok legyünk. „Misztikus"-on azt az embert értem, aki kitárul Isten jelenlétére, engedi, hogy betöltse tudatát személyes jelenlétével. Minél régebb óta imádkozunk, annál tudatosabbá, érzékenyebbé, ráhangoltabbá, tanulékonyabbá válaszra készségesebbé válunk Isten jelenléte iránt: mert minden igazi ima személyes felelet erre a jelenlétre.

Két különböző tehetségünk vagy képességünk van, amelyeket kifejlesztettünk vagy kaptunk, hogy közösségileg vagy másképpen választ adjunk vagy cselekedjünk. Ezek aktív képességek: lehetővé teszik, hogy tegyünk valamit, és tevékenységünkkel tökéletesítjük ezeket a szokásokat. Néha a kezdeteik belénk öntöttek, de azután gyakorlással tökéletesíthetjük és erősíthetjük őket, és így könnyebbé teszik számunkra az erényes cselekvést. Ezek az aktív cselekvő képességeink igen fontosak. De Isten szeretete olyan képességeket is közölt velünk, amelyek befogadásra tesznek képessé. Egy rádióállomásnak nemcsak leadója van, hanem felvevője is, és mind a kettő fontos. Ezek a befogadó képességek mind nagyobb jelentőségre tesznek szert imaéletünkben. A Szentlélek adományainak hívjuk őket. Ezek tesznek tudatossá és befogadóvá, ráhangolttá, érzékennyé, válaszra késszé, tanulékonnyá Isten önközlő jelenléte iránt. Isten azt akarja, hogy mindinkább így imádkozzunk.

Tehát minden haladás az ima területén abban a meggyőződésünkben gyökerezik, hogy Isten jelen van számunkra; hogy jelenléte személyes, szerető, gondviselő, egyedülálló módon kielégítő; hogy Isten a mi Atyánk, mindig inkább az akar lenni, és mint minden jó apa, beszélni óhajt velünk, közölni akarja

magát velünk. Állandóan próbál szólni hozzánk életünk minden tapasztalatán át, Egyházán át, a Szentírásban tartalmazott élő szaván át, örök Igéjén, Jézus Krisztuson át, akinek Szentlelkében hivatást kaptunk, hogy fiai és leányai legyünk. Ismétlem: Isten vágyik közölni magát velünk, és hív, hogy figyeljünk rá és fogadjuk be; de nem fogja ránk erőltetni ezt.

Tehetek-e most néhány gyakorlati ajánlatot? Azt mondtam, hogy egyesek félnek lehetőséget adni erre Istennek, mert félünk, hogy nem sikerül a dolog. De ha megadjuk a lehetőséget, biztosan sikerülni fog. — Mit tehetünk hát a gyakorlatban, hogy lehetővé tegyük Istennek, hogy teljesebben és szabadabban közölje magát velünk?

Próbáljunk hűségesen legalább napi 40 percen át egyedül maradni Istennel. Próbáljuk ezt mindennap meghatározott időre beosztani. Isten időt kíván tőlünk, hogy együtt legyen mindegyikünkkel és közölje magát velünk; már pedig Ő megérdemli, amit kíván tőlünk. A következő öt dolgot ajánlom az imával kapcsolatban:

1) Szentírási szakasz. Válasszunk ki egy rövid, 5—10 versre terjedő részletet még az ima ideje előtt. Ez nagyon fontos. Sohase hagyjuk el. Vagy előző este csináljuk, vagy az első néhány percben, mielőtt imádkozni kezdünk. Olyan szakaszt válasszunk, amelyre különösen akarunk figyelni, különösen ízlelni, ráhagyatkozni. Lehet egy kedves zsoltárunk, egy példabeszéd, egy csoda története vagy Urunk beszédeinek egy részlete. Legyen hozzáillő kedélyállapotunkhoz és szükségünkhöz. Kérjük a Szentlelket, irányítson ahhoz a részlethez, amit Ő tart most számunkra fontosnak. Tegyünk jelzőt ehhez a laphoz, és tartsuk készen. Lehet, hogy az imádság ideje alatt visszatérünk hozzá, de az is lehet, hogy nem.

2) Hely. Olyan helyet keressünk, ahol egyedül lehetünk Istennel. Ez fontos. Néha jó az Oltáriszentség jelenlétében lenni; de ha mások is vannak a templomban, akkor hiába érezzük úgy, hogy szeretnénk kitárni a karunkat, hátravetni a fejünket, az égre nézni, sóhajtozni, panaszkodni, sírni, vagy táncolni vagy énekelni, nem fogjuk megtenni. De ha egyedül vagyunk, megtehetjük, semmi sem gátol. Nem szabad gátlásainknak lenni, amikor felelünk Isten jelenlétére. Válasszunk ki tehát egy nyugodt helyet, ahol egyedül vagyunk, s gátlás nélkül beszélhetünk és reagálhatunk Isten jelenlétére, anélkül, hogy magunkra vonnánk mások figyelmét.

3) Testhelyzet. Magánimánk kezdetén szánjunk rá időt, hogy nyugodtan elhelyezkedjünk. Hiszen nem angyal vagy testetlen lélek vagy puszta értelem vagyunk, amikor imádkozunk, hanem férfi vagy nő. A férfinak és nőnek teste van. Tehát a testhelyzet fontos az imában. Jobban imádkozol térdelve? Akkor térdelj. Befogadóképesebb és nyíltabb vagy Isten jelenlétére ülve? Akkor ülj. Szent Ignác misztikus volt, és ő, úgy látszik, előnyösnek tartotta a fekvő helyzetet imája alatt, s ajánlja, hogy mi is próbáljuk meg.

Próbálkozzunk különféle helyzetekkel, míg megtaláljuk azt, amelyik legjobban vezet Isten jelenlétének megtapasztalására. Ez napról napra más lehet,

sőt ugyanannak az imának a során is. Próbáljunk meg pl. az ágyon feküdni, vagy egy kényelmes karosszékben ülni, lábunkat egy zsámolyra téve, karunkat pedig a karfán vagy ölünkben pihentetve, tenyérrel fölfelé. Vagy üljünk egy keményhátú székben, ölünkben fölfelé vagy lefelé fordított tenyérrel, kényelmesen hátratámasztott fejjel. Máskor üljünk az asztal vagy íróasztal mellett, karunkat rajta nyugtatva, vagy térdeljünk le, megtámasztott vagy kitárt karral. A különféle testtartás alkalmazkodjék különböző kedélyállapotunkhoz és szükségleteinkhez.

4) I s t e n j e l e n l é t e. Válasz Isten jelenlétére. — Békésen emlékeztessük magunkat, mennyire jelen van Ő számunkra. Tapintsuk meg például ruhánk anyagát vagy az előttünk levő asztalt vagy a pulzusunkat, és ismerjük el Istennek: „Igen, a Te szereteted adta belém az életet és az érzéklést, az szőtte ennek a ruhának az anyagát. A Te szereteted adta nekem a látást, annak meg a színt. A Te szereteted adott nekem hallást, a természetbe pedig hangot. Te szeretted belém az életet; Te itt vagy bennem. Köszönöm, hogy bennem élsz, hogy szereteted jóságot és istengyermekséget adott belém." Ez igénybe vesz egy kis időt, de tegyük meg mindig, és sohase siessük el. Még akkor se siettessük az imának ezt a részét, ha az egész időt igénybe veszi. Lehet, hogy indítást érzünk majd kimondani: „Köszönöm. Én is szeretlek Téged."

Ezekben a pillanatokban átélhetjük a különleges kapcsolatot Istennel, mélyen, személyesen megtapasztalva jelenlétét. Olykor megadja, hogy átérezzük (megtapasztaljuk) jelenlétét. Ha megteszi, hagyjuk csak; engedjük, hogy ez az élmény magával ragadjon és vigyen, mint ahogy a víz fenntart egy úszó testet. Tartsunk ki benne, míg el nem halványul. Ne térjünk el tőle, ne akarjuk az élményt megváltoztatni vagy siettetni vagy túlzottan reagálni rá, túl sok és szükségtelen szóval. Talán elég, ha egyszerűen azt ismételjük: „Én Uram és én Istenem", vagy „Abba, Atyám!" Ha az élmény elhalványul, vegyük tovább igénybe az Ő jelenlétére emlékeztető eszközöket.

5) I m á d k o z z u k e l a szentírási helyet, visszatérve hozzá, hangosan, figyelemmel elolvasva. Lehet, hogy nem marad idő a kiválasztott szentírási hely elolvasására. Ha így történik, nagyon jó. De ha megpróbálunk hálával, szeretettel, imádattal válaszolni Isten jelenlétére, és nem történik semmi, ha száraznak és vigasztalannak érezzük magunkat, ne veszítsük el a bátorságunkat, és ne gondoljuk, hogy ez a kudarc jele. Lehet ez a szárazság inkább Isten hívása, hogy figyeljünk rá, amint a Szentírásban szól hozzánk. Imádság közben mindig legyen kéznél a Szentírás, sohase hagyjuk el a kezünk ügyéből. Ha szomjazunk Isten igéjének hallására, vagy ha úgy látszik, hogy semmi sem történik, miután türelmesen és békésen megpróbáltunk felelni Isten jelenlétére, ha úgy érezzük, hogy nem közli magát, vagy nyugtalannak és szétszórtnak érezzük magunkat, akkor térjünk vissza az előre kijelölt szentírási szakaszhoz, és hagyjuk, hogy ezen át közölje magát velünk. F i g y e l j ü n k, mialatt beszél, mert a Szentírás az élő Isten eleven szava. Most is él, mert

Isten él, és ma sem gondolja másképp, amit a sugalmazott írók által mondott. Jusson eszünkbe: Isten jelen van sugalmazott szavában, a Bibliában, amint jelen van az Oltáriszentségben. A két egyedülálló jelenlét különbözik egymástól, de mind a kettő valóságos jelenlét.

N a g y o n l a s s a n, figyelmesen, suttogva vagy hangosan (ne magunkban) olvassuk el Isten szavait. A mondatok között tartsunk szünetet, hogy a szavak visszhangja és értelme belénk ivódhasson, lassacskán, mint a csendes eső a szomjas földbe. Lehet, hogy egy-egy szót vagy mondatot ismételten kívánunk hallani. Ha befejezzük a kijelölt rész olvasását és még van idő, kezdjük el elölről, és ismételjük meg lassan, újra meg újra, mint valami ének refrénjét.

Miért suttogva vagy hangosan olvassuk a Szentírás szavait? Mert ez szemünkön, fülünkön és hangunkon át jobban lefoglalja figyelmünket. Ha valamit csendben olvasok, gyakran csak a szemem tapad a szavakra, képzeletem és figyelmem messze jár. Isten kimondott szavára figyelni egészen sajátos szentségi tapasztalat.

Ha a Szentírással így imádkozunk, az az Istenre való figyelés megtapasztalása lesz. Ne próbáljuk a szöveget alkalmazni, vagy mélyebb értelmet keresni, következtetéseket levonni, elhatározásokat tenni. Elégedjünk meg azzal, hogy egyszerűen, figyelmesen és nyitottan odahallgatunk, mint a gyerek, aki apja ölébe mászik, és hallgatja a történetet, amit mesél.

Amikor az idő lejárt, köszönjük meg Istennek, hogy beszélt hozzánk. Értsük meg, hogy az Atya, a Fiú és a Szentlélek állandóan bennünk él, amint elmegyünk, hogy folytassuk napunkat.

Ezek ajánlatok arra, hogyan engedjük meg Istennek, hogy közölje önmagát velünk. Még ha hosszú éveken át félig szórakozott, félig langyos, félszívvel végzett volt is az imánk: sohasem késő. Próbáljuk meg. Izleljük és tapasztaljuk meg személyesen. Megígérem, hogy ha megadjuk Istennek a lehetőséget és hűségesek maradunk ehhez, Ő igen rövid időn belül igazi misztikust fog csinálni belőlünk — normális, egészséges, rendes hétköznapi misztikust, eltöltve annak az imának a kegyelmével, amelyet Isten közölni vágyik velünk.

Szeretném tisztázni a „m i s z t i k u s" szót. Misztikán értem Istennek minden olyan tudatos egyesülését az emberrel, amit Ő kezdeményezett és tart fönn. Olyan élmény ez, amit mi nem tudunk létrehozni, kiérdemelni, érte felelősséget vállalni. Nem tudjuk magunk kezdeményezni vagy fenntartani. Néha Isten jelenléte igen közeli, jóllehet mi nem is nagyon igyekeztünk az imában. Betölt vigasztalásával. Csodálatos élmény ez. Érezzük, hogy szeretünk, még inkább, hogy szeretnek. Másnap talán jobban erőlködünk, de nem történik semmi: mintha hamu borítaná a szívünket. Nincs íze az imának, pedig ehhez ünk rá. Isten mintha ezer mérföldre lenne tőlünk. Lehet, hogy semmit sem teszünk rosszul, hanem Isten tanít minket. Arra tanít, hogy ezt az élményt nem tudjuk kiváltani, kiérdemelni, megszolgálni vagy kierőszakolni. Szabadon adott misztikus élmény.

Sokféle szóval lehet leírni ezt az élményt: vigasztalás, béke, öröm, nagyobb hittel és reménnyel való átérzése annak, hogy szeretnek, hogy jobban szeretünk. A kezdeményező: Isten. Ő nagyon vágyódik arra, hogy ilyen módon közölje magát. Akkor miért nem teszi gyakrabban? Az egyik oka az, hogy Isten nem lakhat együtt hibával vagy hamisággal, nem is jutalmazhat meg ilyet. Mielőtt megvigasztalhatna és közölhetné magát velünk, el kell távolítanunk az akadályokat, és lehetővé kell tennünk számára, hogy betérjen életünkbe. Nem fogja ránk erőszakolni barátságát. Az egyik előfeltétel: legyünk meggyőződve — nem pusztán értelmileg, hanem lelkünk legmélyéig —, hogy ez olyasmi, amit mi nem tudunk megteremteni, ellopni, kiérdemelni, megszolgálni. Mindenestül szabad adomány. Mi csak alkalmassá tehetjük magunkat befogadására. Előkészülhetünk rá, és mélységesen hálásak lehetünk, ha jön. Ilyenkor alázatosan elmondhatjuk: „Miért én? Én ezt nem érdemlem meg, de hálás vagyok érte." Ez a misztikus élmény; és nem mindig olyan extatikus, mint ahogy hangzik. Igen gyakran egészen nyugodt, békés, egyszerű belső bizonyosság, hogy Isten velem van és szeret. Valójában alig lehet meghatározni. A szárazság és a vigasztalás hiánya az imában származhat saját hanyagságunkból vagy hűtlenségünkből is, vagy pedig abból, hogy nem készültünk elő megfelelően a szemlélődő imára. De az is lehet, hogy Isten tisztogat bennünket, közelebb von magához azzal, hogy a sivatag megtapasztalásán át vezet, és így szabadít meg az önelégültségtől és rendetlen ragaszkodásoktól.

A legteljesebb misztika a megtestesülés, emberinek és isteninek az az egysége, amit Jézusban, az Istenemberben Isten kezdeményezett. Minden más misztika csak többé-kevésbé való részesedés a megtestesülés valóságában, osztozás benne. Ezt kívánja az Isten. Azért lett emberré, hogy megossza velünk istenségét.

Ha olyan emberek leszünk, amilyennek Isten akar, ha igénybe vesszük a kegyelmet és imát, amit Ő ajánl fel és annyira kíván adni nekünk, akkor mélyen imádságos emberré tudunk válni, igazi szemlélődővé a nap egész folyamán, a fizikai munkában vagy a szenvedésben nem kevésbé, mint a nyugodt ima megpihenésében vagy a szentmisén. Ennek elérésére lényeges a magánima. Ennek során tanúsított igyekezetünk nem érdemli ki a kegyelmet: vagyis ha időt szánunk erre, az nem biztosítja automatikusan. Nem úgy megy, hogy bedobunk egy forintnyi erőfeszítést és visszakapunk egy forintnyi misztikus élményt. De szakítsunk mindennap hűségesen időt a magánimára, és ez majd képesít bennünket, hogy minden másban is megtaláljuk Istent. Jobbá teszi liturgikus és közösségi imánkat. Fokozottabban Istennel fogjuk végezni munkánkat és társadalmi kötelességeinket. Viszont minthogy munkánkat Istennel végezzük, szítja bennünk a vágyat a Vele való imádságos egyesülésre, és így ha van 10—15 percünk vagy egy félóránk a magánimára, amit egyedül tölthetünk Vele, jobban tudunk majd imádkozni. A kettő táplálja és erősíti egymást.

Mindannyian imádságos emberré válhatunk ezen a módon. Isten akarja, hogy ilyenek legyünk, ez az ő vágya. Ha válaszolunk neki, mindegyikünk egyedülálló módon lesz imádságossá. Mindegyikünk egyedülálló személyiség; egyedülálló a feleletünk is; és Isten egyedülálló módon részesít szeretetében és jelenlétében.

Franz Hengsbach

A SZELLEMEK MEGKÜLÖNBÖZTETÉSE

Nagyböjti beszéd

I. Az összezavarodás veszélye

Korunk sokféle nevet visel. Bizonyára van benne valami, ha az átalakulás korának mondjuk. Sok minden kérdésessé vált, ami tegnap magától értetődően érvényes volt. Nehéz megtartani vagy újra megtalálni az irányt. Egyesek szomorkodnak minden változás miatt. Mások futnak minden újdonság után, és a jövendőt remélik tőle. De ha egy vélemény divattá vált, akkor már nem a legmodernebb többé.

Az átalakulásnak ez a folyamata nem állapodik meg az Egyház küszöbén sem, és nem könnyű egyikünknek sem áthatolni a sokféle hang zűrzavarán, hogy elválasszuk az igazat és igazit a csalókától és látszattól. Ma ez különös mértékben áll, — de nem ma fordul elő első ízben. Az Egyházban kezdettől fogva szükség volt a szellemek megkülönböztetésére. Szó van erről már az Újszövetség legrégibb iratában, az első tesszaloniki levélben is. Pál ezt mondja: „Vizsgáljatok meg mindent. Ami jó, azt tartsátok meg" (1Tesz 5,20). Ha meg éppen az Újszövetség későbbi írásaiba tekintünk, nyomasztó és zavaros helyzettel találkozunk. A Jelenések könyvének az egyházakhoz intézett levelei hűségre, világosságra, a csalás és csábítás szellemétől való elhatárolódásra intenek (vö. Jel 2-3). Az első János-levél kifejezetten mondja: „Ne higgyetek minden léleknek, hanem vizsgáljátok meg a lelkeket, hogy Istentől származnak-e" (4,1).

Csak ha sikerül megkülönböztetnünk a szellemeket, akkor fogjuk Isten szólítását felismerni korunkban, akkor értjük meg saját életünket és alakíthatjuk az Egyház és a társadalom jövőjét. Miről ismerjük fel Isten Lelkét? Melyek a jelei?

II. Isten Lelkének jelei

1. Józanság

Isten Lelke a józanság lelke. Manapság sok csalogató hang vesz körül, álom- és csodavilágot ígérgetve. A reklám gyakran úgy tesz, mintha ennek vagy annak a megszerzésével rögtön a földi paradicsom várna. De a politikában

és a társadalomban is fölmerülnek a jövő vágyálmai, amelyek elégedetlenné tesznek a fennállóval, és kilátástalan reményeket keltenek. Bizonyos, hogy éppen a kereszténynek nem szabad belenyugodnia az igazságtalanságba és rendellenességekbe. Keresnie kell, hogyan javíthat a társadalmi viszonyokon és a világ állapotán. De tudja azt is, hogy az emberiség teljes boldogságát nem lehet puszta emberi erővel elérni. Nem számít arra, hogy a társadalmi és egyházi struktúrák megváltoztatása megszüntetne minden emberi nyomorúságot és árnytalan jövőt biztosítana.

Azonban nemcsak a reklámok és ideológiák álma és kábulata ígéri nekünk az emberiség jövendő boldogságát. Éppen ma előfordul a világtól elforduló bensőségbe való menekülés álma, kábulata is. Sokan, főleg fiatalok, úgy érzik, hogy untatja és nyomasztja őket a munka állandó egyformasága, fogságba zárja a lélektelen gépezet kényszere, megoldhatatlan követelmények elé állítja társadalmunk teljesítményi nyomása. Azért látszatvilágot építenek föl, hogy álmaikban beleringassák magukat; s kábítószerek ígérte fantasztikus élményekkel szorítják ki tudatukból a valóságot.

Aki azonban Krisztus Lelkéből él, az megtalálja a bátorságot, hogy józan legyen. Nem engedi, hogy megfertőzze a fanatizmus, amely felforgatásban és rendetlenségben keresi az igazi szabadságot, hogy egy újabb, még rosszabb szolgaság diktatúrájában végezze. De nem enged a fáradt szomorúságnak és belenyugvásnak sem, amely kitér az élet nehézségei elől és valóságtól idegen, csak látszatokkal kitöltött magányba menekül.

A zsenge kereszténységben is megvolt a kísértés, hogy megszökjenek a valóság elől, túltegyék magukat a kor kemény próbáin, és az életet kihasználatlanul hagyják. Pál ezt mondja erről a tesszalonikaiakhoz írt első levélben: „Amikor azt mondogatják: Béke és biztonság, akkor éri őket hirtelen a pusztulás" (1Tessz 5,3). És inti a kereszténveket: „Ne aludjunk hát, mint a többiek, hanem legyünk éberek és józanok. Az alvók éjjel alszanak, a mulatozók éjjel részegeskednek. Mi azonban, akik a nappaléi vagyunk, legyünk józanok" (5,6-8).

2. Bizalom

Isten Lelke a bizalom Lelke. Az ember azért olyan könnyű zsákmánya az álomnak és kábulatnak, mert elégedetlen az életével. Sajátságos: Még sohasem állt az ember rendelkezésére annyi kényelem, mint ma, még sohasem vette körül annyi fogyasztási cikk és élvezet. És mégis: ugyanakkor nő a titkos aggodalom és szomorúság, szaporodnak a lelkibetegségek, mind többen esnek kétségbe az élet értelme felől. Nem vagyunk képesek többé viselni az élet terhét? Ahol feszültségek merülnek fel egyéni életben vagy a társadalom életében, ahol válságok vagy összeütközések nem oldhatók meg az erőszak egy gyors cselekedetével, ott gyakran elveszítjük bátorságunkat, és csak csendes vagy lármas zsörtölődés marad szívünkben az élet ellen.

A keresztény bizonyára nem olyan ember, aki nem veszi tekintetbe az élet nehézségeit, s mindig szépnek és ártalmatlannak találja az életet. De még kevésbé olyan, aki a rossz hangulat, a bosszúság és csüggedés szürke fátylát teregeti maga körül. Isten Lelke, aki bátorságot ad nekünk, hogy ne aludjunk és ne álmodozzunk, hanem benne álljunk a valóságos életben, a reménység lelke.

A római levélben Pál szemünk elé állítja a Szentlélek logikáját: a megújuló bizalom logikája ez. Arról a szorongatásról, zsákutcáról és megterhelésről beszél, amely a kereszténynek is, sőt éppen neki osztályrésze. De azt mondja: „A szenvedésből türelem fakad, a türelemből kipróbált erény, a kipróbált erényből reménység. A remény pedig nem csal meg, mert a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete" (5,3-5). Rendes körülmények között éppenséggel nem így viselkedünk. Szorongatott helyzetben elbátortalanodunk, türelmetlenek és gyengék leszünk, végül következik a kétségbeesés, a lázadás, a rezignáció. Aki így reagál, az csak önmagából él, csak saját erejéből próbálja megállni az élet próbáját. Mi azonban Krisztus Lelkét kaptuk. Annak a Lelkét, aki szintén megremegett az Olajfák hegyén a szenvedés kelyhének kiivásától. De ebben a Lélekben igent mondott az Atya akaratára: saját aggódásán és gyengeségén túllépve kitárult, hogy az Atya iránti engedelmességben beteljesítse a szeretet művét. És így lépett be húsvét dicsőségébe. Mivel pedig az Atya saját Fiát adta oda értünk, tudjuk, hogy szeretete ott sem hagy el bennünket, ahol külsőleg minden ez ellen szól. Mert „aki saját Fiát nem kímélte, hogyne ajándékozna nekünk vele együtt mindent?" (Róm 8,32)

És mivel az Atya saját Fiát feltámasztotta halottaiból, ráadásul azt is tudhatjuk, hogy a mi szenvedésünk is csak előjátéka a dicsőségnek, amit Isten majd nekünk ajándékoz.

A Szentlélekből fakadó bizalom olyan bizalom, amely a kereszt bátor vállalásából és a keresztből származó üdvösségben való hitből nő nagyra. Ez a bizalom nem menekülés a valóság elől. Éppen ez őriz meg attól, hogy tétlenül belenyugodjunk a világ tökéletlenségeibe és igazságtalanságaiba. Akiben megvan a Szentlélek bizalma, az képes lesz józan bátorságra a véghezvihetőnek és elérhetőnek a területén, de nincs benne az értelmetlenre és lehetetlenre irányuló konok merészség. Nem Istentől származnak azok a szellemek, amelyek a kedvetlenséget, a belenyugvást vagy a protestálást terjesztik.

3. Egység

Isten Lelke az egység lelke. A mai ember bizalmatlan minden iránt, amit mások mondanak és írnak elő neki. Maga akar ítéletet mondani és dönteni. Ez érthető. Mert a mi társadalmunkban mintha többé nem is volna már tekintély, éppen mert kelleténél több a tekintély, és ezek gyakran ellene mondanak egymásnak, nem egyhangúan, hanem ezerféle hangon beszélnek. És mégis naiv dolog, ha az egyes ember azt hiszi: ő és csak ő saját véleményének és

ítéletének ura. Az „ítélje meg saját maga!" jelszó olykor csak ügyes reklámtrükk; mert aki egyszer már „kipróbált" valamit, az könnyebben meg is veszi. Mindannyian szám nélküli névtelen befolyás alatt állunk, ezekre reagálunk. Az egyik legveszedelmesebb előítélet, ha valaki azt hiszi, hogy nincsenek előítéletei.

Így azután sajátságos dolog történik: Társadalmunkban sokan azt hiszik, hogy gazdái és urai saját maguknak és a saját ítéletüket követik. Ugyanakkor pedig a társadalmi különbségek mindinkább névtelen egyformaságban nivellálódnak. Sok téren előre ki lehet számítani és előirányozni, hogyan cselekszik, hogyan reagál az ember. Olyan egység áll így elő a társadalomban, amely nem belülről növekszik, hanem névtelen hatalmak „kormányozzák". Egyben pedig mindenfelől ellenkezésbe ütközik az egységnek ez a követelése: az emberek nem akarják feladni szabadságukat, saját belátásukat.

Ezek az egységgel kapcsolatos nehézségek az Egyház életében is visszatükröződnek. Egyfelől úgy tesznek, mintha például az egyes hitvallások, sőt az egyes világnézetek között semmi különbség sem lenne többé. Ami másoktól elválaszt, annak jelentőségét szándékosan csökkentik, jelentéktelenként elhanyagolják, ahelyett hogy becsületesen szerető, komoly, türelmes párbeszédet folytatnának róla. Másfelől viszont tűrhetetlen követelésnek tartják, hogy egyik-másik véleményükről, szokásukról lemondjanak az egyházi egység kedvéért. Az Egyházban is a határt nem ismerő pluralizmus viszi a szót, amely saját belátásán kívül sem szabályt, sem tekintélyt nem ismer el.

De ezek az egység körüli nehézségek sem újak. Már az Újszövetségben aggasztják Pál apostolt és egyházközségét. Egyfelől az a veszély fenyeget, hogy az keresztényeket megkülönböztető újság, amit Jézus Krisztus a világba hozott, belefúl a kifelé való alkalmazkodásba. Pál szenvedélyesen kiáltja: „Ti ostoba galaták! Ki babonázott meg benneteket, hogy ne engedelmeskedjetek az igazságnak, mikor szinte a szemetek elé állítottuk a megfeszített Jézus Krisztust?" (Gal 3,1) Ugyanis megvolt a veszedelme, hogy a Krisztusban való hitet úgy értelmezik, mint a külső cselekedetek által végbemenő önmegváltás kísérletét. Másfelől viszont ugyanazzal a szenvedéllyel küzd az egyházközségben mutatkozó szakadások ellen. Óv attól, hogy Pált vagy Pétert vagy akárkit kijátsszanak a másik ellen és egy egyházon belüli párt fejévé tegyenek (vö. 1Kor 1). Senki se hivatkozzék a másik ellenében megvilágosítására, kegyelmi adományára; sőt mindenki becsülje többre a másikat saját magánál, a keresztények egymáshoz való viszonyában is Jézusnak az Atya iránti engedelmessége legyen a mérce (vö. Fil 2,1-11). Mert mindannyian egy Lélekben egy testté kereszteltettünk, és egy Lélek itatott át (vö. 1Kor 12,12).

Csak akkor élünk Krisztus Lelkéből, ha a Jézus Krisztusban való egységet többre becsüljük a magunk gondolatainál és jogainál. És ha az egységnek ez a szelleme hat át bennünket, akkor minket is eltölt majd a helyes szabadság, amelynek erejében meglátásainkkal és adományainkkal nem csupán saját ma-

gunk érvényesítésére törekszünk, hanem az egész javára gyümölcsöztetjük őket.

III. A Lélekre hallgatni

A józanság Lelke, a bizalom Lelke, az egység Lelke — valóban olyan mérce ez, amelyet ma állandóan a szívünkben kell hordoznunk, hogy ne hagyjuk tévedésbe ejteni és megzavarni magunkat. Nem ritkán rajongókkal és álmodozókkal, fanatikusokkal és utópistákkal találkozunk, akik éleselméjű kritikusnak tüntetik föl magukat. Nagyon is közeli a kísértés, hogy elcsüggedjünk, vagy — mint manapság olyan szívesen mondják — frusztrációt érezzünk. Ha ez vagy az még nem történt meg, amit szükségesnek tartunk az Egyház reformjára, vagy másképpen valósult meg, mint mi gondoltuk, akkor csalódottak vagyunk, és nem vesszük figyelembe mindazt, ami jót, elevent, jövőbe mutatót Isten Lelke a mi korunkban is, sőt éppen korunkban Anyaszentegyházunkban létrehoz. És ez a belefáradás, csalódottság hozzáférhetővé tesz azok számára, akik veszélyeztetik az Egyház egységét.

De az Egyház egységét nemcsak azok fenyegetik, akik nyílt szakadásra és kivándorlásra hívnak fel. Hanem azok is, akik ugyan meg akarnak maradni az Egyházban, de csak azt ismerik el Egyháznak, amit saját véleményük és nézőpontjuk szerint értenek rajta. Aki azonban csak saját magára vagy az éppen érvényesülő divatos irányra hallgat, az bizonyára nem a Szentlélekre hallgat. Tőlünk pedig Isten ezt követeli: hogy a Lélekre hallgassunk. Csak akkor tudja a Lélek megújítani az Egyházat. „Akinek füle van, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak" (Jel 2,11). A Jelenések könyvének szava korunk egyházaira is vonatkozik.

Puskely Mária

A SZERETET VILÁGVÁNDORAI: RAOUL ÉS MADELEINE FOLLEREAU

Csak a szeretettel menthetjük meg az emberiséget. A legnagyobb szerencsétlenség, ami titeket érhet, az, hogy nem vagytok hasznosak senkinek . . . Dolgozzatok! A munka megváltó értékű. Higgyetek a jóságban, az alázatos és magasztos jóságban. Minden ember szívében a szeretet kincsei rejlenek. A ti feladatotok, hogy ezt felszínre hozzátok. Egyetlen igazság van, a szeretet. Szeretni egyeseket, szeretni mindenkit. De nemcsak életünk egy-egy meghatározott órájában, hanem egész életünkben. Szeretni a szegényeket, a boldogokat, az ismeretleneket, a felebarátot, aki a világ végén él, szeretni az idegent, aki mellettünk él. Szeretni.
Csak úgy békítitek meg a világot, ha szívét gazdaggá teszitek.
Csak egyetlen megoldáshoz folyamodhattok: LEGYETEK IGAZÁN TESTVÉREK!

Ez volt Raoul Follereau végrendelete, a fiatalokhoz intézett utolsó felhívása, mielőtt 1977 dec. 6-án felesége, Madeleine karjában meghalt.

* * *

A franciaországi Nevers-ben született 1903. aug. 17-én, egyszerű családból. Nagyapja kertész volt, apja közepes keresetű iparos. 13 éves, amikor apja meghal. Az előrelátó édesanya szakiskolába küldi, ahol már bátyja is tanul. Raoul, akit a költészet, filozófia és irodalom vonz, csak egy évig bírja itt ki. Inkább dolgozik, közben este elvégzi a gimnáziumot, Leérettségizik; egy évig a Saint-Cyr intézetben tanul, aztán a Sorbonne-ra kerül, a filozófiai karra. Kitűnő diplomát szerez.

Mindössze tizenöt éves, amikor megtartja első nyilvános konferenciáját ezzel a címmel: Isten szeretet. Szülővárosa mozitermében a szegények kis nővérei javára szónokol; ilyeneket mond: „Szeretni annyi, mint élni. Elárulni a szeretetet annyi, mint meghalni. A boldogság biztosításának egyetlen módja, hogy csak másokra gondoljunk. Élni annyit jelent, mint másokat élni segíteni." Valaki a teremben ragyogó szemmel tapad a lelkesen szónokló kamaszra, és mindenben egyetért vele: Madeleine. 1918. nov. 11-én, a fegyveres erők napján találkoztak először. Mindketten háromszínű csokrokat árulnak Nevers utcáin a háborús rokkantak javára. Hamar megértik, hogy életük egyetlen vágányba futott össze, pedig együttesen voltak csak 30 évesek. Közösen szövik ezentúl álmaikat, amelyek meggyőződésük szerint soha nem lehetnek elég merészek. „A győzelem mindig azé volt, aki soha nem kételkedett." — Raoul közben elvégzi az egyetemet, de nem úgy fest a közösen megálmodott jövő, hogy filozofálgatással tölti majd napjait. A két fiatal 1925. június 22-én köt házasságot; csendben, Isten színe előtt arra is elkötelezik magukat, hogy életüket a világ nyomora elleni harcra teszik rá. „Emberek milliói éheznek a világban. Éheznek a kenyérre és az álmokra . . ." „A világ gabonára és gyöngédségre éhezik." A stratégiát egyelőre a maguk körében próbálják ki: „Jónak lenni! Ez legyen a lét, a legmagasabbrendű erkölcs törvénye!" „Élni, az semmi, szeretni kell!" „A világnak arra van szüksége, hogy fülébe ordítsuk az igazságot!" És a két fiatal készen áll erre az „ordításra" is. „Raoul már kereszteshadjáratról álmodozik" — mondja Madeleine barátaiknak. Valóban, a fiatal filozófus, író, drámaíró, szónok, lapszerkesztő, újságíró, zenekritikus fiatal feleségével azt tervezi, hogy összefogják a világ szeretet-erőit és ezzel egy emberségesebb, testvéribb embercsaládot építenek.

Amerre csak megfordulnak, mindenütt csoportokat, szervezeteket hoznak létre. Világméretű szeretetláncot fonnak, de egyelőre még nem látják pontosan, milyen konkrét céllal.

1929-ben első polgári utasai egy Dél-Amerikába induló postagépnek. A gépen csak egyetlen hely van . . . Madeleine tehát Raoul ölébe ül, így repülik át az óceánt. Az óvintézkedések láttán Raoul kissé nagyképűen legyint: „Ennyi elővigyázatosság! Hiszen az embernek csak egyszer kell meghalnia!" „Na persze — válaszolja a pilóta —, csakhogy most nem meghalni kell, hanem megérkezni!" — Raoul mélyen elszégyelli magát, nagyot nyelve hallgatja a további leckét: „Az ember fél, amint hányingere is van. A bátorság nem azt

jelenti, hogy nem félünk, hanem azt, hogy a félelem ellenére is tovább haladunk."

A két fiatal ez után az első repülőút után számolja a további kilométereket. Akkor hagyják csak abba, amikor elérik a két milliót . . .

Raoul 1935-ben olvas először Charles de Foucauld-ról, az egyetemes testvérről. Madeleine-nel együtt tanulmányozzák a szaharai remete életútját, lelkiségét, aztán néhány lelkes baráttal megteremtik a Charles de Foucauld alapítványt. Konferencia-körútra indulnak, hogy terjesszék az egyetemes szeretet eszméjét; Raoul előadásokat tart Európa országain kívül Egyiptomban, Libanonban, Észak-Amerikában, Argentinában, Braziliában. A befolyt összeggel a missziókat segítik. El Goleában kis kápolnát emelnek Károly kistestvér tiszteletére. A következő években még két kápolnát építenek a Szaharában. — Közben rendkívüli találkozást élnek át; később gyakran elmeséli, mi történt akkor velük, 1935-ben, Afrikában:

> Hogyan kezdődött az a kaland, amely egész életemre kihatott?
> Lerobbant egy autó. Kocsink azon a reggelen néhány km-re elhagyta a falut — nevére már nem emlékszem —, amikor egy kiszáradt patakmeder után meg kellett állnunk, hogy lehűtsük a motort. Az őserdőből ijedt arcok tűntek fel. Kiáltottam nekik, hogy jöjjenek közelebb. De azok inkább futásnak eredtek, csak néhányan, a bátrabbak, maradtak mozdulatlanul, és rám szegezték fájdalmas tekintetüket. Megkérdeztem vezetőnket: — Kik ezek az emberek? — Leprások — válaszolta. — Miért vannak itt? — Leprások. — Igen, hallom, de nem lenne jobb a faluban? Miért zárták ki őket? — Leprások — válaszolta hallgatagon a makacs ember. — De legalább gondozzák őket? — Ekkor megrántotta vállát és szó nélkül otthagyott.
> Ettől a naptól kezdve megértettem, hogy van egy megbocsáthatatlan bűntény, amely méltó bármiféle büntetésre, bűntény fellebbezés és amnesztia nélkül: a lepra. Ekkor elhatároztam: felajánlom magamat, egész életemet, erőmet, szabadságomat azoknak a millióknak védelmére, akiket a mi tudatlanságunk, önzésünk és renyheségünk leprásokká tett.

Néhány évi tájékozódás következik. Tanulmányozzák a leprások helyzetét, a betegség mivoltát, és minden lehetséges alkalommal beszélnek róluk.

1939-ben a háború hírére Rio de Janeiro-ból térnek vissza Franciaországba. Raoult behívják katonának, a Charles de Foucauld alapítvány intézését Madeleine veszi át. Rövidesen menekülnie kell. Táskája mélyén — mint legértékesebb kincs — ott húzódik a barátok névsora. Ki tudja, hányat látnak majd viszont belőlük? 1940-ben Raoul és Madeleine egy kis faluban találkozik. Raoul nem térhet vissza a megszállt Párizsba. A Gestapo fekete listáján szerepel, és dossziéjában ott az a cikk, amelyet még 39-ben írt egyik lapjában: „Hitler, az Antikrisztus egy arca." Száműzetésben élnek, évekig. Jó barátoknál találnak menedékre, közben — a gyűlölet orkánjában — szervezik a szeretet csatáját. Lamastre városkában 1942-ben meghirdetik a Szegények Órája mozgalmat. A világot sújtó baj fő oka maga az ember, tehát az embert kell felelős lénnyé alakítani. A mozgalom azt kívánta tagjaitól, hogy évente egy munkaóra jövedelmét fordítsák nyomorban élő testvéreik javára. Ez az óra természetesen nem-

csak pénzt, hanem reflexiót, kezdeményezést és tájékozódást is jelentett. Évente legalább egy órát másokért . . . Ki ne tudná ezt megtenni! De ne alamizsna legyen, hanem testvéri tett! „A Szegények Órája által a szeretet hatalmas láncát építettük ki. Egyetemes kezdeményezés volt, mert nem tekintett arra, hogy hivőről vagy hitetlenről van-e szó, ha egyszer szerencsétlen."

Következő menedékük Bourg-en-Bresse. Barátaikkal a szeretet új keresztes-hadjáratát szervezik. Az új barátokkal dolgoznak, mindent együtt csinálnak. Így aztán kevés a kiadás, sok a bevétel. Főleg kisemberektől. Egy öregasszony például néhány bélyeget küld, egy munkás — hat hónapi munkanélküliség után — első keresetének egy részét, egy hadirokkant 400 frankot, szülők 2000 frankot: Dachauban éhenhalt fiúk megtakarított pénzét. Egy év alatt 25 000 ember válaszol a Szeretet két Csavargója felhívására.

1942. szeptember 24-én táviratot kapnak Marokkóból: mocsárláz pusztít, nincs kinin. SOS szerezzenek a szabad övezetből! Raoul végigkönyörgi a gyógyszertárakat, raktárakat. Néhány óra leforgása alatt 12 000 adag kinint gyűjtenek. Repülőpostával küldik Bebbabba. Október 8-án ismét táviratot kapnak: „A járvány teljesen megszűnt, köszönet, hála!"

1943-ban ismét menekülniök kell. Most Lyon egy külvárosában találnak menedékre. Itt teszik meg a lepra-ellenes hadjárat első lépéseit. Az Apostolok Királynője kongregáció egy tagja, Eugénia nővér, már 1939-ben falut akart építeni Elefántcsontparton a leprásoknak, akik között évtizedek óta dolgozott. Sikertelenül. Raoul „beszáll" az ügybe. 1943 április 15-én Annecy színházában tartja meg első előadását. Az összegyűlt adományokat a nővérek közeli házába irányítja. Megkezdődik egy Adzopé nevű szeretetfalu építése. Raoul és Madeleine csak a ritkán érkező levelekből kap híreket; az adatokat máris beépítik a következő konferenciába. Özönlenek az adományok. A háború utolsó éveiben kb. 100 000 ember csatlakozik tervükhöz, 15 000 ember ajánl fel mintegy 20 000 munkaórát. Adzopé felépül, beköltöznek az első betegek. Ők ketten csak néhány év múlva jutnak el az európai vérengzés idején épült szeretetfaluba. Ma itt működik a világ egyik legnevesebb, Raoul Follereauról elnevezett leprakutató intézete.

De háborút viselnek a háború ellen is, az önzés, a gyűlölet minden megnyilvánulása ellen. Follereau 1944-ben levelet ír Rooseveltnek. „Egy napon majd befejeződik a háború. Azzal fejeződik be, amivel a többi háború és amivel kezdődnie kellett volna: békével. Ezen a napon — ezt javaslom a tegnapi vagy holnapi ellenségeknek — hosszabbítsák meg az ellenségeskedést egy nappal. Folytatódjék a háború, de ne romboljon." Follereau azt javasolja: a háborús pénzkészletek egy napra eső összegét tegyék közösbe és fordítsák közvetlenül a vérző sebek bekötözésére. Adjanak okot az emberiségnek a reményre.

A háború utáni nyomor új kezdeményezésre ihleti őket. 1946-ban Charles de Foucauld halálának 30. évfordulójára meghirdetik „Charles de Foucauld karácsonyát". Mozgósítják országszerte a gyerekeket és öregeket, hogy azon az estén senki se legyen egyedül. A felhívás élénk visszhangra talál, Fol-

lereauék kis lakása dugig megtelik emberekkel, adományokkal. „Mégis csak szép a mi mesterségünk!" — mondja boldogan Raoul egy átdolgozott nap végén.

Ugyancsak 1946-ban alapítja meg a Szeretet Rendjét.

> Ez nem monasztikus rend, se nem lovagrend, hanem mindazoknak szabad társulása, akik arra törekszenek, hogy gondolataikban, terveikben és cselekedeteikben testvériesek legyenek . . . A Szeretet Rendjének tagja soha nem felejti el, hogy a világban van: 800 millió ember, aki soha nem látott orvost; 600 millió ember, aki soha nem kapott védőoltást; 1300 millió ember, aki nem tud olvasni; 5 millió ember, aki évente éhenhal. A Szeretet Rendjének tagja tudja, hogy amíg a földön egyetlen ártatlan is lesz, aki éhezik, fázik, akit üldöznek, addig nincs joga hallgatni és megpihenni. Tudja, hogy még legészrevétlenebb tettének is az igazságosság és szeretet tettének kell lennie, és így hozzájárul a jobb holnap építéséhez. Tudja, hogy egyedül a szeretet menti meg a világot.

Nagypéntek délután 3 órára meghirdeti az önzés általános sztrájkját. Azt kéri: abban az órában dolgozzanak a szegényekért, adják oda munkájuk órabérét. — Több évtizeden keresztül százezrek vesznek részt ebben a sztrájkban. „Uram, add meg nekünk az egyetemes nyomor miatt érzett szorongás kegyelmét!"

Közben sokasodnak a világ más tájairól befutó kérések: nemcsak Adzopé van a világon! Miért nem jön el hozzájuk is? Raoul és Madeleine előtt feltárul a leprások világtérképe. Mivel tiszta képet akarnak maguknak szerezni, útnak indulnak. Három év alatt 91 repülőutat tesznek meg 35 országban. Az előadások száma eléri a 300-at. Most derül ki, hogy Follereau a harag embere: „Nem, ez így nem mehet tovább! Lehetetlen! Vagy ne meséljék, hogy a kereszténység XX. századában élünk és ne szónokoljanak többet demokráciáról, szabadságról, testvériségről. Szégyellem magam! Szégyellem magam! Szégyellem, hogy jó étvágyam van, szégyellem, hogy nincsenek lázálmaim, amikor ezrek agonizálnak a legnyomorúságosabb helyzetben, a legnagyobb elhagyatottságban."

Milyen felfedezések késztetik Follereau-t ezekre a kétségbeesett kitörésekre? Ilyeneket lát:

A leprásokat fogságban, bolondokházában, börtönben, táborban gépfegyveres őrök tartják elzárva. Rosszabbul bánnak velük, mint a vadállatokkal. A gyógyszertárak üresek, a betegek piszkosak, kétségbeesettek, sok az öngyilkos. Tagjaik elrothadnak, végül az éhes kutyák falják fel őket. Egy jómódú család gyermekét egy gödörben találja, félig már megették a patkányok; egy fiatal leány nem mer kimozdulni kunyhójából, mert megkövezik; egy nő elveszti józan eszét, négykézláb jár; egy katonai temetőben a sírok között húzódnak meg a leprások: eleven halottak a temetőben; egy férfi háromszor szökik meg a leprateleprőI, aztán öngyilkos lesz. Ázsia egyik országának külügyminiszterével találkozva kéri, hogy meglátogathassa őket: — Nálunk nincsenek leprások — hangzik az elutasító válasz. És alig 30 m-re a palotától Madeleine egy leprásba botlik . . . A leprások minden évszázad legelnyomot-

tabb kisebbsége! — állapítják meg. Felmérésük szerint 10—15 millió emberről van szó. Ezek közül talán 100 000-et gondoznak. De milyen körülmények között!

Raoul és Madeleine tárt karokkal lép mindig a betegek közé. Megölelik őket, kezüket megszorítják. Madeleine megcsókolja a gyerekeket. Lassanként maguk győződnek meg arról, hogy a lepra nem fertőz. Hiszen egyébként nekik is már régen el kellett volna pusztulniok! És hány hithirdetőnek meg kellett volna halnia! Nekik miért nem hittek?

És a leprások válasza? „Megszorította a kezem! Ember vagyok!" Egy délamerikai lepratelep vezetője: „Húsz éve először fogott velem kezet valaki." Egy brazil leányt, akit három éves korában tettek be a lepratelepre, Raoul és Madeleine ölelt meg először. Azt is megtudták, hogy több beteg egész nap nem mosott kezet, hogy kézszorításuk emlékét jobban megőrizzék. Raoul tapasztalatait igazolják az orvosok: a leprának csak kb. 10%-a fertőző. Tehát, vonja le Follereau a következtetést, a leprások rendes betegek, ezért betegként kell őket kezelni.

A legmagasabb fórumnál kezdi a támadást. 1952. szeptember 20-án beadvánnyal fordul az ENSZ VII. közgyűlésének elnökéhez. Felsorolja az új felfedezéseket, idézi tekintélyes lepratudósok álláspontját. A levél valóságos vádirattá válik: „Ma a lepra nemcsak orvosi, hanem főképp emberi probléma. Arról van szó, igent vagy nemet mondunk, elfogadjuk-e, hogy emberi lények milliói — csupán, mert betegek — úgy bánnak, mint bandítákkal, deportálják őket, halálra ítélik őket nyomorban és reménytelenségben. Van olyan hallgatás, amely egy napon cinkossággá válik. Ezért fordulok Önhöz, Elnök Úr, és kérem, hogy értesse meg ezt a felhívást az ENSZ közgyűlésével." — Follereau konkrét javaslatai: vegyék számba a leprás betegeket, hirdessék ki ünnepélyesen, hogy a törvény védelmezi őket, biztosítsák szabadságukat, ha betegségük nem fertőző, adják meg nekik a minden állampolgárnak kijáró jogokat.

Follereau 1953. február 3-án beadványának másolatát átadja Vincent Auriol francia köztársasági elnöknek. Egy hónap múlva Maurice Schuman külügyminiszter arról tájékoztatja, hogy az Egészségügyi Világszervezet Végrehajtó bizottsága a francia delegáció javaslatára napirendjére tűzte a lepra problémáját. Pozitív válaszok érkeznek Vietnamból, Madagaszkárról, Elefántcsontpartról és az Antillákról. Az ENSZ azonban hallgat. A francia nemzetgyűlés 1954. május 25-én határozatot fogad el: a kormány terjessze az ENSZ elé a leprások nemzetközi státusára vonatkozó javaslatát és kérje, hogy a témát tárgyalják meg a legközelebbi közgyűlésen.

Raoul és Madeleine Keletre indul. 102 nap leforgása alatt 65 000 km-t tesznek meg, 73 lepratelepet látogatnak meg; Follereau 52 konferenciát, 13 rádióelőadást tart. Új-Kaledóniában missziós nővérek vezetnek egy szépen karbantartott telepet. Egy francia nővér őrzi a rendet és az evangéliumi öröm szellemét. De nem akarja elfogadni Madeleine ölelését, Follereau feléje nyújtott kezét: — Leprás vagyok. — Fütyülök rá! — kiáltja nevetve Raoul, és aztán kéz a kézben mennek végig a telepen. Tahitiben egy öt éves leprás kislány

köszönti, és minden teketória nélkül a nyakába ugrik. A telepen lakodalmat tartanak, és a menyasszony kezét nyújtja az orvosnak. Az orvos elfeledkezik az előírásról és megszorítja ... Nagashimában megbeszéléseket folytat Mitsuda professzorral. A világhírű leprakutató 2000 betege fogadja a Follereau házaspárt. Éléneklik nekik — franciául! — a Marseillaise-t. Megtanulták, hogy köszönthessék az első külföldit, akit életükben látnak. Az ünnepi zászlón egyetlen szó áll: Reménység.

A lepra már nem reménytelen orvosi szempontból, de az marad társadalmilag. „Mihelyt az ember megkapja a Hansen-bacilust, egyszerre két betegségbe esik: a leprába és abba, hogy leprás lesz. Ha egyszer meggyógyul is, törvényen kívüli, átkozott marad."

Hogy mozgósítsák a világ közvéleményét, Raoul levelet ír Eisenhower amerikai elnöknek és Malenkovnak, a szovjet minisztertanács elnökének. Egy-egy bombázórepülőt kér tőlük. Ezek árából gyógykezelni lehetne a világ valamennyi leprását.

A Máltai Lovagrend javaslatára Rómában kongresszust szerveznek. Ezen 51 ország 250 küldöttje vesz részt. Határozataik: a leprásokat rendes betegként kell kezelni, töröljék el a leprásokra vonatkozó eddigi törvényeket.

A görög parlament elsőként szavazta meg a világon, hogy a leprások olyan betegek, mint a többi. Ezután következett Franciaország, majd Dél-Vietnam és Libanon. De még hány falnak kell leomlania!

Follereau kezdeményezésére 1954-ben tartják meg a Leprások első Világnapját. Raoul megírja első felhívását:

> Azelőtt nem tudtuk, mi a lepra; de ma? Ma megvan a hatásos gyógyszer arra, hogy a leprásból embert csináljunk, sőt fel is támasszuk őket. Hagyjuk hát, hogy milliók meghaljanak, rothadjanak, amikor ápolhatjuk és minden kétség nélkül meggyógyíthatjuk őket? Csak azt kívánjuk, hogy ezen a napon minden jóakaratú ember ezt mondja: „A világban több millió leprás van. Miért ők és miért nem én? Én, aki jól táplálkozom, öltözködöm, védett vagyok: vajon mit teszek értük?"

Húsz ország válaszol a felhívásra. 1955-ben a II. világnapon már 60. 1957-ben Martinique szigetén a leprás betegek által készített tárgyakat árulják. Senki sem fél érinteni és elhelyezni lakásába. Micsoda győzelem! Follereau felhívásából:

> Önhöz fordulok. Nem a szomszédjához. Nem a barátjához. Önhöz. Mivel Ön is ember, és én emberekről beszélek. Uram, ne csavarja tovább rádióját. Asszonyom, kérem, hagyja abba egy pillanatra háztártasi foglalatosságát. Üljenek le egymás mellé és hallgassanak meg engem. Meg akarnak menteni tizenöt millió embert? Akarják, hogy tizenöt millió embernek ezentúl joga legyen az életre és boldogságra, mint Önöknek? — Önökön múlik: megtehetik.

Az V. világnapon Egyiptom is csatlakozik a leprások rehabilitásáért küzdő szövetséghez. A VI.-on az UNICEF nagy hitelt ad a lepra-ellenes harchoz Afrikában. A VII. világnapot 1960-ban 88 ország tartja meg. Ez a szám 1961-ben

116-ra nő. „Úgy megértettük kereszteshadjáratának fontosságát és értékét, hogy tízéves tervet dolgoztunk ki Szenegálban a lepra megszüntetésére" (Léopold Senghor elnök). 1964-ben a XI. világnapot Madagaszkár betegei között töltik. Egyik régi barátjuk így köszönti őket: „Első látogatástok alkalmával egészséget, gyógyulást, egészséges gyerekeket, hazatérést igértetek. Megköszöntük szeretetteteket, de lelkünk mélyén nem hittünk szavaitoknak. Most látjuk, hogy ostobák voltunk. Hiszen az igazságot mondtátok, sőt annak is csak a felét." 1965-ben 127 ország vesz részt a XII. világnap ünneplésében. 1966-ban megalakul a Lepraellenes Szövetségek Európai Federációja. A Szervezet az USA és Japán belépése után 1976-ban válik nemzetközivé.

1972-ben Follereau két súlyos műtéten esik át. Fájdalmasan veszi tudomásul, hogy nem utazhat többé, nem találkozhat „gyermekeivel". Kapcsolata mégsem szakad meg velük. Lakásukra özönlenek a világ minden tájáról érkező levelek, állandóan szól a telefon, jönnek a látogatók. Nem csökken a harc, csak a stratégiát kell kissé módosítani. Most is tart előadásokat, és ilyenkor elfelejti a fizikai fájdalmat, a kor és kiállott szenvedések súlyát. Most is a régi tüzes, brilliáns előadó. A pódiumon mindig mellette ül Madeleine. Raoul büszkén mutat rá: 32-szer járták körbe a földet, több millió km-t tettek meg együtt. „Ha egyedül látogattam volna, a lepratelepeket, betolakodóként tekintettek volna rám és bizalmatlanok lettek volna. De velem volt a feleségem . . ." Madeleine mama valóban mindig jelen volt mosolyával, segítőkészségével, figyelmével és rendíthetetlen türelmével. Mindig készen állt arra, hogy átölelje a leprás gyerekeket, asszonyokat. Ő teremtette meg a bizalom légkörét. Sokszor ő nyitotta meg a leprások ezer lakattal lezárt szívét. Follereau szívesen idézi fel a következő esetet: ketten fedezték fel a tizenöt éves Pierre-t, aki iskolás volt, de egy napon leprafoltokat észleltek rajta. Kivetették az iskolából, a családból, a városból. Szennybe, nyomorba, állati sorba került. Már szinte beszélni is elfelejtett. Follereau szavaira nem válaszolt, s minden közeledési kísérletre süket maradt. Ekkor Madeleine mama vette ölébe, simogatta, becézgette, míg csak meg nem szólalt. Follereau felismerte, hogy a fiú leprája nem fertőző. Ezt mondta neki: „Ide figyelj, Pierre! Azt mondják, hogy a leprások apja vagyok, tehát te a fiam vagy. Gyere velem oda, ahol ápolni fognak, és én megígérem neked, hogy visszamész az iskolába." Egy év múlva Pierre folytatta tanulmányait.

„Életem legnagyobb szerencséje, kincse a feleségem! Ő volt támaszom és néha egyetlen vigaszom." És míg ezt mondja, olyan pillantást vet a mellette mosolygó Madeleine-re, mint amikor 15 évesen megismerték egymást. Közös emlékeik tárháza kimeríthetetlen. Egyszer Bolivia egyik fennsíkján, a kicsuasz indiánok között Madeleine vakbélrohamot kapott. A legközelebbi orvos 1000 km-re volt. Nem volt másuk, mint egy 2 cm-es gyertya és három szál gyufa . . . Madeleine kétrét görnyedve jajgatott . . . Raoul azon az éjjelen megőszült.

Egy más alkalommal mindketten lázasak voltak, félrebeszéltek, nem értették egymást. Próbálkoztak, egymás felé nyúltak, aztán mindketten visszazuhantak

az eszméletlenségbe. Másnap reggel azonban tovább indultak. „Csak ketten együtt voltunk legyőzhetetlenek."

Mérleget készítenek: az elmúlt közel négy évtized alatt több millió leprás beteg meggyógyult, a következő húsz évben valamennyit meg lehetne gyógyítani. Kb. 15—20 millió embert rehabilitáltak. „A szegények követe voltam csak a szegényekhez."

A lepraellenes harc csak egy fejezete a Szeretet két csavargója élethar-cának.

> Mindnyájunknak részt kell vennünk abban a harcban, amely az igazi, a sokkal fertőzőbb lepra: a nyomor, az éhség, az önzés, a fanatizmus, a lustaság ellen folyik. A leprások szolgálatában tanultuk meg, hogyan lehet megtámadni és legyőzni ezeket a leprákat. — Az emberek hosszú időn keresztül éltek egymás mellett. Most meg kell tanulniok, hogy együtt éljenek. Meg kell tanítanunk őket arra, hogy egymásért éljenek. Az egyetlen igazság a világon: a szeretet.

Már 1949-ben kampányt kezdett Atombomba vagy szeretet jelszóval. „Szeressük egymást, vagy elpusztulunk!" — kiáltotta a világnak. 1955-ben nyílt levelet intézett a „Háború és Béke Uraihoz". 1962-ben a világ valamennyi államfőjéhez írt üzenetet: 15 millió ember nevében, akiket ártatlanul halálra ítéltek. Áll a lepra csatája . . . Csak 100 frankot kért az államfőktől a háborús költségek minden milliója után. „Egy millió ölni, 100 frank gyógyítani. Meghallják felhívásomat?"

Mivel válasz nem érkezik, Follereau a következő években a világ fiataljaihoz fordul. „A ti kezetekben van a világ legnagyobb gazdagsága: a jövő. Akartok nekem segíteni? Folytatni a harcot, megnyerni a nagy csatát? Fiaimként tekintek rátok, de testvérként szólok hozzátok. Megelőztelek titeket, várlak benneteket."

1964-ben levelet ír U Thant főtitkárnak. Azt kéri: az ENSZ határozza el, hogy közös kasszát hoz létre az emberiséget tizedelő éhség, nyomor, lakáshiány és járványok megszüntetésére. Follereau több százezer példányban küldte meg a levelet a világ fiataljainak. Soha nem látott kiterjedésű és hatékonyságú kampányt akar kezdeni velük. Arra kéri őket, írjanak alá egy levelet és küldjék el az ENSZ-be. A szöveg arról szól, hogy a fiatalok csatlakoznak R. Follereau tervéhez, támogatják a „háború egy napja a békéért" kezdeményezést és minden rendelkezésükre álló eszközzel közreműködnek a nemzetközi önzés felszámolásában.

1964. július 4-én Raoul és Madeleine VI. Pál pápának is bemutatja terveit. Néhány hónappal később, dec. 4-én VI. Pál pápa Bombayban többek között ezeket mondta: „A nemzetek hagyják abba a fegyverkezési versenyt, helyette jövedelmüket és forrásaikat fordítsák a fejlődés útján járó országok testvéri segítésére. Bárcsak minden nemzet a békére gondolna a háborús pusztítás helyett, és katonai kiadásainak egy részét azoknak a világméretű problémáknak megoldására szentelné, amelyek oly sok szerencsétlent sújtanak (élelem, lakás, orvosi ellátás)."

1965. jan. 15-ig 71 ország 400 000 fiatalja küldte be levelét az ENSZ-nek. 1965. nov. 1-ig: egy millió levél 100 országból. „Hatalmas tűzvész kezdődik, amely nem pusztít, hanem tisztít. Ti, fiatalok, legyőzhetetlenek vagytok." Egy kártya Nigériából: „A mi levelünket tíz éhező fiatal írta alá." „Ne hagyjátok abba az ENSZ bombázását! Erre nagyobb szükség van, mint valaha. Követeljétek velünk együtt a kormányoktól: A háború egy napját a békéért!"

1968. nov. 28-án az ENSZ második bizottsága elé tizenöt ország határozati javaslatot terjeszt be Follereau tervéről. Follereau ekkor új levelet ír a fiataloknak: „Ostromoljátok meg az ENSZ épületét! Árasszátok el őket leveleitekkel! Süketítsétek meg őket! Az év vége előtt három milliónak kell lennetek!" Így is történt. 1969 őszéig 125 ország három millió fiatalja küldte el levelét az ENSZ-be. 1969. dec. 5-én az ENSZ közgyűlése 92 szavazattal határozatot fogadott el: felszólította a tagállamokat, hogy minden évben rendezzék meg a béke napját, tanulmányozzák a lefegyverzés által felszabaduló források békés felhasználásának módozatait.

Mi most a következő lépés? Follereau szerint: a tettek, „mivel a szegények, szerencsétlenek nem táplálkozhatnak határozatokkal".

Két hónappal súlyos műtétje után — az orvos kifejezett tiltakozása ellenére — Raoul és Madeleine Firenzébe utazik. Follereau mellett Helder Cámara recifei érsek és Roger Schutz testvér áll, amikor megtartja a fiatalokhoz intézett „lázító" beszédét. Aztán mind a négyen részt vesznek az éhségellenes felvonuláson.

Rádióelőadásaiban az evangéliumi szeretet forradalmát sürgeti:

> Húsz éves fiatalok, 2000-ben a ti fiaitok lesznek húsz évesek. Értük most kell harcolni. Küzdjetek minden ellen, ami lealacsonyítja és lecsökkenti az embert, ami bemocskolja és lefokozza életét. Verjetek hidat az emberek közé. Nem kérnek mást, mint szeretetet . . . Verjétek fel a hidat a jövő felé. Legyetek a 2000. év hajnala . . . Merre haladunk? A testvériség civilizációja felé, a szeretet által megújított teológia felé. Ne vesztegessétek az időt ítélkezéssel. Építsetek. Építsetek egy az emberhez méltó várost. Hogy nem látjátok a csata kimenetelét? Mit számít az! Nem az a fontos, hogy arassunk, hanem hogy vessünk!"

1970-ben jelent meg „A szeretet könyve", a Szeretet Csavargói életművének szintézise. Egyűre csak 30 000 példányban. Az olvasók így vélekedtek róla: „A szeretet könyve a tettekre váltott Evangélium." Ma 34 nyelvre lefordítva kb. 10 millió példányban olvassák az egész világon.

Raoul Follereau állapota 1976 nyarán fordul válságosra. Járni már egyáltalán nem tud, de szinte utolsó pillanatig forgatja a tollat a kezében, vagy diktál Madeleine-nek. Vele fogalmazza meg az 1978. jan. 28-án megrendezendő XXV. világnapra szóló üzenetét. Visszaemlékezik az elsőre, 1954-ben, lélekben kezet szorít a világ minden részén élő testvéreivel, barátaival, majd így folytatja:

> Az én részem beteljesedett. A lepracsata ugyan nem ért még véget, de a mozgalom már visszafordíthatatlan. A lepra problémája ezentúl már az egész világ lelkiismeretére nehezedik; és a világ nem szabadul meg ettől, míg meg nem

szabadítja az embereket, akiknek egyedüli bűnük, hogy betegek, s akiket a mi tudatlanságunk és renyheségünk „örökös leprára" ítélt . . . Gyermekeim, barátaim, testvéreim, egész életem a tiétek, a jó harcot megharcoltam. Voltak nehéz pillanataink, de ma, hogy összegezzük a múltat, tudjuk, feleségem és én, hogy nektek köszönhetjük létünk legboldogabb óráit. Ezért mondunk most köszönetet nektek. Azért imádkozunk, hogy hűségesek maradjatok szívünk meghagyásához. Tiszteljétek az orvos tanácsait. És kövessétek. Pontosan, türelmesen és bizalommal. Tudja, mi kell nektek. Ha igényesnek látszik, az csak azért van, mert szeret titeket, néha jobban, mint ti saját magatokat. Foglaljátok el helyeteket a világban, szívetekben reménnyel, fejeteket magasra emelve. Ha valakinek le kell hajtania fejét, azok nem ti vagytok. Gondoljatok néha Raoul papára és Madeleine mamára. Azzal töltötték életüket, hogy titeket szerettek. És szeretni fognak e földi életük után is. Rájuk emlékezve, hitük által megerősödve és szeretetükben gazdagon érdemeljétek ki azt, amik vagytok: e m b e r e k.

„Datu gunibatu eneuda pekte ki betua." Üdvözöllek, Szentatya, minden testvérem nevében. Nagyon boldoggá tesz bennünket a látogatásod, mert Krisztus békéjét, igazságosságát, szeretetét és fényét hozod nekünk. Reméljük, hogy teveled a boldogság jön hozzánk és marad velünk. Mi alacsony sorsú nép vagyunk. Sokat szenvedünk. A teheneknek jobb dolguk van, mint nekünk. Nem tudjuk kifejezni magunkat, és amit szenvedünk, szívünk mélyén kell megőriznünk. Nincs munkánk és senki sem segít rajtunk. Azt mondtad, hogy mi, Latin-Amerikai szegényei vagyunk egyházad reménysége. Nézd meg most, hogyan él ez a reménység! Egész Sierra legszárazabb részére szorítottak ki; őseink földjén úgy bánnak velünk, mint idegenekkel. De ami csekély erőnk van, azt szívesen szenteljük szolgálatodra. Felajánljuk a te egyházadnak, a mi egyházunknak. Szentatya, kérj valamit a Szentlélektől a te szegény gyermekeidnek. Az én számmal a bennszülöttek arra kérnek téged: imádkozzál, hogy Isten igéje megvalósuljon az életünkben.

(Esteban indián bennszülött köszöntője Oaxacában. 1979. jan. 29.)

A PÁPA FELAJÁNLÁSA JASNA GÓRÁBAN

1979. jún. 4.

Ma először ünnepli itt a pápa az Egyház Anyjának ünnepét, és veletek együtt, tisztelendő és kedves testvérek, kifejezi háláját nagy elődje iránt, aki a zsinat idejétől kezdve ezen a címen kezdte szólítani Máriát.

Ez a cím lehetővé teszi, hogy behatoljunk Mária egész titkába: szeplőtelen fogantatásának pillanatától, az angyali üdvözleten, az Erzsébetnél tett látogatáson és Jézus betlehemi születésén át egészen a Kálváriáig. Elvisz bennünket — a jelenetet felidézi a mai liturgia — a felső terembe, ahol az apostolok az imádságnak szentelték magukat, Máriával, Jézus anyjával együtt, várva az Úr mennybemenetele után ígéretének teljesülését, a Szentlélek eljövetelét, hogy az Egyház megszülessék. Ő, akinek Krisztus születését köszönhetjük, különleges módon részt vett az Egyház születésében is. Az az Egyház, amely egykor pünkösd napján megszületett az emeleti teremben, továbbra is megszületik az imádság minden helyén. Megszületik, hogy lelki anyánk legyen, az örök Ige anyjának hasonlatosságára. Megszületik, hogy kinyilvánítsa annak az anyaságnak jellegzetességeit és erejét, amelynek mintája Isten anyjának anyasága, és amelynek következtében „Isten gyermekeinek hívhatnak, és azok is vagyunk" (1Jn 3,1). Mert Isten szentséges atyasága üdvözítő tervében kicsiny szolgálójának szűzi anyaságát használta föl, hogy véghezvigye az emberek gyermekeiben isteni művét.

Kedves honfitársaim, tisztelendő, szeretett püspöktestvéreim, lengyel lelkipásztorok, illusztris vendégek és ti hívők mind!

Egyezzetek bele, hogy én, mint Szent Péter utóda, aki ma itt vagyok veletek, az egész Egyházat rábízzam Krisztus Anyjára, ugyanazzal az élő hittel, ugyanazzal a hősies reménnyel, mint ahogyan a lengyel millennium emlékezetes napján, május 3-án tettük.

Egyezzetek bele, hogy idehozzam — ahogyan már a római Santa Maria Maggiore bazilikában és később a guadalupei kegyhelyen tettem — a szívek titkait, minden bánatot és szenvedést, végül pedig a kereszténység huszadik százada utójának reményét és várakozását.

Egyezzetek bele, hogy mindezt Máriára bízzam.
Egyezzetek bele, hogy újból ünnepélyesen megtegyem ezt.
Én a nagy bizalom embere vagyok.
Itt tanultam meg ilyennek lenni. Amen.

Felajánlás

„Nagyasszonyunk, az emberré lett Isten Anyja, szentséges Szűz Mária, Jasna Góra-i Miasszonyunk!"

Ezekkel a szavakkal szólítottak meg annyiszor a lengyel püspökök, szívükben hordozva honfitársaik élményeit és szenvedéseit, örömét-bánatát, s mindenekfölött hitét, reményét és szeretetét.

Hadd kezdem ma ugyanezekkel a szavakkal ezt az új felajánlást Jasna Góra-i Miasszonyunknak. Hisz ugyanabból a hitből, reményből és szeretetből fakad, és népünk hagyományából, amelyet annyi éven át megosztottam. Ugyanakkor azokból az új kötelességekből is, amelyeket — hála neked, Mária — rám, a méltatlanra, de ugyanakkor a te fogadott fiadra bíztak.

Milyen jelentőségteljesnek éreztem mindig a szavakat, amelyeket egyszülött fiad, Jézus Krisztus, az emberek megváltója, a kereszt magasából mondott, János apostolra mutatva: „Asszony, íme a fiad!" (Jn 19,26) Mindig megtaláltam ezekben a szavakban a helyemet és minden emberét is.

Az isteni gondviselés kifürkészhetetlen intézkedése folytán ma itt vagyok Jasna Górában, földi hazámban, Lengyelországban, és mindenekelőtt meg akarom erősíteni mindazt a bizalommal telt felajánlást, amelyet a bíborosprímás és a lengyel püspöki kar különböző alkalmakkor, „sok és különféle módon" tett. Különösen pedig megerősítem és megújítom az 1966. máj. 3-án, Lengyelország millenniumán elhangzottat. Amikor ezzel az aktussal a lengyel püspökök „anyai szereteted szolgaságába" engedték át magukat, az Egyház szabadságának nagy ügyét kívánták szolgálni, nemcsak saját hazájukban, hanem az egész világon. Néhány évvel később, 1976. jún. 7-én pedig neked szentelték az egész emberiséget, a mai világ minden nemzetét és népét; elsősorban azokat a testvéreiket és nővéreiket, akiket a közös hit, nyelv és történelem fűz hozzájuk, de kiterjesztették ezt a felajánlást a szeretet végső határáig. Így kívánja ezt a te szíved, ez az anyaszív, amely minden embert, külön-külön és együttesen, mindig és mindenütt átölel.

Ma mint az első Jasna Górába zarándokló pápa jöttem ide, és meg akarom újítani a bizalomnak, a felajánlásnak és a reménynek azt az egész örökségét, amelyet püspök testvéreim és honfitársaim olyan nagylelkűen halmoztak itt föl.

Ezért rád bízom, Egyház Édesanyja, ennek az egyháznak minden problémáját, teljes küldetését és szolgálatát, miközben a kereszténység földi történelmének második ezredéve végéhez közeleg. Szentlélek Jegyese, Bölcsesség Széke, a te közbenjárásodnak köszönhetjük az Egyháznak azt a nagyszerű képét és megújulásának programját, amely korunkban a Második Vatikáni Zsinat tanításában jutott kifejezésre. Engedd, hogy ezt a szemléletet és ezt a programot tevékenységünk, szolgálatunk, tanításunk, lelkipásztori gondunk, apostoli munkánk tárgyává tegyük, — ugyanazzal az igazsággal, egyszerűséggel és erővel, amellyel a Szentlélek alázatos szolgálatunk által tudtul adta. Engedd, hogy az egész egyház újjászülessék, természete és küldetése megismerésének ebből az új forrásából merítve, nem pedig más, idegen vagy mérgezett „ciszternákból" (vö. Jer 8,14).

Segíts bennünket abban a nagy törekvésben, hogy mindig érettebb módon találkozzunk hittestvéreinkkel, akikkel annyi minden egyesít, bár egy és más még

mindig elválaszt. Vegyük igénybe a megismerés, a kölcsönös tisztelet, a szeretet, a különféle területeken való együttműködés minden eszközét, hogy fokozatosan fölfedezhessük az egység isteni tervét, beleálljunk és mindenkinek hozzáférhetővé tegyük, úgyhogy Krisztus egyetlen nyája fölismerje és élje földi egységét. Egység Anyja, taníts meg állandóan az egységhez vezető utakra!

Engedd, hogy a jövőben elébe menjünk minden Istent kereső embernek és népnek, akik szolgálni kívánják őt a különböző vallásokban. Segíts mindnyájunknak, hogy Krisztust hirdessük és kinyilvánítsuk „Isten erejét és Isten bölcsességét" (1Kor 1,24), amely keresztjében rejlik. Te voltál az első, aki kinyilvánítottad őt Betlehemben, nemcsak az egyszerű hívő pásztoroknak, hanem a messzi országokból jövő bölcseknek is.

Jótanács Anyja, mutasd meg nekünk mindig, hogyan szolgálhatjuk az egyes embert és az emberiséget minden nemzetben, hogyan vezethetjük őket az üdvösség útjaira, hogyan oltalmazhatjuk az igazságosságot és a békét ezen az állandóan és sokfelől fenyegetett világon. Mennyire vágyom ezen a mai találkozásunkon rád bízni a társadalmak, rendszerek és államok minden nehéz problémáját! Ezek a problémák nem oldhatók meg gyűlölettel, háborúval és önpusztítással, hanem csak a békével, igazságossággal, az emberek és a nemzetek jogainak tiszteletben tartásával.

Egyház Anyja, add, hogy az Egyház szabadságot és békét élvezzen üdvözítő küldetésének végrehajtásában, és a haladás a hitben és belső egységben mindig jobban meg is érlelje erre. Segíts bennünket, hogy legyőzzük az ellenállást és a nehézségeket. Segíts újra fölfedeznünk a keresztény hivatás egész egyszerűségét és méltóságát. Engedd, hogy ne hiányozzanak „munkások az Úr szőlejében". Szenteld meg a családokat. Őrködj a fiatalok lelkén és a gyermekek szívén. Segíts, hogy legyőzzük a nagy erkölcsi veszélyeket, amelyek az élet és a szeretet alapjait fenyegetik. Nyerd meg nekünk a kegyelmet, hogy állandóan megújuljunk a Fiad keresztje és feltámadása mellett tett szép tanúság által.

Mennyi mindent kellene eléd hoznom, Anyám, név szerint ezen a találkozáson! Rád bízom mind, mert Te ismered őket legjobban, és megérted őket.

Rád bíztam őket a nagy felajánlás helyén, ahonnan nemcsak Lengyelországra nyílik kilátás, hanem az egész egyházra, országok és földrészek dimenziójában, — az egész egyházra a te anyai szívedben.

Én, az egyház első szolgája, neked ajánlom és rád bízom itt az egész egyházat, mérhetetlen bizalommal, ó Édesanyám! Amen.

ÜZENET JASNA GÓRÁBÓL

1979. jún. 5, este 9 óra

A lengyelek szokása, otthon és az egész világon, hogy ebben az időpontban mindennap egy énekkel köszöntik hazájuk Védőasszonyát. Ezt az alkalmat használta fel a pápa üzenetének elmondására.

1. „Mária, Lengyelország Királynője, közel vagyok Hozzád, megemlékezem Rólad, virrasztok!"

Rövidesen újból elmondjuk ezeket a szavakat, amelyek a keresztségünk ezeréves fordulójára előkészítő nagy novéna óta Jasna Góra és a lengyel egyház üzenetévé váltak. És ma én is, mint szülőföldjén járó pápai zarándok, együtt mondom veletek.

Mennyire megfelelnek e szavak az evangéliumból annyiszor hallott felszólításnak: „Virrasszatok!" Erre a felszólításra válaszolva, amelyet maga Krisztus intéz hozzánk, akarjuk ma és minden este a Jasna Góra-i üzenet órájában elmondani Édesanyjának: „Közel vagyok Hozzád, megemlékezem Rólad, virrasztok."

Ezek a szavak egyszerűen és egyben erőteljesen kifejezik, mit jelent kereszténynek lenni lengyel földön, mindig, de különösen egyházunk és nemzetünk történelmének ebben a döntő „ezredéves" korszakában. Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy virrasszunk, úgy, ahogy virraszt őrhelyén a katona, gyermeke mellett az anya, betege oldalán az orvos.

Virrasztani annyit tesz, mint valami nagy jót őrizni.

Keresztségünk millenniuma alkalmából új nyomatékkal adtunk számot magunknak arról, mekkora jó a mi hitünk és mindaz a lelki örökség, amely vele kezdődik történelmünkben. Virrasztani annyit jelent, mint emlékezni minderre. Mélyrehatóan megérteni, mennyi értéket hoz minden ember életébe maga az az egyszerű tény, hogy ember, hogy Isten képére és hasonlatosságára van teremtve és Krisztus Vérén megváltva. Virrasztani azt jelenti, hogy emlékezünk minderre. Emlékezünk mi magunk és gyakran emlékeztetünk rá másokat is, honfitársainkat, felebarátainkat.

2. Virrasztanunk kell, drága Testvéreim, virrasztanunk kell és gondosan törődnünk az ember minden javával, mert ez mindegyikünkre váró nagy feladat. Nem engedhetjük meg, hogy veszendőbe menjen mindaz, ami ezen a földön emberi, lengyel, keresztény.

„Józanok legyetek, virrasszatok" (1Pét 5,8), mondja Szent Péter; és én ma a Jasna Góra-i üzenet órájában megismételem szavait. Hiszen azért vagyok itt, hogy ebben az órában veletek virrasszak és tanúsítsam nektek, milyen mélyen visszhangzik bennem minden fenyegetés az ember, a család és a nemzet ellen. Az ilyen fenyegetések forrása mindig a mi emberi gyöngeségünk, törékeny akaratunk, fölületes életszemléletünk.

Ezért beszélek nektek erről, drága honfitársaim, a teljes őszinteségnek ebben az órájában, amikor megnyitjuk szívünket Jasna Góra-i Miasszonyunk előtt, ezért hagyom meg nektek: Ne engedjetek a gyöngeségnek!

Ne hagyjátok magatokat legyőzni a rossztól, hanem győzzétek le jóval a rosszat (vö. Róm 12,21)! Ha látod, hogy testvéred elesik, emeld föl, ne hagyd a veszedelemben! Néha nehéz támogatni a másikat, főleg ha „kisiklik a ke-

zünkből . . ." De megtehetjük-e, hogy cserben hagyjuk? Maga Isten, maga Krisztus bízza ránk minden egyes testvérünkat, minden egyes honfitársunkat ezekkel a szavakkal: „Amit egynek e legkisebb testvéreim közül tettetek, nekem tettétek" (Mt 25,40). Vigyázzatok, nehogy ti legyetek felelősek mások bűneiért! Krisztus szigorú szavakat intéz a botrányokozókhoz (vö. Mt 18,6-7). Gondold meg hát, kedves Testvér, a nemzeti őszinteségnek ebben az órájában, Édesanyánk előtt, az ő csupa-szeretet Szíve előtt: nem okozol-e botrányt, nem indítasz-e rosszra, nem terheled-e meg könnyelműen lelkiismeretedet bűnökkel és rossz szokásokkal, amelyek tőled a többiekre is átragadnak — a fiatalokra — talán még saját gyermekeidre is . . .

„Józanok legyetek és virrasszatok!"

Így virrasztani és emlékezni annyit jelent, mint Mária mellett lenni. Közel vagyok Hozzád! Nem lehetek közel hozzá, Jasna Góra-i Miasszonyunkhoz, ha nem virrasztok és emlékezem így. De ha „virrasztok és emlékezem", akkor ennek erejében máris közel vagyok hozzá. És minthogy olyan mélyen a szívünkbe zártuk Őt, könnyebb virrasztanunk és megemlékeznünk arról, ami örökségünk és kötelességünk, ha Mária mellett vagyunk. „Közel vagyok Hozzád."

3. A Jasna Góra-i üzenet ma sem szűnt meg imádságunk és programunk lenni! Mindannyiunk imádsága és programja! De különösen is legyen a lengyel családoké!

A család az első és alapvető emberi közösség. Az élet, a szeretet táptalaja. Minden társadalom, nemzet és állam élete a családtól függ, attól, hogy igazán élet- és szeretetközösség-e. Sokat, sőt minden lehetőt meg kell tennünk, hogy megadjuk a családnak az ehhez szükséges föltételeket: munkahely, lakás, megélhetés tekintetében, a megfogant élet gondjában, az apaság-anyaság társadalmi tiszteletében, a világra jövő gyerekek örömében, a neveléshez való teljes jogban és egyben a hozzá nyújtott különféle segítségben . . . Ettől a széleskörű és gazdag programtól függ az ember és a nemzet jövője.

Mennyire kívánom ma, drága honfitársaim, milyen égőn kívánom, hogy ebben a programban teljesedjék napról napra, évről évre a Jasna Góra-i üzenet, a lengyel szívek imája! Milyen forrón kívánom, én, aki életemet, hitemet, nyelvemet egy lengyel családnak köszönhetem, hogy a család ereje, Istentől származó ereje soha meg ne fogyatkozzék! Hogy fölülkerekedjék mindazon, ami gyöngíti, ami szétforgácsolja, mindenen, ami nem engedi, hogy igazán élet- és szeretetközösség legyen!

Ezért imádkozom ma értetek, a Jasna Góra-i üzenet szavaival. És imádkozni akarok a jövőben is, ismételve: „Közel vagyok Hozzád, megemlékezem Rólad, virrasztok", — hogy ez a mi Isten Anyja előtt elhangzó kiáltásunk visszhangozzék és megvalósuljon ott, ahol a legnagyobb szükség van rá. Új ezredévünk nagyrészt attól a hűségtől függ, amellyel megvalósítjuk ezeket az első ezredév végén ismételgetett szavakat.

A PÁPA A VARSÓI EGYETEMI HALLGATÓKHOZ

1979. jún. 3.

Kedves barátaim!

Egész szívemből kívánom, hogy mai találkozásunk, amelyre az egyetemi hallgatók jelenléte nyomja rá bélyegét, megfeleljen a nap nagyságának és liturgiájának.

A Varsóból meg a főváros közelebbi és távolabbi környékéről jövő egyetemi ifjúság különleges hagyományok örököse. Nemzedékekre nyúlnak vissza ezek, egészen a középkor „skolárjaiig", akik mindenekelőtt Lengyelország legrégibb egyetemével, a Jagelló-egyetemmel álltak összeköttetésben. Ma Lengyelország minden nagyvárosának megvan a maga főiskolája, Varsónak pedig sok. Ezeken a főiskolákon a hallgatók százezrei vannak együtt, képezik magukat a különféle tudományágakban, készülnek egyetemi végzettséget megkívánó hivatásokra és a nemzet életében különlegesen fontos feladatokra.

Sok szeretettel üdvözöllek mindnyájatokat, akik itt ma összejöttetek. Üdvözletem egyszerre szól nektek és rajtatok keresztül Lengyelország egész egyetemi ifjúságának és akadémikusainak, minden főiskolának, professzornak, tudósnak, hallgatónak . . . Valamiképpen fiatalabb kollégáimat látom bennetek, hiszen én is a lengyel egyetemnek köszönhetem értelmi képzésem alapjait. Rendszeres kapcsolatban maradtam a krakkói és lublini filozófiai és teológiai fakultással. Különös szeretettel végeztem az egyetemi lelkipásztorkodást. Ezért a mostani alkalommal mindazokat is köszönteni szeretném, akik a lelkipásztorkodás ezen ágának szentelik magukat: az egyetemi lelkipásztorok csoportjait és a lengyel püspöki kar idevágó bizottságát.

Találkozásunk pünkösd ünnepén megy végbe. Hitünk szeme előtt megnyílik az utolsó vacsora terme Jeruzsálemben, amelyből az Egyház kilépett, és amelyben mindig megmarad. Ott született meg mint Isten népének élő közössége, olyan közösség, amely tudatában van küldetésének az emberek történelmében.

Az Egyház így imádkozik ezen a napon: „Jöjj, Szentlélek, töltsd el híveid szívét, és gyullaszd fel bennük szereteted tüzét!" Gyakran ismételt szavak ezek, de ma különös bensőséggel csengenek.

Töltsd el a szíveket!

Gondoljátok meg, fiatal barátaim, mekkora az emberi szív, ha egyedül Isten tudja betölteni a Szentlélekkel.

A tanulmányok során feltárul előttetek az emberi tudás csodálatos világa sok különböző ágazatában. A világ megismerésével párhuzamosan bizonyára fejlődik bennetek az önmegismerés is. Biztos, hogy már régen föltettétek a kérdést: „Ki vagyok?" Roppant érdekes kérdés! Alapvető kérdés. Milyen mértékkel kell mérnünk az embert? A fizikai erők mértékével, amivel rendelkezik? az érzékek mértékével, amelyek lehetővé teszik számára a kapcsolatot a kül-

világgal? Vagy az intelligencia mértékével, amelyet sokféle teszt és vizsga segítségével lehet megállapítani?

A mai nap felelete, a pünkösdi liturgia felelete két mércére mutat rá: Az embert a „szív" mértékével kell mérni . . . A „szív" a biblia nyelvén az ember bensejét, különösképpen pedig a lelkiismeretet jelenti . . . Tehát az embert a lelkiismeret mértékével kell mérni, Isten felé nyitott szelleme mértékével. Csak a Szentlélek tudja ezt a „szívet eltölteni", vagyis kiteljesíteni szeretetben és bölcsességben.

Engedjétek meg hát, hogy ez a mai találkozásunk veletek, történelmünknek, az Egyház és a nemzet történelmének tágra nyitott utolsóvacsorai terme előtt, legfőképpen a Szentlélek adományaiért való imádság legyen.

Mint ahogy valamikor testi apám egy könyvecskét adott a kezembe, és abban megmutatta az imát a Szentlélek adományaiért, úgy szeretnék én is, akit szintén „atyának" neveztek, Varsó és Lengyelország egyetemi ifjúságával imádkozni:

A bölcsesség ajándékáért — az értelem ajándékáért — a tudomány ajándékáért — a tanács ajándékáért — az erősség ajándékáért — a jámborság ajándékáért, vagyis érzékért az élet, az emberméltóság, az életszentség és az emberi test megszentelt volta és értéke iránt, — és végül az Úr félelmének ajándékáért, amely a zsoltáros szerint a bölcsesség kezdete (vö. Zsolt 111,10).

Fogadjátok tőlem ezt az imát, amelyre édesapám tanított, és maradjatok hűségesek hozzá. Akkor az Egyház utolsóvacsorai termében kapcsolatban maradtok történelmének legmélyebb áramával.

Sok függ majd attól, milyen mércét választ ki-ki közületek élete és embersége számára. Nagyon jól tudjátok, hogy különféle mércék vannak. Tudjátok, hogy az embert sokféle kritérium szerint lehet értékelni és besorozni már egyetemi évei alatt is, azután hivatásbeli munkájában, személyes kapcsolataiban stb. Legyen bátorságotok azt a mércét tenni magatokévá, amelyet Krisztus hagyott ránk a pünkösd utolsóvacsorai termében — és történelmünk utolsóvacsorai termében.

Legyen bátorságotok közelebbi és távolabbi perspektívában szemlélni életeteket; fogadjátok el az igazságot, amelyet Szent Pál jegyzett föl a rómaiakhoz írt levelében: „Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet sóhajtozik és vajúdik mindmáig" (Róm 8,22). Nem vagyunk-e tanúi ennek a vajúdásnak? Csakugyan „az egész természet sóvárogva várja Isten fiainak megnyilvánulását" (8,19).

Nemcsak arra vár, hogy az egyetem és a különböző főiskolák mérnököket, orvosokat, jogászokat, nyelvészeket, történészeket, irodalmárokat, klasszika filológusokat, matematikusokat és technikusokat képezzenek ki; Isten gyermekeinek megnyilatkozására is vár. Ezt a megnyilatkozást várja tőletek, jövendő orvosok, technikusok, jogászok, professzorok . . .

Értsétek meg, hogy az ember, akit Isten a maga képére és hasonlóságára teremtett, egyúttal Krisztus révén arra hivatott, hogy megnyilvánuljon benne,

ami Istentől való. Hogy mindegyikünkben bizonyos mértékben maga Isten nyilvánuljon meg.

Gondolkodjatok ezen!

Lengyelországon át vezető zarándokutamon — Szent Adalbert sírjánál Gneznóban, Szent Szaniszlóénál Krakkóban, Jasna Górában — mindenütt egész szívemből kérem majd a Szentlelket, ajándékozzon meg benneteket ezzel a tudattal, az élet értékének és értelmének tudatával, ezzel a jövővel számotokra, Lengyelország számára. Ti pedig imádkozzatok velem.

A Szentlélek siessen gyöngeségünk segítségére!

AZ EVANGELIZÁCIÓ JELENE ÉS JÖVŐJE LATIN-AMERIKÁBAN

Ez év febr. 13-án, 18 napi imádságos munka után fejeződött be a III. általános latin-amerikai püspöki konferencia a mexikói Pueblában. A fenti címet viselő, kb. 250 oldalas záródokumentum iránymutató akar lenni egy egész földrész apostoli tevékenységéhez, ahol a világ katolikusainak csaknem a fele él.

Az első rész: „A latin-amerikai valóság lelkipásztori áttekintése", terepszemlét végez: milyen körülmények között él ott az Egyház, és mire kell tekintettel lenni. A második részben: „Isten terve Latin-Amerika valóságával", összefoglalják, hogy mit kell hirdetni. A pápa gondolatmenetét követve állítják elénk Krisztust, az Egyházat és az ember méltóságát, valamint azt hogy mit jelent az evangelizáció. — Hogyan kell hirdetni ezeket az igazságokat? Erre felel a harmadik rész: „Evangelizálás Latin-Amerika egyházában: kommúnió és részvétel." Mindenekelőtt élni kell az evangéliumot a különféle közösségekben: a családban, bázisközösségekben, plébániákban és helyi egyházakban. Mindenkinek saját hivatása szerint kell az evangelizálásban részt vennie. „A közösség és részvétel előmozdítói" c. fejezet tárgyal a hierarchiáról, a szerzetesi életről, a laikusokról és a hivatások előmozdításáról. „A közösség és részvétel eszközei" címen az imádsággal, a liturgiával és népi vallásossággal, a tanúságtétellel, a katekézissel, a neveléssel, a tömegtájékoztatási eszközök felhasználásával foglalkozik. Mindez ökumenikus szellemben történjék: párbeszédet folytatva. — A negyedik rész: „A missziós egyház a latin-amerikai evangelizálás szolgálatában" kiemeli az evangelizáció legfőbb területeit: mire van ma különösképpen küldetése az Egyháznak Latin-Amerikában? Négy ilyenre mutat rá: a szegények, az ifjúság, bekapcsolódás a társadalom építésébe, az ember személyének fejlesztése és érvényesítése mind nemzeti, mind nemzetközi téren. — Végül az ötödik fejezet összefoglalás: „A Lélek dinamizmusa; lelkipásztori választások." — Az alábbi szemelvényekből érezhetjük a nagyszabású dokumentum szellemét.

Isten népe: Isten családja (II. rész, 10. fejezet)

Latin-amerikai népünk a templomot magától „Isten házának" nevezi. Észreveszi ugyanis, hogy ott gyűl össze az Egyház mint „Isten családja." Ugyanezt a kifejezést ismételten használja a Zsinat és a Biblia is, hogy Isten népének mélyebb és bensőbb valóságát kifejezzék.

Ez az Egyházról alkotott felfogás mélyen érinti a latin-amerikai embert, aki nagyra becsüli a családi értékeket, és aggódva keresi, hogy tudja megmenteni ezeket a modern világ növekvő frivolitásától. Sok országban észrevehető ez

a visszahatás mind a családpasztoráció fellendülésében, mind az egyházi bázisközösségek szaporodásában. Mert itt nyílik lehetőség — az emberi tapasztalat síkján — az egyháznak mint Isten igazi családjának mély megélésére.

Sok plébánia és egyházközség szintén hangsúlyozza a családiasságot. Tudják, hogy a latin-amerikaiaknak szükségük van a családra, keresik ezt, s ilyen módon az egyház jobban megfelel szükségleteiknek. Nem lélektani fogásról van itt szó, hanem a lényegünkhöz való hűségről. Mert az Egyház nem az a hely, ahol az emberek Isten családjának „érzik magukat", hanem az, ahol valóban mélyen és lényegileg „megvalósítják" ezt. Igazán az Atya fiaivá lesznek Jézus Krisztusban (1Jn 3,1), aki részesíti őket saját életében a Lélek hatalmából a keresztség által. Az istenfiúságnak ez a nagy kegyelme az a kincs, amit az Egyháznak fel kell kínálni kontinensünk népeinek.

A Krisztusban elnyert gyermekségből születik a keresztény testvériség. A modern embernek nem sikerült általános testvériséget kiépíteni a földön, mert olyat keres, amelyiknek nincs központja, sem közös eredete. Elfelejtette, hogy csak azok testvérek, akik ugyanattól az apától származnak.

Az Egyház, Isten családja, otthon, ahol minden egyes gyermek és testvér úr is. Arra van rendelve, hogy részt vegyen Krisztusnak a teremtés és a történelem feletti uralmában. Ezt az uralmat a folytonos megtérés és az Úrhoz való hasonulás által kell megtanulni és megszerezni.

A Szentlélek az a tűz, amely életet ad Isten családjának. Ő hozza létre a hit, remény és szeretet közösségét, amely mintegy e közösség láthatatlan lelke, legmélyebb dimenziója, gyökere a többi szinten történő kölcsönös keresztény segítségnek. Mivel az egyház testből és lélekből álló emberek összessége, a benső közösségnek látható módon is kifejezésre kell jutnia. Egymás segítésének a képessége mutatja, mennyire mély a benső közösség, ez hitelesítő jegye kifelé (Jn 17,22). Innét az Egyházban felmerülő egyenetlenségek súlya és botránya. Veszélynek teszi ki ezzel Jézustól kapott küldetését: hogy jele és bizonyítéka lehessen, hogy Isten rajta keresztül akarja megvalósítani családját az emberek között.

Az Egyház egységét érintő problémák eredete tagjainak különféleségében rejlik. A testvéreknek ez a sokasága (Róm 8,29), amelyet Krisztus Egyházában összegyűjtött, nem egy tömbből faragott valóság. Egységét abból a különbözőségből építi ki, amelyet a Lélek kinek-kinek ad (1Kor 4—6), mint az egész közösség gazdagodására szolgáló hozzájárulást.

Ennek a különbségnek az alapja lehet egyszerűen az, hogy mindegyikünk más, mint a másik. Lehet az is, hogy más a szerepe az Egyházban, ahol a hierarchia és a laikusok feladata kifejezetten szét van választva. Vagy különleges karizmák, amelyeket a Lélek ébreszt, mint pl. a szerzetesi élet és egyebek. Ezért az Egyház olyan, mint a test, amelyet a Lélek állandóan szül, táplál és megújít, s így növekszik, míg el nem éri Krisztus teljességét (Ef 4,11-13).

Mindenekelőtt a hit és szeretet közösségének életereje biztosítja az Isten családjának összetartását. Ez nemcsak az egység vágyát tételezi fel, hanem

a Jézus Krisztus teljes igazságában való összetalálkozást. Hasonló módon biztosítják és építik az Egyház egységét a szentségek. Ennek az egységnek legmélyebb valóságát az Eucharisztia mutatja, mert összegyűjti Isten népét, hogy mint család egyetlen asztalról részesedjék, amelyen Krisztus áldozatilag átadott élete mindannyiuk egyetlen életévé válik.

A család (III. rész, 1. fejezet)

Örülünk, hogy a családról mint az evangelizáció alanyáról és tárgyáról tárgyalhatunk. Tudatában vagyunk, hogy a kérdés bonyolult. De az Úr szavának engedelmeskedve, amely a Szentatyának a családról szóló homíliájában jelenlévő lett számunkra, segíteni akarunk, hogy hű lehessen ebben az órában evangelizáló küldetéséhez. Így kapcsolódunk a Szentatya aggodalmaihoz is.

A család az evangelizáció alanya és tárgya, az evangelizáló közösség és részvétel központja.

A latin-amerikai családnak, hogy „a közösség és részvétel központja" lehessen, meg kell találnia a megújulás, valamint az egyházzal és világgal való egyesülés útjait.

A medellini konferencia atyái a „mély családi érzésben" a latin-amerikai kultúra egyik elsőrendű kifejezőjét vették észre. „Tíz év elteltével a latin-amerikai egyházat boldoggá teszi mindaz, amit a család érdekében meg tudott valósítani. De alázattal elismeri azt is, hogy sok minden még megvalósításra vár, és látja, hogy a családpasztoráció, nem hogy kevésbé fontossá vált volna, inkább még sürgetőbb, mint az evangelizáció legfontosabb eleme." (II. János Pál homíliája a családról, Puebla 1979.)

A család egyike azoknak az intézményeknek, amelyekre leginkább hatással voltak az utóbbi évek változásai. Az Egyház tudatában van — emlékeztetett a pápa —, hogy „a családra visszahatnak a fejletlenség legnegatívabb következményei: az egészségtelen környezet igazán lesújtó jelenségei, a szegénység, amely sokszor már nyomor, tudatlanság és analfabétizmus, emberhez nem méltó lakásviszonyok, krónikus rosszultápláltság és annyi más nem kevésbé szomorú valóság" (uo.)

Ezenfelül el kell ismerni, hogy a család képe már nem egységes, mivel különféle mértékben minden családra hatással vannak — társadalmi osztálytól függetlenül — a változást előidéző tényezők: szociológiaiak (főleg szociális igazságtalanság), kulturálisok (életszínvonal), politikaiak (elnyomás és manipuláció), gazdaságiak (bér, állástalanság, több műszak vállalása), vallásosak (szekularizáció befolyása) és mások.

Észrevehető az is, hogy a család azoknak is áldozata, akik bálványozzák a hatalmat, a gazdagságot és a nemiséget. Ebben nagy szerepet játszanak a szociális igazságtalanságok, főként pedig a tömegtájékoztatási eszközök. Nemcsak nemiséget, fényűzést, erőszakot, hatalmat, hivalkodást ismertető híreikkel, hanem a válás, a családi hűtlenség, a magzatelhajtás, a szabadszerelem és a házasság előtti nemi élet propagálásával is.

Nem egyszer annak következménye a lelkiismeret elbizonytalanodása, hogy a papok között nincs egységes kritérium a családi és társadalmi erkölcsre vonatkozó pápai tanítás fontos pontjainak elfogadásában és alkalmazásában.

. . . Minden társadalmi szinten szenved a család a pornográfia, az alkoholizmus, a kábítószerek, a prostitúció és leánykereskedelem pusztító hatásától is, valamint a leányanyák és elhagyott gyermekek helyzete miatt. A fogamzást akadályozó kémiai és mechanikus szerek csődje következtében kezdődik a sterilizáció és magzatelhajtás, amelyek érdekében sunyi propagandát is végeznek.

Sürgős és önfeláldozó lelkipásztori erőfeszítéssel ki kell küszöbölni azokat a következményeket, amelyekkel a szerelemre való nevelés és a házassági előkészítés hiányossága, a család evangelizációjának elhanyagolása, a felelős gyermekvállalásra való felkészületlenség jár. Azt sem felejthetjük el, hogy kontinensünkön a családok jó hányada nem részesült a házasság szentségében. Ennek ellenére sokan közülük egységben, hűségben és felelősségteljesen élnek egymással. Ez a helyzet felhívás a teológia számára, és megkívánja, hogy a lelkipásztorkodás figyelemmel kísérje.

Másrészt megelégedéssel állapítjuk meg, hogy egyre növekszik azoknak a keresztényeknek a száma, akik a családban hitük gyakorlására törekszenek. Ezek értékes evangéliumi tanúságtételt nyújtanak, főleg amikor méltó nevelést biztosítanak meglehetősen nagyszámú családjuknak. A jegyesek közül is sokan komolyan felkészülnek a házasságra, és törekszenek, hogy esküvőjüknek igazi keresztény értelme legyen. Törekvéseket látunk arra is, hogy a családpasztorációt a modern élet kihívásának és körülményeinek megfelelően újjáélesszék és ezekre alkalmazzák.

Minden országban értékes kezdeményezések születtek, amelyeknek célja, hogy erősítsék a családnak mint házi egyháznak értékeit és lelkiségét.

A Lélek dinamizmusa; főbb lelkipásztori területek (V. rész)

A Feltámadt Jézus Lelke lakozik az Egyházban. Ő az élet Ura és ajándékozója. Az az erő, amelyik Egyházát a teljességre serkenti. Ő a Szeretet, a közösség és a gazdagság megteremtője. Ő Jézus Tanúsága, amely küld minket, mint az Egyház misszionáriusait, hogy tanúságot tegyünk róla az emberek között.

Tanulékonyak akarunk lenni evvel az erővel és evvel a szeretettel szemben. Ezért keressük ösztönzésére a közösséget, az emberek szolgái akarunk lenni, akiket a világba küld, hogy átalakítsuk Isten ajándékaival.

Lelkipásztori terveinkre gondolva, a Lélek teremtő erejét kívánjuk magunknak, az ő dinamizmusát, hogy új embert formáljunk a latin-amerikaiakból, a feltámadt Krisztus képére, aki új reményt visz testvéreinek.

Közösségi Egyház — szolgáló Egyház — misszionárius Egyház — lelkipásztori tervezés — az új ember — a remény és öröm jele.

. . . Mindenekelőtt meghatározott lelkületnek, magatartásnak kell áthatnia az evangelizációt kontinensünkön, amely gyökerében ugyan keresztény, de a hit, mint teljes élmény és életszabály mégsem jellemzi sok kereszténynek sem egyéni, sem közösség viselkedését a kívánatos mélységgel. Az igazságtalanság különböző formái, amelyek gyengítik és megsértik közösségi együttélésünket, és amelyek különösképpen a végső nyomorban nyilvánulnak meg, lábbal tiporva az emberméltóságot és megsebezve az emberi jogokat — nyilvánvalóvá teszik, hogy a hit nálunk még nem érte el teljes érettségét. Földrészünk sajátos és hatékony kultúrái és a tudományos-technikai világ hatására kialakulóban levő, erőteljesen szekuláris új civilizáció az evangéliumhoz hűbb elkötelezettséget és az állandó párbeszéd készségét követeli a keresztényektől.

Ezért Latin-Amerikában, ma és holnap, közösséget kell alkotnunk nekünk keresztényeknek, mint Isten népének, akiket elküldött, hogy az egység, a remény és az üdvösség magva legyünk. Közösséget, amely élje a Szentháromság közösségét és a meghalt és feltámadott Krisztus jele és jelenléte legyen. Krisztusé, aki kiengeszteli az embereket az Atyával a Lélekben és egymás között is, kiengeszteli a világot Teremtőjével (vö. 1Kor 3,23; 15,28).

Közösségi Egyház: az egység szentsége, amely egy viszályokkal teli korban a kiengesztelődést és népünk egységét keresi.

Szolgáló Egyház, amely a történelemben folytatja Jézusnak mint Jahvé szolgájának életét (l. Mt 3,17; Iz 42) szolgálatain és karizmáin keresztül.

Misszionárius Egyház, amely örömmel hirdeti korunk emberének, hogy ő Isten gyermeke Krisztusban. Egyház, amely elkötelezi magát az egész ember és minden ember felszabadítására (a béke és az igazságosság szolgálata az Egyház lényeges megbízatása), és szolidárisan beépül az egyetemes Egyház apostoli tevékenységébe, szoros egységben Péter utódjával. Misszionáriusnak és a népek apostolának lenni feltétele, hogy valaki keresztény lehessen.

Ezek az alapvető magatartások szükségesek ahhoz, hogy egyházunk lelkipásztor legyen földrészünkön. Ez megköveteli, hogy az Egyház állandóan élje az evangelizáció folyamatát; egyre figyelmesebben, elmélyültebben és megtestesültebben evangelizáló Egyház legyen. Evangelizáló Egyház pedig azt jelenti, hogy tanúskodik, hirdeti és megünnepli az életben Isten Igéjét, az Evangéliumot, Jézus Krisztust. Olyan Egyház, amely kipellengérezi a bűnös állapotokat, felhív a megtérésre, cselekvésre kötelezi a híveket, hogy a világot átalakítsák, és ezzel segít, hogy új társadalom épüljön, amely teljesen hű marad Krisztushoz és az emberhez a Szentlélekben.

EGYHÁZATYÁK A KERESZTÉNY ÉLETRŐL

Szent Ágoston: Enarrationes in Psalmos (Ps. 148; CCL 2166)

Most hát, testvérek, buzdítunk benneteket, hogy dicsérjétek Istent. Hiszen ezt tesszük mindnyájan, amikor Alleluját mondunk. Dicsérd Istent — mondod

a másiknak, ő is ezt mondja neked. És ahogy mind kölcsönösen buzdítják egymást, mind meg is teszik, amire buzdítják egymást. De egész valótokkal dicsérjétek: vagyis ne csak a nyelvetek és a hangotok dicsérje, hanem lelkiismeretetek, életetek, tetteitek is.

Dicsérjük őt, mikor a templomban összegyűlünk; de mikor ki-ki hazatér, mintegy megszűnik dicsérni. Ne szűnjék meg igaz életet élni, akkor mindig dicséri Istent. Akkor hagyod abba az ő dicséretét, amikor eltérsz az igazságtól és attól, ami neki tetszik. Mert ha sohasem térsz le a jó útról, nyelved ugyan hallgat, de az életed kiált; és Isten füle figyelmez szívedre. Mert ahogy a mi fülünk a hangra figyel, úgy Isten füle a gondolatainkra.

Aranyszavú Szent Péter beszédeiből (108. beszéd; PL 52, 499—500)

„Isten irgalmára kérlek benneteket" (Róm 12,1). Kér bennünket Pál, sőt Pál által Isten kér, mert inkább akarja, hogy szeressük, mint hogy féljünk tőle. Kér az Isten, mert nem annyira Úr akar lenni, mint atya. Irgalmára kér az Isten, hogy ne ítélő szigorát kelljen használnia.

Halld, mit kér az Isten: Nézzétek, nézzétek bennem testeteket, tagjaitokat, szíveteket, csontjaitokat, véreteket. És ha féltek attól, ami Istené, miért nem szeretitek azt, ami a tietek? Ha menekültök az Úr elől, miért nem folyamodtok az Atyához?

De talán zavarba ejt benneteket szenvedésem nagysága, amelyet ti okoztatok. Ne féljetek. Ez a kereszt nem belém mélyeszti élét, hanem a halálba. Ezek a szögek nem a fájdalmat erősítik bennem, hanem a nagyobb szeretetet irántatok. Ezek a sebek nem jajszót fakasztanak belőlem, inkább titeket fogadlak rajtuk át a szívembe. Testemet a kifeszítés csak jobban kitárja felétek, nem kínomat növeli. Vérem nem halálomra hull, hanem a ti váltságotokra.

Jöjjetek, jöjjetek vissza hát, és legalább így tapasztaljátok meg az atyát, aki a rosszért jót, a sértésekért szeretetet, ekkora sebekért ennyi odaadást nyújt.

De hallgassuk, mit kér az apostol: „Kérlek benneteket — mondja —, adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul." Ezzel a kéréssel minden embert a papság magaslatára emelt.

Ó, hallatlan keresztény főpapság, amikor az ember egy személyben áldozat és pap is; amikor az ember nem kívül keresi, mit áldozzon Istennek, hanem azt hozza neki áldozatul, ami önmaga; amikor az áldozat és a pap ugyanaz; amikor az áldozatot megölik és mégis él, az áldozatot hozó pap nem tudja megölni.

Csodálatos áldozat, ahol testet ajánlunk fel test nélkül, vért vér nélkül. „Adjátok testeteket élő áldozatul."

Testvérek, ez az áldozat Krisztus áldozatából fakad, aki életet hozva áldozta fel testét a világ életéért; és igazán élő áldozattá tette testét, hiszen megölve él. Ebben az áldozatban tehát meglakol a halál, megmarad az áldozat és él. Innen születnek halálukban a vértanúk, végük kezdet, megölésük élet, és míg életük a földön kialudni látszott, örökké fénylik a mennyben.

„Testvérek, Isten irgalmára kérlek benneteket, adjátok testeteket élő, szent áldozatul." Erről énekelt a próféta: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem" (Zsolt 39,7).

Légy, ember, légy csak Isten áldozata és papja; ne veszítsd el, amit az isteni hatalom adott és engedett meg neked; öltsd fel a szentség köntösét, övezd fel magad a tisztaság övével; legyen fejed fátyla Krisztus; homlokodat védelmezze a kereszt; bensődet töltse el az isteni tudomány szentsége; illatos füstként szálljon fel imádságod; ragadd meg a Lélek kardját; oltárul állítsd a szívedet; és így nyugodt biztonsággal add oda testedet Istennek áldozatul.

Isten hitedet keresi, nem halálodat; ígéretedet szomjazza, nem véredet; jószándékod engeszteli ki, nem pusztulásod.

Balduin canterbury püspök traktátusaiból (Tract. 6; PL 204, 466—467)

Ismeri az Isten gondolatainkat és szívünk szándékait. Semmi kétség, ő maga valamennyit ismeri, nekünk pedig annyit ad tudtunkra, amennyit a megkülönböztetés kegyelmével átlátunk belőlük. Mert az emberben lakó lélek nem ismer mindent önmagából, és amikor helyeslőleg vagy nem helyeslőleg gondolkodik valamiről, gondolatai nem mindig felelnek meg a valóságnak. Lelki szemével látja a dolgokat, de elhomályosult szemével nem különbözteti meg kellőképpen.

Mert saját gondolata, más ember vagy a kísértő gyakran ráveszi olyasmire a jámborság örve alatt, ami Isten szeme előtt nem érdemli ki az erény jutalmát. Ugyanis vannak az igazi erényekhez meg bűnökhöz hasonló dolgok, amelyek megcsalják a szív szemét, és szemfényvesztő módon úgy megragadják a lelket, hogy gyakran jónak látja azt, ami nem jó és rossznak azt, ami nem rossz. Hozzátartozik ez nyomorúságunkhoz és tudatlanságunkhoz; nagyon kell fájlalnunk és nagyon kell tőle félnünk.

Hiszen írva van: „Vannak utak, amelyek helyesnek tűnnek az embereknek, de végük a pokolba vezet." Szent János int bennünket ennek a veszedelemnek elkerülésére: „Vizsgáljátok meg a lelkeket, hogy Istentől származnak-e." De ki tudja megvizsgálni, Istentől származnak-e a lelkek, hacsak Isten nem adja meg neki a szellemek megkülönböztetését, hogy finoman és igazán meg tudja vizsgálni a lelki gondolatokat, érzelmeket és szándékokat? A megkülönböztetés minden erény anyja, és mindegyikhez szükséges, akár ha más életét befolyásoljuk, akár ha a magunkét irányítjuk vagy javítjuk.

Teendőinkről akkor gondolkodunk helyesen, ha Isten akaratához igazodunk bennük; szándékunk akkor tiszta, ha egyszerűen őrá irányul. Így végül életünknek vagy bármilyen cselekedetünknek egésze világos lesz, ha a szemünk egyszerű. Az egyszerű szem helyes gondolkodással látja, mit kell tenni, és tiszta szándékkal egyszerűen teszi meg azt, amit nem szabad kétszínűen tenni. A helyes gondolkodás nem engedi meg a tévedést; a tiszta szándék kizárja a képmutatást. Ez tehát az igazi megkülönböztetés: a helyes gondolkodás és tiszta szándék egysége.

A PÁPA LENGYELORSZÁGBAN

„Az évszázad eseménye": így emlegették, nem alaptalanul, egyes tudósítók azt, hogy egy pápa — az első szláv származású pápa — először látogatott el egy szocialista országba. Maga a Szentatya találóbban jellemezte ezt a „két haza közti utazást" gneznói beszédében: „Azt szeretném, hogy a lengyel földön tett zarándoklatom, mindannyiotokkal közösségben, élő katekézissé váljék... Legyen katekézise az Egyház és Lengyelország egész történetének, és egyben katekézise korunknak." Kilenc napig figyelte ezt a katekézist a világ. És amint az Osservatore Romano igazgatója írja: „valószínűleg még sokáig fognak II. János Pálnak erről az útjáról beszélni és írni, szavait olvasni és fontolgatni. De a vallásos hatásáról, a lelkekbe hullott magról senki sem beszélhet, mert az az Egyház rejtett, titokzatos történetéhez tartozik. Természetfölötti mérleg ez, világi mértékkel nem lehet megvonni."

A Szent Szaniszló vértanúságának 900. évfordulójára meghívott pápa hangsúlyozottan nem földrajzi sorrendben, hanem a lengyel egyháztörténelem és a lengyel zarándokok útvonalán járta be hazáját. Miután jún. 2-án megérkezett Varsóba, másnap. pünkösdvasárnap átment „a lengyel kereszténység bölcsőjét" jelentő Gneznóba. „Gneznóból Jasna Górán át Krakkóba; Szent Adalberttől Szent Szaniszlóhoz, az Istenanya, Szűz Mária kegyhelyén keresztül" (gneznói beszéd). A czestochowai kegyhelyen, az ország „szívében" töltött három nap alatt mintegy fogadta az oda özönlő zarándokokat; közülük kiemelkedett az alsó- ill. felső-sziléziai hívek, jobbára bányászok és gyári munkások kb. 1—1 milliós csoportja, akikkel 5-én ill. 6-án délután találkozott a szentmisén. A négy krakkói nap alatt viszont ő maga tett állandóan kirándulásokat: 7-én a zebrzydowskai Kálvária-hegyre és szülőfalujába, Wadowicébe, délután Auschwitz—Birkenauba; 8-án Nowy Targ hegyvidékére; 9-én Krakkó iparnegyedébe, ahol az érseksége alatt épült híres Nowa Huta-i templom szomszédságában, a mogilai ciszterci apátság kertjében misézett. 10-én egy hatalmas mezőn (Blonie) volt Szent Szaniszló tiszteletére a jubileumi mise, amelynek a végén a pápa megkoronázta a makówi kegyképet: itt Máriát mint a lengyel családok védasszonyát és a hivatások anyját tisztelik.

Reménytelen vállalkozás lenne csak megközelítően is összefoglalni a kilenc nap zsúfolt programját. A jószemű Etchegaray marseille-i bíborosérsek így próbálta valamelyest visszaadni benyomásait:

„Láttam egész éjjel nyitva álló templomokat, hogy befogadják a szállás nélküli zarándokokat; láttam egy papot, kimerülten hét órai szakadatlan gyóntatás után. Láttam

egy csapat hegyilakót: 90 km-t tettek meg gyalog. Láttam egy varsói fiatalembert, aki mindenhová követte a pápát, és azt mondta nekem: ‚Számomra ez egy hetes lelkigyakorlat.' Láttam a zárómisén két millió hívőt, akik hol mély összeszedettséggel, hol kirobbanó énekkel vagy tetszésnyilvánítással tanúskodtak hitükről. Láttam a czestochowai nagyszemináriumot, amelyet csaknem szétvet a 162 fiatal, szobájukba összezsúfolva, másolgatott vagy egyszerű eljárással sokszorosított, gépírásos jegyzetekből tanulva. Láttam a pápát, amint bezárt egy egyházmegyei szinódust, amelyet ő nyitott meg hét évvel ezelőtt, hogy átvigyék az életbe a II. vatikáni zsinat megújulását. Láttam a pápát két óra hosszat állva társalogni több mint 100 000 egyetemistával, a legkülönbözőbb énekeket intonálva nekik. Láttam a pápát Nowa Hutában, tekintetével a kohók füstjét követve, miközben arról beszélt, hogy ‚nem lehet elválasztani Krisztust az emberi munkától', és ‚az ember méltósága nem szoritkozik sem a technikára, sem a közgazdaságra'. Láttam a pápát teljesen egy húron pendülni a körülötte tolongó más és más jellegű tömegekkel, szinte kiváltva belőlük a legspontánabb megnyilvánulásokat. Olyan pápát láttam, akinek szívós kitartása napról napra igazi teljesítménynek számított; boldogan gyűjtötte be a jubileumi ünnepek gyümölcsét, amelyeknek mint érsek aprólékos, gondos szervezője volt."

Amint már mexikói látogatása idején is, a pápa főleg négy csoportnak szentelte programját és beszédeit:

1) A papság és a szerzetesek. Mindenekelőtt találkozott Czestochowában a teljes lengyel püspöki karral, megnyitva 169. ülésüket. Krakkóban pedig berekesztette a már említett szinódust. Több mint tízezer ember vett részt ebben a hét éves munkában. 500 munkacsoportot szerveztek az egyházmegyében, túlnyomórészt laikusokból. Amikor a program kialakult, a plébánosok vasárnaponként erről prédikáltak, és a hét folyamán begyűjtötték az érkező hozzászólásokat. Wojtyla érsek meg akarta mutatni, hogy a Zsinat szelleme megvalósítható a hagyományos vallásosság keretén belül, elkerülve a tradicionalista — progresszista ellentétet. Álma az volt, hogy szinódusát majd a pápa zárja be. Meghívta VI. Pált, sőt rövid pápasága alatt már utódát is. „Sosem gondoltam volna, hogy a záróülésen én veszek részt mint római vendég."

Wojtyla pápára jellemző, hogy a papsággal való találkozásait elsősorban a Szűzanya oltalma alá helyezte. Jún. 5-én reggel a szerzetesnővérek („Legyetek nővére és anyja minden embernek!") meg a szeminaristák és a szerzetesújoncok, 6-án a papok és szerzetesek kerültek sorra Czestochowában. Krakkóban jún. 9-én programon kívül találkozott a nővérekkel. Külön fölkereste Czestochowában a Szent Zsigmond plébániatemplomot, valamint Wadowice templomát, ahol keresztelték. Egykori plébános és hitoktatója köszöntötte itt, nála is ebédelt.

Kíséretében volt állandóan Wyszynski prímás, a lengyel püspökök és egy sereg, a világ minden tájáról érkezett egyházi méltóság. Ezeket sorra maga mutatta be a népnek. Különösen kedves szavakat szentelt újonnan kinevezett államtitkárának, Casaroli érseknek és Lékai László magyar prímásnak, a szomszédos magyar egyház képviselőjének. A püspökökkel jún. 8-án külön is találkozott.

2) Az ifjúság. Az első nagy találkozó Varsóban volt, pünkösd reggelén. 3000 egyetemista egész éjjel imában virrasztott a Szent Anna-templom előtt. Hajnalban a fiatalok száma több tízezerre szaporodott. Húsz perccel nyúlt meg a pápa útja az oltárhoz, mert újra meg újra megszorította a feléje nyújtott kezeket és áldást osztott. Még aznap a gneznói dóm előtt szólt a fiatalok egy újabb csoportjához. Czestochowában a lublini egyetem hallgatóit és tanárait — egykori kollégáit — fogadta. Június 4-én este, miután a néppel együtt elimádkozta az olvasót, már menni készült, amikor egy fiatalokból álló zenekar népdalokat kezdett játszani. A pápa visszaült, együtt énekelt a tömeggel. Igazi tábortűz-hangulat. Nem kívül, hanem a szívekben lobogó tűzzel. Ezután kísérői — ellentétben az egykori apostolokkal — odahívták a gyermekeket a pápához. Fejükre tette a kezét, és mindegyiket megölelte. A Krakkóba érkező pápát az ifjúság a püspöki rezidencia előtt szűnni nem akaró éljenzéssel és énekekkel köszöntötte, míg végül késő éjszaka még egyszer ki nem ment hozzájuk, és aludni nem küldte őket: „A pápa fáradt — és ti is." Péntek este az ottani egyetem hallgatóival tartott istentiszteletet: „Ne féljetek a fáradságtól, csak a könnyelműségtől és a kislelkűségtől féljetek."

3) Az egyszerű nép, különösen a munkások. Ennek három nagy állomása a szilézialak zarándokcsoportjaival és Nowa Huta dolgozóival való találkozása volt. Az utóbbi homíliájából idézünk: „A kereszténység és az Egyház nem fél a munka világától. Nem fél a munkára alapozott rendszertől. A pápa nem fél a munkásoktól. Mindig különösen közel álltak hozzá. Közülük került ki: Zakrzowek kőbányáiból, Solvay olvasztókemencéitől Borek Faleckiben, Nowa Hutából. És merem mondani, hogy a pápa ezeknek a különféle környezeteknek és saját munkástapasztalatainak a révén tanulta meg újonnan az evangéliumot."

De a magas vendég láthatóan minden erejével arra törekedett, hogy minél több honfitársának ossza szét magát: kézszorítását, mosolyát, áldását, tréfáit, könnyeit. Állandó rögtönzéseivel nem egyszer borította fel a megállapított programot, — az imádkozva-énekelve váró tömeg türelmét soha. Egyik beszéde hosszabb kitérője után hamiskásan jegyezte meg: „Mindez hozzátétel a beszédem szövegéhez, és majd biztosan lesz, aki szememre hányja. Mindig baj van ezzel a szláv pápával." Mire a tömeg, kórusban: „Éljen, száz évig éljen!" A pápa: „Éljünk valamennyien száz évig!"

Felülmúlhatatlan iskolája volt ez a zarándoklat a „dialógusnak". A 3—4 órás nagymisékben a homília sohasem volt kevesebb egy óránál. Ebből átlag 20 perc a szöveg. A többi? Varsóban a pápa kimondja: „Lehetetlen megérteni a lengyel nemzet történetét Krisztus nélkül." A 300 egynéhány ezer ember válasza: 11 percig tartó taps, ováció és ének. És ez így megy újra meg újra. Zeng a nemzeti himnusz, a „Christus vincit", az „Istent akarjuk, édes Nagyasszony". Szinte tapintani lehet, ahogyan „kölcsönösen erősödnek egymás hite által" (vö. Róm 1,12): a nép erőt és útmutatást kap, a pápa az egyetértő támogatásból biztonságot és hivatásában való elmélyülést. „Nem az az érdekes, hogy tapsoltok, hanem az, hogy mikor" — mondta a varsói fiataloknak.

De hogy ezek az éneklő, ujjongó, hitvalló emberek tapintatosan hallgatni is tudnak, az megmutatkozott, amikor a pápa szülei sírját kereste föl a wadowicei temetőben. Az összeverődött tömeg hang nélküli imában forrt össze az imádkozó Szentatyával.

4) Wojtyla pápa különös gondja mindig a szenvedőké. Pápaságának legnagyobb idevágó tanúságtétele a brzezinkai táborban mondott szentmise és beszéd volt. Több mint 200 egykori pap-fogollyal koncelebrált a szögesdrót-koszorúval körülvett tizenkét méteres csupasz kereszt alatt. (10 217 pap közül 3646 került náci lágerbe és 2647 el is pusztult benne.) Itt adózott a pápa a lágerek és a háború áldozatai emlékének, Kolbe atyának, Edith Steinnek, hat millió lengyelnek, húsz nemzet fiainak. Itt ismételte meg VI. Pál nagy kiáltását: „Soha többé, soha többé háborút!" Nem ejtett szemrehányó szót senki ellen, de hangoztatta a nemzetek jogát a léthez és a szabadsághoz, kérte, hogy tiszteljék egymást, és ismerjék el egymásban a jót. — A betegekkel és minden kereszthordozóval való együttérzését juttatta kifejezésre egy programon kívüli czestochowai esti találkozáson pünkösdhétfőn, s külön köszöntötte őket a jún. 5-i Angelusban is.

A lengyelek a napi három Úrangyalában egyesülnek a pápával. És ő számít erre az imádság-bázisra, hogy betölthesse hivatását. Azt, amit legmélyebben talán Gneznóban fogalmazott meg:

„Nem úgy akarja-e Krisztus, nem úgy rendezi-e a Szentlélek, hogy ez a lengyel, ez a szláv pápa éppen most láthatóvá tegye a keresztény Európa szellemi egységét, amelyre Nyugat és Kelet két nagy hagyománya nyomta rá bélyegét, — de nincs-e mind a két hagyományban ‚egy hit, egy keresztség, egy Isten és mindnyájunk Atyja' (Ef 4,5-6), a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja?"

„II. János Pál pápa, a szláv, a lengyel nemzet fia . . . ez a pápa ma mint Krisztus tanúja, keresztjének és feltámadásának szerelmese jön ide, hogy tanúságot tegyen Krisztusról, aki saját népének és mindazoknak a nemzeteknek szívében él, amelyek egyszer elfogadták ‚út, igazság és élet' gyanánt. Jön, hogy Európa és a világ egész egyháza előtt szóljon ezekről a gyakran elfelejtett nemzetekről és népekről. Jön, hogy ‚hangos szóval' kiáltson. Jön, hogy rámutasson azokra az utakra, amelyek különböző módon, de az utolsó vacsora pünkösdi terméhez, a kereszthez és a feltámadáshoz vezetnek vissza. Jön, hogy mindezeket a nemzeteket és népeket a sajátjával együtt az Egyház szívére vonja; az Egyház Anyjának szívére, akibe vetett bizodalma határtalan."

„És én, a lengyel föld fia, s ugyanakkor II. János Pál pápa, kiáltok ennek az ezredfordulónak a mélyéről, kiáltok pünkösd vigiliáján: Küldd el Szentlelkedet! Küldd el Szentlelkedet! És újítsd meg a föld színét — ezét a földét. Amen." (A varsói beszéd vége.)

Spectator

„Küldd el Lelkedet,
és minden új alakot ölt,
és megújítod a föld színét."

Az újjáteremtő Lélek

Küldd el Lelkedet
először is
és mindenekelőtt
hogy *engem magamat* újjáteremts.

Szabadíts meg bűneimtől,
félelmeimtől,
gátlásaimtól,
s tölts el
csordultig
bölcsességeddel,
hatalmaddal,
életeddel.

Az Atyát kinyilatkoztató Lélek

Küldd el Lelkedet,
aki kikutatja és kinyilatkoztatja
mérhetetlen *atyai* gyöngédségedet
minden fiad iránt,
akár tékozlók, akár hűségesek.
Ő tanítson hangodat fölismerni,
hallani tisztán,
zavaró állomások nélkül
a te hullámhosszadon.
Ő tanítson imádkozni,
neveden szólítva: Atyánknak,
gyermeki szívvel,
aki tudja, hogy megértik és szeretik.

A Fiút kinyilatkoztató Lélek

Küldd el Lelkedet,
aki kinyilatkoztatja nekünk *Fiad*
titkát,
„akiben kedved telik",
s aki minden reményünk.
Ő értesse meg velünk az evangéliumot
versről versre
égető korszerűségében.
És Ő segítsen lefordítani
a világ kellős közepén,
hogy a keresztények életét látva
felismerjék bennük
arcának egy sugarát,
hangjának lejtését,
szívének és mosolyának
gyöngédségét.

Az Egyházat kinyilatkoztató Lélek

Küldd el Lelkedet,
hogy nyilatkoztassa ki nekünk
Egyházad igazi arcát is,
túl tanítványainak fogyatékosságán,
akiknek súlyos léptű haladását
húsz század történelme nehezíti.
Ő vezessen be minket
az Egyház rejtett titkába,
amelynek eleven ikonja Mária,
Ő lakjék velünk,
hogy ez a te Egyházad maradjon
minden átvonuló nemzedéknek
hűséges tanú,
hiteles tolmács,
Jézus szentsége.

Az egységet újjáalkotó Lélek

Küldd el Lelkedet
megoszlott Egyházadra,
amely kínosan keresi
látható egységét,
hogy tanítványaid megszaporázzák
léptüket,
siettetve az órát,
amikor majd eggyé forr

Szeretet és Igazság
kiengesztelődött gyermekeid tűzhelyénél,
hogy megszűnjék a már
túl soká tartó botrány,
és higgyen a világ
Abban, akit Te küldtél.

A kiengesztelő Lélek

Küldd el Lelkedet
az *emberek földjére,*
hogy diadalmaskodjék az ellentéteken,
megszabadítsa őket
a gyűlölködés,
az igazságtalanság
marcangoló karmaiból,
és megteremtse köztük a
testvéri közösséget,
mely után vakon tapogatnak,
és amelynek forrása
a legfelső közösség:
Atya, Fiú és Lélek.

Amen.

Suenens bíboros

A HÁZASSÁG ÁTFOGÓ KÉPÉT ELÉNK TÁRÓ ENCIKLIKA

Most, amikor a kihirdetés tizedik évfordulóját ünnepeljük (1978), talán alkalmas a pillanat, hogy ismét foglalkozzunk vele, és megkíséreljük tanításának belső tartalmát őszintén megvizsgálni. A „Humanae Vitae" a házastársak szeretetének és a keresztény házasságnak olyan teológiáját képviseli, amely hatalmas eszköz lehet az Egyház kezében, hogy magának a szentségnek lényegbe vágó sajátosságait megóvja.

Ilyen történelmi jellegű dokumentumok közzétételének rendesen két oldala van. A tényleges tartalmon kívül van egy intézményi, vagyis a hatásra vonatkozó szempont.

Mint egyházi esemény, a „Humanae Vitae" nagyon különböző területeken váltott ki vitákat, beleértve a lelkiismeretet, a tekintélyt, a véleményeltéréseket, a tanító egyház szerepét stb. Sajnos az ezekre a kérdésekre felhasznált energia elterelte a figyelmet a tényleges tanításról. Az eredmény az volt, hogy az emberek inkább arra reagáltak, amit a dokumentumról mondtak, mint amit az valójában mondani próbált. Ennek következtében negatív és bosszús állásfoglalás fejlődött ki, és ezeken a külsőségeken nem is próbáltak túljutni. Ez valóban az az eset, amikor egy tanítás azért nem járt sikerrel, mert nem pozitív megvilágításban adták elő és fogadták.

A „Humanae vitae" elsősorban, mindenekfölött a keresztény házasságról és azon belül a hitvesi szeretetről szóló fejtegetés. A II. vatikáni zsinat új utat tört a házasság „céljainak" tárgyalásában azzal, hogy elkerülte az elsődleges és másodlagos cél fogalmát (GS 48—52). Az enciklika tudatosan úgy rendezi el a házasság elemeit, hogy a hitvesi szeretetnek magától a gyermeknemzéstől független szerepet ad. Az egész enciklika kulcspontja az a mód, ahogy ezt

előadja. Ugyanis a mesterséges fogamzásgátlás elleni és a természetes családtervezés érdekében kifejtett érvelés iránya nem a nemi érintkezésnek, vagy akár a házasságon belüli testi kapcsolatnak elemzése felé tart. A tanítás inkább magának a házasságnak szentségi jellegében bontakozik ki és összpontosul. Hangsúlyozza az emberi szeretet nagyszabású méreteit, a gyerekek nemzését és a környezetet, amelyben a gyerekek nevelése és a közösség megalkotása kialakul. Amíg ezt a lényegbe vágó meglátást nem érti meg valaki, az enciklika mondanivalója teljesen elvész, a hangsúly rossz helyre kerül. Valóban ez történt.

Azok részére, akik hajlandók belemélyedni, a „Humanae Vitae" sok pozitív szempontot tartalmaz. Érzékeny tudatossággal utal azokra az egymással ellentétbe kerülő kötelességekre, amelyekkel a házastársaknak szembe kell nézniük, és komoly kísérletet tartalmaz, hogy ezt a helyzetet szentségileg lehessen megközelíteni. Az egymással ellentétbe kerülő követelményeket az emberi szabadság konkrét valósága és annak korlátai szerint kell megoldani.

Az enciklika a bűnbánat teológiájára vonatkozó új indítékokat is tartalmaz, előre sejtetve azokat a változásokat, amelyeket a közelmúltban tapasztaltunk. Jelzi ugyan, hogy a mesterséges fogamzásgátlás a keresztény házassághoz nem illő (inhonestum), de egyének megfeddését vagy elítélését gondosan elkerüli.

A mesterséges fogamzásgátlás helyett a „Humanae Vitae" az időszakos önmegtaróztatás elvét ajánlja.

A természetes születésszabályozás manapság súlyosan félreértett fogalom. Leginkább a „ritmusszámítás" képét idézi fel, a hozzátartozó megbízhatatlansággal. De ez már jelentésüket vesztett fogalmakra vonatkozó reakció. A helyesen értelmezett természetes születésszabályozás nagyon is tudományos alapra helyezett módszer, amit az egész világon tanítanak, és akiket helyesen tanítottak, akiknek helyes indítékokat adtak, azok nagyon eredményesnek találják.*

Az enciklika témájával (és általában a fogamzásgátlással) foglalkozó közkézen forgó irodalom legnagyobb részének ezekről az új fölfedezésekről egyáltalán nincs tudomása. A születésszabályozást mint gyakorlatilag kivihetetlent elutasítják anélkül, hogy megkísérelnék megérteni a szóban forgó tudományos módszereket.

A módszernek többféle megfogalmazása van, és tanításában is vannak különbségek. Lényegében a nő testében keletkező változásokat és tüneteket használja fel, amelyek a peteérés kezdetét jelzik. Ezek a jelek igen megbízhatóak, és nincsenek a ciklus változásainak alávetve, mert ugyanaz a vegyi folyamat idézi őket elő, mint a peteérést.

A módszer egyik legvonzóbb sajátossága az, hogy a hitvesek kölcsönös részvétele a szükséges velejárója. A felismerés tudományos alapját ugyan a

* Vö. Josef Rötzer: Kinderzahl und Liebesehe. Ein Leitfaden zur Regelung der Empfängnis. 1978⁹, 136 o. 128 Sch. (Szerkesztő jegyzete)

női testben végbemenő változás adja meg, de igazából az egész házasság jellege és a hitvesek egymással való kapcsolata felelős a módszerért. A problémának ez a megközelítése messze felülmúl minden egyéb fogamzásgátló módszert, mert mindkét hitvestárs méltóságát tiszteletben tartja, de különösen az asszonyét. A terhet egyenlően kell megosztani.

A végeredmény korántsem csak családtervezés. Hanem valóban a keresztény házasság szentségének és a benne megélt kölcsönös emberi szeretetnek átfogó megközelítése. A házasság kritikus oldalának: közösségalkotó szentségi jellegének alapjává válik, először a hitvestársak között, majd az egész családra kiterjedve.

Így olyan környezet jön létre, amely megadja a kellő keretet a gyerekek helyes neveléséhez, minthogy természeténél fogva példaadó közösséget hoz létre. A módszer megtanulására és megélésére fordított energia igazán a házasság és a család minőségét emeli. Egymás iránti gyengéd fogékonyság, közvetlen kapcsolat és megosztott felelősség a fő tényezők.

Valóban egy évtized ment veszendőbe azáltal, hogy az enciklika mondanivalóját a tudatlanság, a semmibevevés és a haragos indulat elhomályosította. Ennek a dokumentumnak fő vonása, amelynek le kellene kötnie figyelmünket, hogy hangsúlyozza a mély és benső egységet a keresztény házasságban és a hitvesi szerelemben a testi egyesülés és az életadás között. A ragaszkodás ehhez az egységhez és kibontakozásának elősegítése elengedhetetlenül szükséges, ha a házasság lényegét és a családot mint az emberi civilizáció központját fenn akarjuk tartani.

A belső egység hiánya a házasság, a gyermeknemzés és az emberi neműség méltósága terén eltévelyedéseket okoz. A házasságra és a családra vonatkozó egyházi tanítás eredményességének mértéke nagyon is függ attól, hogy milyen mértékben képes a házastársak hitvesi szeretetének valóságos értelmét világosan és érthetően kifejteni.

Egy jól ismert író ezt az enciklikát intézményes katasztrófának bélyegezte. Egyetértek vele. Azonban nem maga az enciklika a katasztrófa, hanem az a silány és gyatra mód, ahogyan tanították és fogadták.

Bizony helytelen volt feltételezni, hogy az emberek ezt a tanítást egyszerűen magukévá fogják tenni. Nekünk most az intézményes szempontok mellőzésével — bármily fontosak is — az enciklika belső tartalmát és tanítását kell hozzáférhetővé tennünk.

Igyekezetünk most a jobb házassági előkészítésre irányul, és a családi élet előmozdítása az amerikai püspökök legfőbb gondja lett. Ennek a törekvésnek a megvalósításához igen nagy hozzájárulást jelentene egy komoly kampány, hogy Isten népét ráneveljük a „Humanae Vitae" valóságos értelmére.

Dr. Anthony Iezzi
egyetemi tanár, laikus teológus, Cleveland

A PAPI HIVATÁS

Az Újszövetség papi szolgálata mögött isteni hívás áll. Ezt a tényt aligha vonhatjuk kétségbe, ha akár csak arra gondolunk, hogyan kapták „meghívásukat" a kései pasztorális levelek címzettjei (1Tim 1,18; 4,14; 2Tim 1,6; vö. Csel 13,2; 14,23). Meg kell különböztetnünk attól a meghívástól, amely minden keresztényt közösen a hitre szólít, de azért a legbensőbben összefügg azzal. E nélkül a hit nélkül és Krisztus közösségén kívül értelmét veszíti. Egy hitetlen orvos evilági értelemben még mindig igen értelmes és jelentős hivatást gyakorol, egy hitetlen püspök vagy pap azonban nem.

Keresztény felfogás szerint a papi hivatáshoz Isten különös hívására és különös karizmákra van szükség. A hivatást úgy kell értenünk, mint kegyelmi, de dialógikus folyamatot Isten és az ember, s ugyanakkor az ember és Krisztus konkrét közössége között, amelyben a „hivatás" fokozatosan nő és érik. Az egyes ember hivatása akkor teljesül ki, ha Krisztus közössége (az egyházi elöljárók személyében) megvizsgálja és elfogadja.

Itt komoly félreértés keletkezhet. Igen elterjedt elképzelés, hogy az újszövetségi papságra való kiválasztás és hívás Isten egyszeri, egyoldalú tette: úgyszólván az örökkévalóságtól abszolút és visszavonhatatlan módon pappá választ ki valakit, ezzel eldönti sorsát, és már születésekor, sőt fogantatása pillanatában mondhatni teljesen készen lelkébe veti a hivatás magvát („divinae vocationis germen", CIC can. 1353), ellátva minden adottsággal, mint ahogy a növény ott rejlik a csírában, a kivirult rózsa a bimbóban. Az emberek feladata azután: először a szülőké — ab incunabulis, a bölcsőtől kezdve, mint egyes szentek legendáiban található —, később a nevelőké és magáé az érdekelté, hogy felismerjék a hivatás jeleit („indicia vocationis" can. 1353), megvizsgálják valódiságukat, a lehetőségig megóvják a csírát ártó befolyásoktól, védelmezzék és ápolják, hogy így a bimbót lassanként kibontakoztassák. Végül a püspök egy utolsó vizsgálat után szentelésre bocsátja az illetőt. Máskülönben az embernek az ilyen statikus kiválasztás- és hivatásfelfogás esetén semmi dolga sem marad. Ilyenformán az Egyháznak sem lehetne joga feltételeket szabni a szentelésre, pedig hát mindig, már az apostoli idők óta igényt tartott erre: gondoljunk a pasztorális levelek „előírásaira" (Tit 1,5), pap- és diákonustükreire. Nyomasztó probléma az is, hogyan ismerheti föl az ember Isten kiválasztását és a germen vocationis-t, ha semmivel sem járult és nem járulhat hozzá.

Nem ritkán találkozunk ilyen elképzelésekkel, amikor pl. így beszélnek: Nem ismerte föl hivatását; eljátszotta vagy elveszítette; Isten mindenkor megadja azokat a hivatásokat, amelyekre szüksége van; vagy mint manapság gyakran hallhatjuk: nekem hivatásom van Istentől, tehát a püspöknek el kell fogadnia, akkor is, ha ennek vagy amannak a föltételnek nem felelek meg. Az egyházi törvénykönyv 1353. kánonát is ebben az értelemben fogják föl egyesek. De az ilyen felfogásnak sem az újszövetségi Szentírásban, sem korunk lélek-

tani belátásában nincs fedezetük. Sőt az előbbiek világosan hangsúlyozzák a meghívás és felszólítás dinamikus-dialógikus jellegét. A kinyilatkoztatás szerint el kell ugyan fogadnunk, hogy van abszolút kiválasztás, mint pl. az Ószövetségben Izraelé vagy egyes prófétáké, az Újszövetségben talán a Tizenkettőé. Nem zárhatjuk eleve ki, hogy ilyen előforduljon Krisztus egyházának történetében is. De semmiképpen sem kell föltételeznünk, hogy az ilyen föltétlen isteni kiválasztás a rendes eset minden diákonus, pap és püspök esetében. Itt már Isten részéről is — persze emberileg szólva — dinamikus és viszonylagos, föltételes kiválasztás látszik lehetségesnek, sőt valószínűnek, annak a különleges gondviselésnek a keretében, amellyel Isten Krisztus közössége fölött virraszt. Vagyis: Isten nem föltétlen módon választ ki valakit egy meghatározott közösségi szolgálatra, hanem rendes esetben arra választja ki, hogy meghívja ilyen szolgálatra. A hivatásnak kétségtelenül pneumatikus, kegyelmi jellege van. De mindaz, ahogyan ma a Lélek, a kegyelem működését elképzeljük (valamint a hivatás emberi folyamatáról szerzett lélektani ismereteink is) dinamikus-dialógikus folyamatra mutatnak.

De ha a hivatás dialógikus folyamat, akkor komolyan kell venni mind a két partnert, az istenit és az emberit is. Ha elhanyagolnánk az elsőt, a hivatás isteni-pneumatikus elemét, az tisztán emberi, lélektani folyamattá zsugorítaná a hivatást. De nem kevésbé veszélyes az emberi fél elhanyagolása sem. Nemcsak hogy az imént említett statikus hivatásfelfogásra vezet, hanem arra az elképzelésre is, hogy itt teljesen kivételes, rendkívüli, természeten kívül eső, misztikus folyamatról, közvetlen isteni sugallatokról és kinyilatkoztatásokról van szó. Állandó így az a veszély is, hogy szem elől tévesztjük az ember lelki életének törvényeit. A hivatáslélektan megállapításai szerint a hivatás korai „jeleit" nem kell túlságosan komolyan venni, bár figyelnünk kell rájuk, mert Isten az ilyen természetes dolgokhoz is hozzákapcsolja kegyelmét. De ha viszonylag sok katolikus fiú fejében megfordult egyszer a papi hivatás, a gimnázium felső osztályaiban azonban megváltozott az „ideáljuk", akkor ezt nemcsak a „gonosz világnak", hanem jobb önismeretüknek is kell tulajdonítanunk. Veszélyes lehet, ha egy fiatal fiú elé egyoldalúan, sőt kizárólagosan csak ezt a hivatást tárják. Viszont épp olyan veszélyes, ha a fiatal keresztény olyan környezetben nő fel, ahol egyáltalán föl sem merül ennek a hivatásnak a gondolata. A megfelelő környezetet a hivatás kiérésére az igazi keresztény közösség szolgáltatja. Isten természetesen minden ilyen emberi dolog megkerülésével is szolgálatára hívhat valakit; de rendes körülmények között ilyen „emberi" módon teszi.

A papi hivatásban rendesen megkülönböztetjük még a vocatio interna vagy divina-t (belső, isteni hivatást) és a vocatio externa vagy ecclesiastica-t (külső, egyházi hivatást). Az első Istennek az a különös hívása, amelyről szó volt. Ezt csupán az alkalmasság bizonyos kritériumairól lehet fölismerni: a követelményeknek való megfelelés, helyes hivatásfelfogás, készség és hajlam. A belső hivatás tehát még nem azonos a hivatásra való alkalmassággal, csak ennek

egyik jele. Még kevésbé azonos valami érzelmi hajlandósággal. Ez még csak nem is szükséges, sőt sokszor nem is igazi kritériuma az isteni hívásnak. — A külső hivatás annyit jelent, hogy a közösség, feje, a püspök által szentelésre bocsátja a jelöltet. Csak ezzel válik az illetőnek a hivatása teljessé. Ez számára az utolsó — persze szintén nem az egyetlen — kritérium, hogy fölismerje: hivatást kapott Istentől. Természetesen ezt sem szabad misztifikálnunk, és minden felelősséggel csakis a püspököt terhelnünk. Neki is csak „emberi", sőt nagyon is közvetett lehetőségek állnak rendelkezésére. Ez azonban nem zárja ki, hanem magába zárja Isten működését. Hogy a közösség és püspöki vezetője kezében van a végső döntés, az nagyon megfelelő, hiszen nyilvános, közösségi szolgálatra bocsátásról van szó.

A konkrét hivatás a papság esetében rendesen nem fejlődik másképp, mint más „emberi" hivatásoknál. Alkalmasság, hajlam, érdeklődés és a társadalmi (itt egyházi) szükségletek útján mutatkozik meg az embernek. Ezért rendes körülmények között az isteni hívás belső biztonságérzete sem nagyobb, mint más hivatásoknál.

Döntő kérdés, hogyan megy végbe konkréten a hivatás „dialógusa", hogyan ismeri föl, hogyan veszi észre benne az ember Isten hívását. Mert Isten kiválasztásának és hívásának nincs értelme, ha az egyes ember nem tud róla megbizonyosodni, nem tudja megtapasztalni: igen, nekem hivatásom van. De itt is józanságra van szükség. Bizonyos, hogy a hivatás kegyelem; de éppen ezért mindabban mutatkozik, amiben amúgy is elér bennünket, és ugyanazon a módon, ahogyan a kegyelem különben is működik: Isten szól hozzánk az élet tényein és eseményein át, hajlamokban és igyekezetben, adottságokban és tehetségben, a világ és az egyház helyzetében. Szól azzal, ahogyan a választható hivatásokat folyvást összehasonlítgatjuk adottságainkkal, köztük hajlamainkkal, érdeklődésünkkel, hogy így megállapítsuk, mire vagyunk alkalmasak. Ő szól az indítékok elmélkedő-imádkozó fontolgatásában, vizsgálatában, a környezet keresztény légkörében, a család egyházias, papokat megbecsülő levegőjében, papi barátokkal való beszélgetésben és találkozásban, konkrét egyházközségi munkában. Gondolkodásunknak, akaratunknak és érzelmeinknek mindezekben az indításaiban Isten szól hozzánk; végül pedig az egyházi közösség és püspöki elöljárója által.

Mindebben Isten hív. De ez a meghívás nem menti föl az embert az alól, hogy vizsgálódjék, szabadon válasszon, hitben és bizakodva döntsön. Közben mindig világosabban megállapítja alkalmasságát, lassan kialakul és kiérik meggyőződése, hogy ez a hitből fakadó szolgálat az ő konkrét útja; kialakul a helyes szándék, a készség és a hajlam erre a hivatásra, amelyet csakis a hitből táplálkozva élhet. Ettől az utolsó mozzanattól eltekintve mindez nem történik másképp bármilyen komoly keresztény hivatásválasztásnál sem.

Sok fiatalembert kínoz a bizonyosság kérdése. De itt is józanul kell gondolkozni. Mint minden más emberi választásnál, itt is csak emberi, erkölcsi bizonyosság létezik, ami nem zárja ki a kockázatot, hanem tudatosan számolnia

kell vele. Aki világi hivatást akar választani, állást változtatni, valakiben megbízni, házasodni, annak sincs más lehetősége, mint komolyan megvizsgálni magát, és azután hittel, bizalommal dönteni. Csak ez emberi. Ha valaki sohasem tudja magát elhatározni, sohasem képes dönteni, az az éretlenség vagy betegség jele. Aki hangokra, különös eseményekre, lenyűgöző megvilágosításokra, magánkinyilatkoztatásokra vár, az legtöbbször hiába vár. Az sem döntő jellegű vigasz, ha a jelöltet a püspökhöz utasítják és arra tolnak minden felelősséget. Hiszen neki sem áll másfajta bizonyosság vagy vizsgálati lehetőség a rendelkezésére.

Ha mindez ilyen „emberi" módon van, akkor természetesen minden vizsgálódás ellenére előfordulhat, hogy akár a jelölt, akár a püspök — saját hibájából vagy hibáján kívül — rosszul dönt. Megtörténhet, hogy csalódik, vagy megcsalják. Ugyanúgy, mint más döntéseknél az élet, a hivatás során. Az érintett keresztény tudja, hogy az ilyen nehéz sors sem esik kívül Isten gondviselésén és kegyelmén. Igyekezni fog, hogy keresztényi módon megbirkózzék vele. Néha megmutatkozik, hogy Isten még ilyen görbe vonalakon is egyenesen ír. Néha persze az is megeshetik, hogy az ilyen sors meghaladja egy ember erejét. Akkor magának az egyháznak kellene nagylelkűen segítenie, hogy az illetőt megszabadítsa hivatásának kötelékétől és kötelességeitől, hiszen többé már nem tud megbirkózni vele.

Ferdinand Klostermann

A HONFITÁRSAIT GONDOZÓ MAGYAR PAP NÉHÁNY GONDOLATA *

1904—1913-ig Svájcban végeztem egyetemi tanulmányaimat. 1948-ban újra Svájcba kerültem. Azóta külföldre került magyarokkal foglalkozom. Ebbeli lelkipásztori tapasztalataimból nyújtok az itt következőkben néhányat.

Világtörténelmi szempontból fordulóponton élünk. Olyan nagy fordulóponton, amekkora évszázadok, sőt évezredek óta nem volt. A katolikus Egyház gondolkodása és élete pedig a II. vatikáni zsinat előtt lényegében statikus volt. Azóta sokban dinamikus, telve új meglátásokkal, nem ritkán aggasztó problémákkal is.

Ebben a mai korban, ilyen adottságok közt kell a magyar papnak a sok külföldön élő magyarral foglalkoznia.

Közvetlen tapasztalatom a katolikusokra vonatkozik. Azonban protestáns magyar testvéreink lelkipásztorainak is bizonyára hasonlók a tapasztalatai.

Egy magyar pap nyolc esztendeig élt egy fogolytábor borzalmai közt. Mikor Nyugatra érkezett, annak erkölcsi posványától annyira megundorodott, hogy néha visszakívánkozott a fogolytáborba.

* 1972-ben küldte be a Szolgálatnak.

Vannak persze Nyugaton vigasztaló jelenségek is. Ilyen például az ifjúság egy részének elfordulása a magasabb értékeket nem ismerő, anyagelvű, öncélúan jóléti modern beállítottságtól.

A külföldi magyarokat gondozó magyar pap helyes lelki beállítottságát legjobban Vincze Tihamér pálos atya, évekkel ezelőtt tragikus körülmények közt meghalt berni magyar lelkész fejezte ki: az én Magyarországom itt van Bernben, berni magyarjaim közt.

Aki szülőföldjéről elkerült, kivált hirtelen, rendkívül sok lélektani hatásnak és gátlásnak van kitéve. Részletezésük mostani feladatomat meghaladná. Itt csak annyit, hogy ez gyökértelenséggel, az pedig fölfokozott érzékenységgel jár. Mindez idővel csökken. De teljesen évek múlva sem szokott megszűnni. Ezért fokozott mértékben van szüksége lelki, lelkipásztori gondozásra.

Általános tapasztalat, hogy a magyar pap tudja a külföldi magyarokat még leginkább összehozni, összefogni. A szorosan vett lelkipásztori tevékenységen kívül is sokféle ügyes-bajos dologban hivatott segíteni. Világos, hogy ez szükségessé teszi, hogy a magyar pap a befogadó ország nyelvét jól tudja, és az illető ország egyházi és világi hatóságaival jó kapcsolatban legyen.

Lássunk most néhány problémát és feladatot:

Kezdjük a politikával. A magyar emigrációban kb. tizenöt különféle politikai irányt és mozgalmat számoltam össze. Egészen biztos, hogy ezek mindegyikének van meggyőződéses, jóhiszemű tagja. De persze ahhoz sem kell nagy emberismeret, hogy föltegyük azt is, hogy mindegyikben akadhat olyan is, aki elsősorban saját egyéni előnyét keresi abban a mozgalomban, amelyhez csatlakozott.

A pap mindezek lelkéért felelős. Tehát nem szabad, hogy egyoldalú pártállással a többieket magától és magán keresztül az Egyháztól eltaszítsa. Emellett világos, hogy a maga számára alkothat képet a politikáról is, és kell, hogy hangoztassa alkalomadtán: a közéletben is a keresztény elvek legyenek irányadók.

Vannak magyarjaink közt — hála Isten, nem sokan —, akik menekülnek a magyarságtól: vagy azért, mert a magyarokban többször csalódtak, vagy mert a befogadó országba való beolvadást tartják mindennél fontosabbnak. Ezzel szemben mások abban látják magyar öntudatukat, hogy mereven elzárkóznak a befogadó ország szellemiségétől.

Mindkét magatartás hibás. Itt a nagyvonalúság erényére van szükség, amely különféle értékeket harmonikus egységbe tud foglalni: a magyarsághoz való hű ragaszkodást és a befogadó ország, annak értékei őszinte megbecsülését.

Vannak, akik tévesen azt hiszik, hogy ha a befogadó ország állampolgárságát elfogadják, ezzel magyarságukat megtagadták. Ezek egyszerűen nem tudják, hogy az állampolgári hovátartozás nem mindig azonos a nyelvi-kulturális hovátartozással.

Végeredményben mindez nem csupán hasznossági kérdés, hanem lelkiismereti is. Itt is fontos feladata lehet a magyar lelkipásztornak.

Sok tekintetben hasonló az eset a már Magyarországon kívül született vagy onnét kisgyermekkorban kikerült embereknél. Náluk a magyar nyelv, magyar történelem és kultúra ápolását össze kell kötni a befogadó ország nyelvének és kultúrájának megismerésével és ápolásával. Van magyar gyermek, aki három nyelven is beszél. Hogy ez a nyelvtisztaságra nem mindig hat előnyösen, ezzel mint „kisebb rossz"-szal persze számolni kell.

Nehogy a gyermekben és családjában meghasonlás keletkezzék, nyelvileg vegyes házasságoknál ügyelni kell, hogy a gyermek mindkét nyelvet és kultúrát ismerje és szeresse.

Nyolcvanöt esztendős lévén, legyen szabad a pap öregségi problémájára is áttérnem: Öregkorban általában nem könnyű új dolgokkal és eszmékkel szemben nem elutasító álláspontot elfoglalni és nem mindig a régit visszasírni.

De ha Isten úgy rendelte, hogy MA éljek és így MA legyenek még feladataim, akkor kötelességem a MAI újdonságokkal szemben nem eleve elutasító, hanem jóindulatúan figyelő álláspontra helyezkedni.

Mulasztási hiba lenne papi munkámban azoknál a teológiai ismereteknél és módszereknél megállni, amelyeket évtizedek előtt tanultam, és elfeledni a régi jó magyar közmondást, hogy a jó pap holtig tanul.

† Pfeiffer Miklós

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

A papszentelés és bérmálás nagy eseménye már a múlté. Jól sikerültek. Az előkészületek nagy akadályokba ütköztek. A júliusi turnén jól megmostam a férfiak fejét, és megtaláltam a sebezhető pontjukat. Minden kápolnában csak az asszonyokhoz fordultam segítségért, mintha a férfiak kihaltak volna. Arra kértem őket, hogy javítsák ki a falvak közötti ösvényeket és renoválják a régi „országutat", amely teljesen járhatatlan lett. A férfiak megértették a jelet, és tíz nap alatt elkészült az új országút utolsó 4 km-es szakasza. A hívek sokat áldoztak, hogy az újmisés és a vendégek autóval érhessék el Ranggut. Volt is nagy tapsvihar, mikor az autók „berobogtak". A püspök atya lóháton érkezett. Aug. 19-én reggel bérmálás a sportpályán. Nyolc pap segédkezett az 1750 bérmálkozó között. 20-án szentelés. Pompás idő, rengeteg nép. Fegyelem és áhítatos hangulat. Az újmisés népviseletben vonult az oltárhoz szüleitől, rokonaitól kísérve. Ranggui diáklányok szakrális tánccal örvendeztették meg az ötezer hívőt. A szentelési misét elektromos gitárzenével kísérték, és a középiskolások énekeltek. Az áldoztatást 15 pap végezte. A szentmise utáni szokásos szabadtéri műsorszámok eléggé változatosak voltak. Főleg a 4—5 éves csöppségek számait tapsolták meg.

A provinciánkban egyedülálló kezdeményezés, ti. a ranggui háztartási tanfolyam működik minden zavar nélkül. Három nővér és egy tanítóméni vezetésével 38 lány tanul három csoportba beosztva. Másfél évig fog tartani a tanfolyam. A lányok szorgalmasak és elég ügyesek. A varrás eredményét karácsony körül kiállításon próbálták kiárusítani.

Szeptemberben a szomszéd plébánián segítettem ki, mert ír társam szabadságon volt. 360 elsőáldozót intéztem. A legfiatalabbak éppen 10 évesek voltak. 1968-ban én kereszteltem őket.

A karácsony előtti körútamon sírva jött az újmisésünk mamája, mert a fővárosban tanuló második teológus fia azt írta, hogy minket hamarosan vissza akarnak küldeni. Mondom a Mamának, hogy a világ még elég nagy. Az a fontos, hogy ők majd megállják a helyüket, hogyha nagyobb „szélvihar" jön. Jól emlékszem arra, mikor 17 évvel ezelőtt az itteni provinciális segédmunkásokat keresett. Így jöttünk és így maradunk itt vagy keresünk munkát a világ más tájain, ha tényleg itt kellene hagyni a malájl világot.

Áprilisban voltak az évzáró vizsgák, mert az iskolaévet 6 hónappal megtoldották. Az iskolások nem kaptak húsvéti szünetet az idén. Ilyesmi még nem történt, mióta Indonézia elnyerte a függetlenségét.

Kaptam néhány csekket, többek között jószívű magyar testvéreimtől is. Mindjárt továbbítottam egy részét a Larantukában, Kelet-Floreszen szenvedők részére. A floresz keleti csücskén van egy kihűlt tűzhányó, és a hegy körül 25 000 ember él. Már évszázadok óta keresztények. Hamvazószerda estéjén történt a katasztrófa. Óriási felhőszakadás keletkezett. Nemsokára hatalmas morajlással kő-, iszap- és víztenger zúdult a csendes falucskák és Larantuka városa felé, tönkretéve mindent, ami útjába került. A hegy fala ui. tíz helyen áttört. Csoda, hogy csak kb. százan tűntek el, és pár száz sebesült volt. Két-három hely maradt épségben az ár közepén, köztük a régi kegykápolna, a nővérek zárdája, a múlt században épült larantukai templom meg a püspök háza. A fővárosból küldött szakemberek szerint az egész népet át kellene telepíteni. De addig is valamiből élniök kell, mert a földjeiket nem lehet már használni.

Január 14-én részt vettem egy Ranggu közeléből származó árvalány, most orsolyita nővér örökfogadalmán. Egy évig a falujában volt, hogy kisebb testvéreit önállókká nevelje. Megható volt, amikor a hatalmas, zsúfolt templomban az öccse és húga „feláldozta" vagy „átadta" a nővért az Egyház szolgálatára. A szertartást a nővér állította össze és az érsek atya vezette.

Mészáros Ferenc SVD
Ruteng/Flores
Tromolpos 2, via Denpasar
Indonesia

+

A tavalyi év szép volt, sok munkával. A teológiai fakultás dékánja tavaly tavasztól kezdve helyettem egy japán lett, és azt hittem, hogy ezzel több lesz a szabad időm, dehát nem úgy lett. Előadásaim (heti 8—10—12 óra) az egyetemen folytatódtak. Főképp az volt szép, amikor hat óráig beszélhettem 120, legnagyobbrészt nem keresztény diáknak a kereszténység lényegéről. Szinte felfaltak a szemükkel, úgy figyeltek. Még a végén meg is tapsoltak. És dolgozataikból kitűnt, hogy milyen mélyen megértették, amit mondani akartam. Nagyon sokan egészen közel állnak már ahhoz a lelkülethez, ami a keresztséghez kell. Ezért nem csoda, hogy húsvétkor és karácsonykor tavaly egy jó csomó egyetemistám vette fel nagy örömmel a keresztség szentségét. Tavalyelőtt egyetemünk egy alkalmazottját, tavaly egy itt megtért növendék kisgyerekét és egy nálam katekézisre járó hatvan éves bácsit kereszteltem meg. Igazán öröm látni az ilyen Istenre találó lelkek örömét. Másik örömöm az ökumenikus szentírásfordítás Újszövetségének megjelenése volt. Tagja vagyok a végrehajtóbizottságnak, és bár nagyszámú javítási javaslatot tettem, még az utolsó pillanatban is, a japán fordítók hálásan, kedvesen fogadták és jó részüket el is fogadták. A fordítás nagyszerű: szép japánság, érthető, hűséges. A televízió, rádió, újságok mint fontos hírt közölték megjelenését. 3 hónap alatt 90 000 példányt kapkodtak el belőle. Nem győzik újra meg újra nyomni. Nekem tavaly új könyvem nem jelent meg, de régebben megjelent könyveim közül kettőnek az 5. kiadását nyomták a kiadók. Ezenkívül 11 cikkem jelent meg. Egyéb foglalkozásaim: lelkigyakorlatadás (négy nyolcnapos és három hatnapos). Azután: teológiai kurzusok (öt háromnapos Japán különböző városaiban). Rövid kétnapos „miszsziócska" plébániákon: ebből négyet tartottam. Végül: konferenciák, amelyek néha egy egész napot vettek igénybe. Ezekből volt tavaly 42. Hozzájön még néhány pap, szemi-

narista és diák lelkivezetése, vannak ülések és tárgyalások és hasonlók. Mindebből láthatják, hogy hála Istennek, nem unatkozom. Csak nincs elég nyugodt időm tanulni, s így bizony sokszor ugyanazt mondom. Bár, vigasztalásomra, Szent János evangélista is állítólag mindig ugyanazt prédikálta öreg korában . . . Mozart-óráimra idén 1200 jelentkező volt, de minthogy ennyien nem férnek a terembe, csak 440-en járnak. De ha mind az 1200 ír egyenkint 6 oldalas beszámolót, akkor nem tudom, hogy leszek képes ezt az íráshegyet elolvasni! „Troppa grazia, san Antonio!" — mondanák az olaszok.

Nemeshegyi Péter SJ
2-191 Sekimachi, Nerima-ku
Tokyo 177, Japan

+

Kértek, hogy írjam le az én jubiláris ünnepemet. Én csak a kötelességemet teljesítettem e sok év alatt a missziókban, — hogy sikerült itt valami AMDG s hogy még életben vagyok, az Úr érdeme. A tartományfőnökség szervezte az ünnepséget. Az ünnepélyes gyűlésen 1400 növendék vett részt, énekekkel, beszéddel, költeménnyel s különösen imával egyesültünk hálát adni. Utána 20 testvéremmel koncelebráltunk püspök atyánk jelenlétében intézetünk kápolnájában. Az ünnepi beszédet P. Tang János tartotta, jelenleg Hong-Kongban a kínai szalézi értesítő szerkesztője. Jobb- és baloldalamon a püspöki helynök és kínai tartományfőnökünk segédkezett. Délután Te Deum volt és ünnepélyes szentségi áldás, ami itt igen ritka. Magyar csak egyetlen nővér volt, egy ferences misszionárius apáca. Igen meghatott a Szentatya és a szalézi generális sürgönye.

Az első világháborúban kapott sebem kiújult, s így több időm van olvasásra. Nagyon felemelő, hogy sok-sok magyar misszionárius jelentkezik, imát kér és viszonozza, s hogy nem vagyunk egyedül, — odahaza nem felejtettek el bennünket! Ez öröm és erő, ez buzdítás az apostoli munkában, önmegszentelődésünkben és a reánk bízott lelkekben. Aranymisés áldásomat küldöm hálából az elszórt misszióban működő testvéreimnek, s kérem azokat is, akik még nem jelentkeztek a Szolgálatban, jelentkezzenek, noha elfelejtettük édes hazánk nyelvét — majd a szerkesztőség kijavítja —, s ha ismerik elődeik apostoli munkáját, mondják el azt is, hogy lelkesítse az új nemzedéket, ne féljenek, ne habozzanak Krisztus Urunkat követni. Az utolsó napon boldogok leszünk, ha tehettünk valamicskét mások megmentésére.

Kirschner Antal SDB
18, Estrada da Vitoria
Macao, South China

+

Dióhéjban megírom, hogy mit tettem 1972—79 közt plébánoskodásom alatt. 1. Fölépítettem új templomokat (mind téglatemplom, azbesztos vagy cinlemezzel, kivéve az utolsót, a legkisebbet, ami csak sárfalkápolna, de cinlemezzel) hat helyen. 2. Kijavítottam mind a 12 kápolnát, a plébániatemplomot és a paplakot az iskolával. 3. Új gázberendezést vezettem be világításra és főzésre — de ezeket tönkretették a rossz elemek. 4. A kertemben 100 pálmafát ültettem, — de két nap alatt kilopták, tönkretették. 5. Egy új Diesel-motor szivattyút vettem, szépen működik és a rizstermés meg a zöldségeskert sokkal jobb. 6. Banán- és ananászültetvényeim elsőrendűek. 7. A disznótenyésztés is jó haszonnal jár, és segítségemre volt a kápolnák fölépítésére. 8. Az iskoláztatást ösztöndíjak által nagyon elősegítettem. Főleg Hollandia jóvoltából, de a provinciálisom is segített. 9. 450 halastavat, 3 kiszolgáló csatornát és sok-sok házat kijavítottunk, sok ruhaneműt kiosztottunk, kiváltképpen tavaly, amikor nagy árvizek voltak. Magam is ennek áldozata lettem, mikor okt. 31-én egy rosszindulatú malária levert a lábamról. Öt órán át eszméletlen voltam. Elvittek Kalkuttába. De alig hogy fölgyógyultam, lecsúsztam a lépcsőn az első emeletről, s bevertem a fejemet rozsdás vaslemezekbe. Szerencse, hogy nem veszítettem el mind a két szememet. Provinciáli-

som üdülni küldött, hogy összeszedjem magamat. Azután valószínűleg áthelyeznek. DEO GRATIAS!

P. Polgár István SJ, India

+

Krisztus Király ünnepével megint befejeztünk egy egyházi évet. Csak hálát adhatunk az Úristennek, hogy örömhírének hirdetőivé választott ki bennünket, hogy így másoknak boldogságot és megmentést vigyen. Ebben az évben ádventig 45 elsőáldozóm, 35 bérmálkozóm, 46 keresztségem, 21 halottam volt. A szentáldozások száma több mint 40 000 lesz. Szept. 29-én ünnepélyesen megültük az egyházközség 75 éves fennállását. Három innen származó püspök, 23 pap és sok nővér — köztük sokan idevalósiak — jött el. A koncelebrált misén 540-en áldoztak. A 75 év emlékére egy nagyon szükséges és hasznos építménnyel szeretném a falut megajándékozni: ravatalozó teremmel! A szegény családoknál igazán nincs hely, hogy otthon tartsák a virrasztást. Remélem, a karácsonyi ajándékok segítenek ebben. Ti nem tudnátok néhány téglát venni? A felebaráti szeretet műve ez a legszegényebbek érdekében. — E pillanatban egy kis háborús hangulat van. Chile és Argentina néhány szigeten vitázik. Remélhetőleg békésen végződik a dolog, nehogy már úgyis beteg gazdasági életünk egészen ebek harmincadjára jusson. Világbajnokok vagyunk futballban és a pénz elértéktelenedésében: ebben az évben több mint 200 %!

P. Tunkel Jenő SVD
San Miguel Arcángel
Argentina

+

Az én sorsom egy kicsit szomorú, ugyanis a fő munkám a temetés! Sorra kísérem kiőregedett földijeinket a temetőbe. Siránkoznak, kérve, itt ne hagyjam őket, mert akkor ki kíséri őket az utolsó útra?! Még a reformátusok is ezt kérik! Így járkálok türelemmel, mint a korsó a kútra! Egyszer csak magam is ottmaradok! Úgy érzem, már nincs is messze! Már egy kicsit nehezen megy a munka, nem hiába vagyok 71 éves. Az a vigaszom, ha most keveset is dolgozom, hála a jó Istennek eleget tettem-vettem 30 évig Patagóniában! Itt 17 éve vagyok.

P. Proszt János SDB
Br. Artigas 4365
Montevideo, Uruguay

+

Most Vavau szigeten vagyok (ez a tongai szigetcsoporthoz tartozik), 240 km-re a fő szigettől. Ez egy emelkedett korallcsoport, és itt még dombok is akadnak. De olyan, mintha a dombok között beszaladt volna a víz, és azért sok apró sziget vesz körül. Kb. 15 000 a lakosság ezen a szigetcsoporton, polinéziai eredetű. Mindenki tongai nyelvet beszél. Van azonban európai és japán keveredés is egy kevés. Négy középiskola van, két metodista, egy mormon és egy katolikus. Az elemi iskolák állami vezetés alatt állnak. Én a katolikus iskolában tanítok. Az iskolaigazgató marista szerzetes. Velem együtt még egy nővér tanít, a többi 4 tanár és 3 tanárnő az itteni lakosok közül való.

Két marista atya van ezen a szigetcsoporton, az egyik az iskolában tanít, a másik a plébános. Most épített egy hajót, hogy könnyebben el tudja látni a sziget lakosságát. Elérkezett a nagy nap, mikor a hajót levitték a kikötőbe. Ott volt az egész falu. Itt minden közösségi alapon megy. A hajót föltették hosszú kókuszfa darabokra, és ezeket lánccal egy traktorhoz kötötték. De a traktor nem volt elég erős, hogy húzza. Így egy kötelet is hozzáerősítettek, mindenki belekapaszkodott és húzták. Egy asszony egy üres pléhdobozt vert ritmusra, a többi énekelt. Így énekelve, diadalkiáltásokkal vonultak végig a főutcán le a kikötőbe. Öröm volt nézni. Azóta folytonos használatban van a hajó, az itteni sziget katolikus lakosságát szolgálja. Vasárnap az öböl különböző

pontjairól összeszedi a népet, és egyik faluban mise van. Hét közben többször kimennek halászni vele.

Kb. 100 éve működnek itt katolikus misszionáriusok. Ma már tongai püspökünk van és több tongai pap és nővér. Az európai papok és nővérek száma mindig kevesebb lesz. A tongai fiatalok közül többen készülnek a papi és szerzetesi hivatásra. Egyelőre még néhány munkában, pl. a gimnáziumi tanításban szükségesek kongregációnk fehér nővérei. Együtt dolgozunk és egy közösségben élünk a tongai nővérekkel. Pl. itt Vavau szigetén öten vagyunk nővérek: két tongai, egyik a főnöknő, a másik az asszonyok csoportjaival dolgozik, egy amerikai nővér, egy újzélandi és én. Ilyen tarka nálunk minden közösség. Sok alkalmat ad a nemzeti különbségek megbecsülésére.

Néha valaki megkérdezi, hogy honnét való vagyok (mert még mindig magyaros az angol kiejtésem). Erre a válasz mindig bonyolult. Magyarország az én hazám, Uj-Zéland a befogadó otthonom. Ott léptem a missziós rendbe, és onnan küldtek ki Óceániába. Míg a Fiji-szigeteken tanultam, akkor még azt is hozzá kellett tenni, hogy Tongába tartozom, de ide jöttem tanulni. Néha nevetek, mikor Európából úgy írnak rokonaim, mintha én Új-Zélandban lakó szüleimhez egész közel lennék. Innen Új-Zéland olyan messze van távolságban meg fogalomban, mint Magyarországtól Észak-Afrika.

Itt a katolikus középiskolában tanítok. Kb. 250 gyerek van. Angol nyelven tanítunk, mert a vizsgák angolul folynak. Hittant, matematikát, fizikát, kémiát és biológiát tanítok. Néha a leckéket a kisebbeknek le kell fordítani tongai nyelvre, másképp nem értik. De általában a kísérletek jobban magyaráznak, mint az angol vagy tongai nyelv. Vadonatúj laboratóriummal büszkélkedhetünk.

Az óceániai missziót imáikba ajánlom.

Zoya nővér
Box 40, Vavau
Tonga Island, Oceania

MAGYAR NÖVÉREK A NAGYVILÁGBAN

(Ausztria:) A jó Isten úgy elhalmoz bennünket szeretetével és kegyelmeivel, amit mi soha és sehol sem tudnánk viszonozni. Szerencsére Ő megelégszik a mi jóakaratunkkal és teljes odaadásunkkal. Egészen az Övé lehetünk, szegényen és nyomorultan, ahogy vagyunk, tetszését keresve, szeretetből szent akaratát teljesítve. Különösen ha áldozatba kerül, mint az én esetemben is. (A nővért többször áthelyezték.) Jó, ha érezzük az áldozatot és tudjuk, hogy minél többe kerül, annál értékesebb, különösen ha az Úr Jézus áldozatával egyesítjük. Sohasem tudnék eleget tenni az Úrért, aki oly sokat tett és meghalt értem, szeretetből.

(Róma:) A kórházból visszatértem, és Húsvét után ismét vissza kell mennem. A főorvos azt kérdezte tőlem, voltam-e én operálva? Azt feleltem: még eddig soha! De igazán nem vagyok jobban. Nappal dolgozom, festek, de éjjel sokat szenvedek, — estig jól bírom a munkát, de éjjel sokszor igazi agónia. Mindent az Egyházért és a lelkekért — ez most az én legfőbb munkám, amit a legnagyobb szeretettel teszek, és mindazokért, akik rám vannak bízva. — Közeleg a legnagyobb és legszentebb ünnep: Húsvét! Jézus számára a legkeserűbb és az emberiség számára a legnagyobb öröm, a Megváltás órája. Jézus nagy szeretete magához vonzza lelkünket. Nagy-nagy szeretettel készülök erre a nagy napra. És készítem öregeimet a húsvéti áldozásra. Ki otthon, ki a kórházban éri meg utolsó éveit. Van két özvegy, akinek hordom minden szombaton a vasárnapi ebédet, mert itt a házunkban van egy konyha a szegényeknek, délben jönnek csak ebédelni, ami igen kevésbe kerül. Az egyik néni süket és vak, 90 éves, és nem mer többé kimenni a forgalmas utcára. Hét öreg özvegy van rám bízva, a plébániaajtón kívül körülvesznek, hogy ne felejtsem el őket sem. Nem felejtek el senkit imáimban és különösen szenvedéseimben. Én fáradhatatlan misszionárius akarok lenni az utolsó órámig, amikor magához hív az örök Szeretet Istene!

(Belgium:) Magyar születésű „szegények kis nővérei" vagyunk, itt most négyen vagyunk magyarok, tehát el tudják képzelni, milyen jól esik nekünk az értékes lelki segítség! Mi szegény öregeket szolgálunk házunkban, és kéregetéssel segítjük a nyugdíjukat, hogy jusson a szükséges kiadásokra. Pénzt nem küldhetünk, mert minket nem fizetnek! De sokat imádkozunk szeretett, édes Hazánkért és a sok otthoni és külföldi magyarért!

— Már régen gondolkodtam azon, hogy írjak, de mindég csak elmaradt. Nekem nincsen olyan szép beszámolni valóm, mint olvasgatom a Szolgálatból. Életem a mindennapi házi munkában és imádságban múlik. Azt meg nem kell írnom, hogy a Szolgálat szerkesztőiért is és a papságért is fölajánlom imáim, áldozataim.

— Örülök, hogy a világon szétszórt magyar misszionáriusainknak szentelték a Szolgálat egyik számát; imádkozunk érettük, de nem felejtkezem meg az öreg, beteges és beteg Atyákról és papokról sem. A „Kis Zsolozsmát" itt ketten használjuk nagy hálával, a zsoltárt természetesen felajánljuk, de még többet is. Nagy betűs nyomás, ha nehezen is, de látom. A nagy zsolozsmát egyáltalán nem látom, és nehéz betegen nagyon fárasztó is lenne. Külön öröm részemre Dr. Batthyány-Strattmann László élete és naplója. Közbenjárómnak fogadtam és hiszem: ő, aki sokat szenvedett és sok szenvedést és nyomorúságot látott, engem is fog segíteni az életem keresztútján, most huszadik éve az ágyban. Mivel nehezen látok, vasárnap egy magyar nővértársam egy órát felolvas nekem. Így kettőnkre száll a kegyelem. Ő is gyengélkedő, így osztozunk a kegyelmi táplálékon. De mind a ketten törlesztünk is imádsággal és áldozattal. (Egy látogató írja erről a kolostorról: Azt hiszem, ők is azok közé tartoznak, akik imára tárt kezükkel tartják a világot. Sok kegyelmet kaptam én is ott.)

— A zárdaépület már nem a mienk többé, visszaszállt a püspökségre a jótevő szándéka szerint, az pedig most bérbe adta egy klinikai vállalatnak. Hogy a templomunk nyitva maradhasson a szentségimádásra, a püspök megegyezve az új lakosok gazdájával fölkért minket, hogy legalább 4—5 nővér maradjon a templomot gondozni és a házat őrizni, mert a betegek csak nappal vannak itt. Ezért kapunk lakást bér nélkül és ebédet, kivéve szombat—vasárnap, amikor nincs senki itt a házban. Így tehát folytatjuk az előbbi tevékenységet, a szentségimádást, persze nem folytonosan, mint azelőtt, hanem rendesen egy órát reggel és másfél órát délután, belefűzve a zsolozsmát is. Nem fölváltva, mint azelőtt, hanem közösen végezzük a szentségimádást. A falubeliek örülnek, hogy mégis megmaradt a nővérek jelenléte, és különösen hogy a templom nyitva maradt. A közeljövőben tehetségünk szerint hozzáfogunk egy kis apostoli munkához, mint például a betegek mellett és a községi hitoktatásban segédkezni. Adja Isten, hogy áldásos legyen és a lelkek üdvére.

(Magyarország:) Nagyon örülök minden jelnek, ami fentről jön. Azok a legbiztosabbak, amelyeket nem mi magunk gondoltunk el, hanem Ő. Annak a felismerése, hogy az Övé a szívem, mindennél többet ér. Ezt a nyugalmat, békét csak Ő adhatja meg.

— Sokszor kell bocsánatot kérnem a kishitűségemért, a bizalmatlanságomért, pedig minden csak próbatétel, a hűség, a tiszta szeretet, az odaadás próbája. Vagy talán kell is, hogy ne minden sikerüljön úgy, ahogy azt az ember eltervezi, mert talán elbízná magát, de így, ha könnyes szemmel is, alázatosan fejet hajtva fogja elmondani Péterrel: Uram, Te mindent tudsz, tudod, hogy szeretlek! Az Isten végtelen jósága sokszor éppen emberek közreműködésével tudja felemelni a fáradt, elcsüggedt embert, s mondja: ne félj, én veled vagyok . . .

(Ausztrália:) Már 6 éve kellett volna nyugdíjba mennem. Öt évig nem engedtek, az idén azt kérik (másodszor), csak még egy évig adjak elő a tanárképzőben . . . csak még ezt, csak még azt csináljam . . . Hálát adok a jó Istennek, hogy még bírom a munkát, az egyedüllétet. Nem szabadna ezt írnom, hiszen sohasem vagyunk egyedül. A jó Isten velünk van. És a mi mennyei anyánk szinte a csodával határosan, mindig és mindenben segít. Itt Canberrában nincs magyar pap. 3—4-szer évente eljön Sydneyből a magyar domonkos atya. Van kb. 200 magyar család. Öreg, beteg magyar néniket,

bácsikat mindig látogatok, hisz a legnagyobb öröm, ha másoknak szerzünk örömet. Jó volna csak még egy magyar nővér, akivel elbeszélgetnénk, úgy, ahogy most levélben teszem. Most két heti pihenésen vagyok a tengerparton. A csend, a végtelenség, a kéklő tisztaság mind a végtelen, a mindenható Istent juttatja eszünkbe . . .

(Franciaország:) Most hát itt vagyok és nincs más dolgom, mint imádni Jézust az Oltáriszentségben. Végre elcsendesül minden. Az egyetlen szenvedés a méltatlanság és tehetetlenség érzése. Az, hogy olyan közel, és mégis az életemmel olyan távol vagyok Tőle. Minél közelebb, annál jobban érzi az ember, hogy . . . hogy „menj ki tőlem Uram, mert bűnös ember vagyok." Ő minden álmomat teljesítette, s én nem vagyok semmire képes. Itt állok tehetetlenül. Imádságokat dadogok, könyveket olvasok és sóhajtozom, hogy Istenem, hogyan leszek képes én ezt mind megtenni, ami bennük van. Mikor az ember nincs elfoglalva külső harcokkal, amikor már csak szeretni kell, rájön: semmi sem állhat meg Őelőtte. Jó az, amikor még az ember másokra vagy a körülményekre kenheti saját elégtelenségét. De ha aztán nincs senki és semmi más, akkor elindul az ember a lejtőn lefelé. Mindig kevesebb és kevesebb bizalma van önmagában, s végül elvész a tehetetlenség örvényében: De profundis clamavi ad te Domine . . . Most kell hűségesnek lennem, hogy aztán majd az Úristen megkönyörüljön rajtam.

— A szeretet nem félhet senkitől, semmitől, még Istentől sem! A szeretet, ha fél, akkor csak „fél" (nem egész), nem lehet elég az Isten istenségének, sem az ember emberségének! A fél szeretet csak fél erő, amellyel nem tudhat győzni a küzdő! A kislelkűnek, a félig szeretőnek a küzdelemhez nem ád egész kezet az Úr, ezért aztán már a harc kezdetén, az első ütéstől, mint a hervadt falevél, élettelenül a földre hull, kiszolgáltatva a tipró csüggedésnek és a reményt vesztett pusztulásnak. Nincs erős ember és nincs gyenge ember! Az ember csak ember, — magában tehetetlen. De ott van az Isten, akiben megvan minden!

PAPI JUBILEUMOK

Endrédy Vendel ciszterci Pannonhalmán ünnepelte főapátságának 40., papságának 60. évfordulóját. II. János Pál pápa táviratban köszöntötte.

Vasmisék: Korének József tb. kanonok a Budapest Batthyány téri Szt. Anna plébániatemplomban jún. 17-én.

Száraz János érseki tanácsos, ny. váci egyházm. plébános jún. 21-én Gyöngyös-Alsóvároson. Kézvezetője és szónoka Gémes Mihály kanonok volt.

Gyémántmise: Perpék János nagyváradi kanonok, szalacsi esperesplébános jún. 7-én a szalacsi templomban, ahol 46 éve működik.

Aranymisék: Szőcs Dénes, az Amerikában élő ferencesek tartományfőnöke jún. 17-én szülővárosában, Székelyudvarhelyen.

Dr. Vecsey Lajos püspöki tanácsos, a Sankt Gallen (Svájc) melletti „Fernblick" nevű szerzetesházban jún. 16-án ünnepelte aranymiséjét. A jubiláns sokat foglalkozott történelemmel is. Általánosan ismert könyve a „Hunyadi János".

Szakács János jún. 19-én.

Dr. Hanzély Lajos pápai kamarás, békési plébános jún. 29-én Pannonhalmán.

Dr. Simon Lajos tb. kanonok, a soproni Szt. István plébánia plébánosa júl. 1-én.

Borossay János Jusztin OSB jún. 29-én Székesfehérvárott a székesegyházban. Szónoka Tölgyes Kálmán püspöki helynök volt.

Novák Kálmán volt szilágysomlyói esperesplébános júl. 8-án Élesden, szülőfalujában. Jelenleg Nagyváradon a Szt. László plébánián segédlelkész.

Radnai János júl. 8-án Kétsopronban, amelynek szervezőlelkésze. 1968-ig a váradi egyházmegye erdélyi részén működött.

P. Kardas József SJ (Pannonhalma) júl. 26-án a budapesti Jézus Szíve-templomban. A szentbeszédet is maga mondta, beszámolva a kegyelmekről, amelyeket élete során itt kapott. Áldás előtt a Szentatyához való ragaszkodás jeléül Te Deum helyett a pápai himnuszt énekelték.

A szombathelyi egyházmegye aranymisései a székesegyházban koncelebrált szentmisén: **Dániel Ernő, Gáts Elemér, Iszak Károly, Karlovits Vince, Toronyi Németh István.**

A kereszténység olyan vallás, amelyet nem lehet egyesszámban élni, hanem többesszámban kell; együtt fordulunk közös Atyánkhoz és testvérnek ismerjük egymást. Nem zárt palackban, egyéni jogcímen keresztény az ember. Keresztségének tényével minden keresztény Krisztus Testének tagjává lesz és beiktatódik az egyházi közösségbe. Kezdeti fokon ez a közösség a „házi egyház", vagyis a család. Rendes körülmények között az a keresztény élet bölcsője, a kiválasztás talaja. A gyermekre egy életen át kihat az otthoni keresztény élet tapasztalata. Ahol ez hiányzik, nagy a veszedelem, hogy a keresztény élet mindenestül elsorvad. A legjobb hitoktatás sem pótolja soha a mindennapi, családi „átélt kereszténységet"; az élettel való nevelés a legjobb iskola.

(Suenens bíboros)

KÖNYVSZEMLE

Előd István: Katolikus dogmatika. Szent István Társulat, Budapest 1978, 783 o.

A dogmatikus tankönyvek, amelyek röviden, világosan és áttekinthető rendben fogalmazzák meg a keresztény életünk alapját képező igazságokat, elengedhetetlen követelményei a hittudomány főiskolai oktatásának, de azért is fontosak, mert a fejlettebb intellektuális életet élő hívek megtaláljak bennük a formulákat, melyek segítségével hitüket tudatos, szabatos és igazolható módon végig gondolhatják. Mivel az utolsó ilyen összefoglaló dogmatikai tankönyv, Schütz Antal kézikönyve, ma már nem hozzáférhető, de nem is felel meg az igényeknek, amelyeket a hívők közössége ma támaszt a hittudomány tekintetében, a magyar egyháznak szüksége volt egy új dogmatikára.

A teológia mai helyzetében az ilyen tankönyv szerzője rendkívüli nehézségek előtt találja magát. Mint az intellektuális élet minden ága, a hittudomány is erősen specializálódott, minden részletkérdésében burjánzanak a kísérletek arra, hogy egyházunk üzenetét szervesen beillesszék korunk szellemi életébe. Alig van olyan hittudós, aki az egész dogmatika minden egyes szakterületén otthon érezné magát. Munkaközösségek is megpróbálták feldolgozni az óriási anyagot, de itt meg az volt a baj, hogy a különböző szerzők munkája szinte sohasem forr szerves egységbe.

Mély tisztelettel vesszük hát kézbe Előd István munkáját, aki megbirkózott a fontos, nehéz és hálátlan feladattal, és megalkotta tankönyvét, mely valószínűleg évtizedekig pótolhatatlan eszköz lesz a magyar egyház építőinek a kezében.

A tömör oldalak olvasása folyamán nagytudású ember képe rajzolódik elénk, aki ismeri a részleteket, de nem fúl beléjük, meg tudja adni a fővonalakat, van mondanivalója a teológiában jártas ember számára is, de meg tudja magát értetni a kezdővel is.

A mű látóköre az ötvenes évek nyitott szellemű újskolasztikus teológiájával rokon, és ez helyes is, mert a tankönyv így lehetővé teszi, hogy az új teológiai nemzedék meg tudja érteni a hittudomány múltját is. Amellett a szerző ismerteti a mai áramlatokat is, és megérteti, hogy miért igyekeznek a mai teológusok sok helyütt új utakat járni: különösen a perszonalizmus szempontjait méltányolja. Elsősorban a németnyelvű irodalomra van tekintettel, ami indokolt is, hiszen a könyv olvasóinak legtöbbnyire ennek a kultúrkörnek a termékeivel kell majd találkozniok. Dr. Előd szerencsésen egyesíti a szilárd katolikus tanítást más keresztény egyházak szempontjainak megértő és megbecsülő ismertetésével. A mű rendszertani felépítése nagyjában az apostoli hitvallás gondolatmenetét követi. Az egyháztan kimaradt a dogmatikából, mivel ezt a tudományszakot a magyar püspöki kar tanterve a „theologia fundamentalis" tárgykörébe utalta. Nézetünk szerint az egyház misztériumát nem lehet teljesen feltárni a dogmatikus teológia módszere nélkül, és ezért kívánatos volna, ha az egyháztan dogmatikus oldalát a fundamentálteológiai szempontokból kiemelve is előadnák. A szerző azonban lehetőség szerint máris enyhíti a hiányt, amennyiben gyakran rámutat az üdvrend egyháztani vonatkozásaira. Lélektani és lelkipásztori érdeklődése folytán fejtegetései sohasem maradnak kizárólag az elvont fogalmak síkján, hanem rámutat a pontokra, ahol az elmélet az életet építi. A könyv nyelvezete tömör, szabatos, világos. A szerző rendesen találó és nem erőszakolt magyar szakkifejezéseket használ, de néha, ahol a görög, illetőleg latin szavak immár szerves részei lettek a teológiai szaknyelvnek, azokat is megemlíti.

Az ilyen monumentális munka első kiadása sohasem végleges. Dr. Előd dogmatikája valószínűleg ott lát majd néhány kisebb módosítást, ahol két-három sorban bonyolult, gyakran még fejlődésben levő elméleteket kell tolmácsolnia.

A könyv kemény kenyér; bizonyára számtalan szentbeszéd fogja majd megtörni, tartalmát a hívek számára élvezhető formában meghirdetni. Szívből gratulálunk hozzá a szerzőnek és a kiadónak.

Alszeghy Zoltán

L á n g o l j é s v i l á g í t s . Válogatás **Szent Bernát** műveiből. Fordította Golenszky Kandid. Ecclesia, Budapest 1978, 368 o.

Büszkélkedhet a magyar könyvkiadás ezzel a párját ritkító népszerűsítő válogatással. Csak a svájci Benziger kiadó mutathat fel hozzá hasonlót a külföldi irodalomban: „Az elmélkedés klasszikusai" sorozat Clairvaux-i Bernát-kötetét „Az öröm üzenete" címmel (1977). A magyar florilégium azonban terjedelemben ennek kétszerese, témakörében pedig gyakorlatibb, „életbevágóbb", valódi lelkivezető. A német gyűjtés Szent Bernát lelki iskolájának elvei szerint csoportosul: „Háromfélét kell magadban összehangolnod, ha tökéletességre törekszel: elviselned saját nyomorúságod, örvendezned Istenben és szolgálnod embertársaidat." Így épül fel a magyar válogatás is. Az énből indul ki: „senki sincs közelebb hozzád, mint tenmagad . . . nézz magadba", aztán számol az élet feladataival, a föld javaival, s végül az Isten-élmény örömébe vezet. Nemcsak Bernát elmélkedő tanításán, de magyar fordításán is érezhető a teológus mélysége, a lélek emberének tüzes áhítata, az átélés személyes közvetlensége, az élet éltető melege. El is kapkodták öt nap alatt, mint a meleg cipót.

Kitűnik ebből a kalauzból is, hogy Clairvaux-i Bernát jóval Kempis Tamás előtt Krisztus követésének, bensőséges szeretetének, a „devotio moderna"-nak előfutára, s hogy mennyit tud mondani a mai embernek, ha nyelvére fordítják, kiadós homíliáit jól válogatják és tagolják. Alig néhány sor belőle telítettnek hat rövid türelmű napjainkban.

Piszter Imre óta kevés olyan alapos ismerője volt Szent Bernát műveinek Magyarországon, mint Golenszky Kandid. 1936-ban innsbrucki disszertációjának témája: a clairvaux-i apát tanítása az alázatosságról. A háborús évek miatt csak 1948-ban jelenhetett meg kétnyelvű elmélkedésgyűjteménye rövid Bernát-idézetekből. A budai gimnázium hittanára ezt tanítványainak szánta, és Kaszap Istvánnak, „a szentéletű ciszterci diáknak és a legigazabb jóbarátnak" ajánlotta. (Evezz a mélyre! Korda, Bp. 1948, 206 o.) A már aligha található kis remekmű megérlelt, kicsiszolt szemelvényei a fordításirodalomnak is gyöngyszemei.

Nehezebb feladatra vállalkozott jelen munkájával. Érthető, hogy rajongásig szeretett mesterétől minél többet akart közvetíteni, de talán itt is érvényes a gyakorlati igazság: a kevesebb néha több! Nem a korán elhunyt szerkesztő hagyatékának, életművének szól a megkésett kritika, hanem egy remélt javított kiadást szeretne szolgálni. Jó lenne pl. a 2. és főleg 3. rész hosszú fejezeteit megbontani, közbeiktatott címszavakkal. Az is kétségtelen, hogy Bernát szövegeinek fordítása nemcsak teológiai felkészültséget, de kongeniális nyelvképzeletet is követel. Közismert, hogy ő maga élete végéig javítgatott, csiszolt írásain, stílusán. Használna ezért az — egészében szépen sikerült — műfordításnak, ha egy ihletett nyelvmester gördülékenyebbé fésülné néhol a körmondatok latinosságát vagy a nehézkesebb kifejezéseket, mint pl. „Őelőtte", vagy: „a tanítványok az éhség hatására (ahelyett, hogy: éhségükben) a kalászokat morzsolgatták." Persze talán tudatosan választott olykor a fordító fennköltebb szavakat, mint pl.: „33 éven át szerzett szabadulást a föld közepette" — „a földön" helyett? Esetleg archaizálással próbálta érzékeltetni Szent Bernát biblikus és monasztikus hagyománnyal átitatott nyelvét.

Nagy értéke Golenszky munkájának, hogy megjelöli a szövegekben a szentírási helyeket, nemcsak a szószerinti idézeteket, hanem azokat is, „ahol csak kifejezések, fordulatok, célzások" emlékeztetnek rájuk. A computer-kor kutatói bizonyára nemsokára ki fogják számítani, áll-e a szerző feltevése, miszerint Clairvaux-i Bernát használja legsűrűbben a Szentírás szavait műveiben az egyházdoktorok közül.

Igen komoly hiányossága a kiadásnak, hogy elmaradtak a közölt szövegek eredeti, használatos címei. Megoldható lett volna ez a nehézkes függelék vagy lábjegyzetek nélkül is, a szövegrészek fölött, alatt vagy a margón. A könyv végén található négy soros utalás a Migne-féle „Patristica (sic!) Latina" meg sem nevezett köteteire (PL Vol. 182—184) nem elegendő. Bár a könyv elsősorban lelkiolvasmány akar lenni, nem mellőzhető a lelőhelyek pontos megjelölése. A már elavult Migne helyett lehetne utalni az új szövegkritikai kiadásra is (S. Bernardi Opera Vol. I-VIII. Roma 1957—1977.)

Nagyon kurtára szabták — csupán három oldalra — a bevezetést. Igaz, Golenszky annyira otthonos témájában, hogy ilyen röviden is jellemezni tudja Bernátot és műveit, sőt 17 sorban összefoglalja nemcsak életrajzát, hanem még rendje magyar történetét is.

A könyv értéke és sikere szükségessé teszi a kiadás javított megismétlését.

Vongrey Félix

Documenta Artis Paulinorum III. A magyar rendtartomány monostorai T—Zs. Budapest 1978, 389 o. (MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának forráskiadványai)

A III. kötet 24 kolostorának ismertetésével a munkaközösség pontot tehetett nagy vállalkozásának, a több mint 1200 oldalas dokumentumgyűjteménynek kiadására. A három kötetben pontosan száz pálos település leírását, életét és munkáját, művészeti emlékeit kapjuk kitűnő összefoglalásban.

A 24 rendházból ezúttal a vondorf-soproni (a mai Sopron-Kertváros területén) és az újhelyi (Sátoraljaújhely-Barátszer) monostort vettem behatóbb vizsgálat alá. Mind a kettő török megszállás és a reformáció viharos évtizedei után, a 17—18. században újjáéledő és virágzásnak induló szerzet újoncait nevelte. Az egyik az ország nyugati részében, a másik a keleti peremén feküdt.

Sopron a 17. sz. elején komoly szerepet játszott a magyar történelemben. 1622-ben itt választották a nádort. Pázmány ide hívta püspöktársait, hogy velük a magyar katolikus restauráció lehetőségeit megtárgyalja, és memorandumot terjesszenek a pápa elé. III. Ferdinánd királyt ebben az ősi római városban koronázták meg. A pálosok is az itt nevelt új rendtagokkal álltak be a munkába: kontemplatív imájukkal, lelkipásztori működésükkel kivették részüket az egyház megújulásából.

Föltűnő, hogy nemcsak a középkor királyai, hanem a lelkes barokk kor főurai és egyszerű emberei is milyen áldozatosan segítették adományaikkal a közkedvelt pálos rendet. A noviciusok maguk is többnyire a rendre ill. az újoncrendházra hagyták örökségüket. Köztük Eszterházy Imre, a későbbi esztergomi érsek. Hogy mennyire begyökereztek a magyar életbe, azt mutatja, hogy a pálosok közül igen sokan kerültek be a magyar főpapságba.

Az újhelyi kolostornak (noviciátus és filozófiai évek) egyik legdicsőbb korszaka a kolostorhoz tartozó rendtagok vértanúsága: az 1670-es években Csepellényi György és több rendtársa.

Nagyon értékes a kötet végén a négy függelék: a pálos kolostoralapítások időrendi felsorolása, a kolostorok és szerzetesek száma, a Dráván túli és az ausztriai monostorok, valamint a külföldi (lengyel, rajnai, német) pálos kolostorok jegyzéke. Egy lista (1448. sz.) külön felsorolja a 18. sz. pálos művészeit: építészek, fafaragók, szobrászok, térképrajzolók. Igen hálásak vagyunk a 3 kötetről készített részletes tárgymutatóért. A legvégén két térkép plasztikusan mutatja a monostorok egykori elhelyezkedését. Ahogy elnézem a Hervay Ferenc által gondosan megszerkesztett és megrajzolt első térképet (az 1526 előtti magyarországi monostorok), egy régi kép támad fel emlékezetemben. Egykor nagyon érdekelt a középkori — kontemplatív és misszionáló — magyar szerzetházak topográfiája. Ezt a vonulatot ismerem föl ezen a térképen is. A pálos kolostorok a Magyar Középhegységet kísérik végig, a Bakonytól az Eperjes-Tokaji hegységig. Két tömörebb gócpontjuk van: a Bakony és Balaton vidéke meg a rend bölcsője, a Pilis-hegység. Az Alföldön nincsenek. Választásuk érthető, mert mint re-

meteszerzet elsősorban a hegyeket keresték, ahol a csönd vert tanyát. Egyébként a Duna vízgyűjtőjében 45, a Tiszáéban 34 települést találtunk. Leggazdagabb a Dunántúl 40 monostorral.

A pálos rend története a magyar történelem egy darabja. Ez az egykor oly virágzó, apostolkodásában és művészetében oly termékeny szerzet is áldozatul esett II. József 1786-os intézkedésének: eltörölték a birodalom területén lévő összes kolostorát, amelyekben ekkor még 313 szerzetes lakott. A vezetést átvette a szomszédos Lengyelország, amely ma is a magyar eredetű szerzet központja.

Gyéressy Béla a gyűjteménnyel megkoronázta 40 éves kutató munkáját: méltó emléket állított vele rendjének. De minden munkatárs mintaszerűen kivette a részét a kiadásból: a szerkesztők, a sajtó alá rendezők, a sok figyelmet kívánó szöveg gépelői. A magyar történelem, irodalom és művészettörténet hálás lesz nekik.

Óry Miklós

Vajda József: Megszentelt élet. Szent István Társulat, Budapest 1978, 520 o.

Csaknem minden nyelven hiánycikk ma egy jó, gyakorlati jellegű erkölcstani könyv. A nemrég elhunyt váci segédpüspök ezért szentelte a püspöki székesegyházban tartott szentbeszédeit az erkölcsi kérdések tárgyalásának. Ezek adják halála után megjelent könyvének anyagát.

Az első részben (48 pont) az erkölcsi élet alapkérdései kerülnek sorra: a parancsolatok általában, a lelkiismeret, a bűn és kísértés. Majd sorra veszi a tízparancsolatot és az egyház öt parancsát. A második rész (39 pont) a szentségekről ad gyakorlati oktatást, kiemelve a liturgiában való részvétel fontosságát. A harmadik részben pedig az imaéletre ad eligazítást (20 pont).

A bevezető sorokban kiemeli vonalvezetését: „Megkíséreltük a legegyszerűbb formában . . . a ma emberének leginkább érthető formában . . . és teljesen szentírási alapon összefoglalni azokat az erkölcsi törvényeket, melyek az egyéni tökéletesség és az emberi együttélés nélkülözhetetlen törvényei." Ebben a Zsinat szellemét kívánja követni.

Felépítése áttekinthető, nyelvezete közérthető. Sok példával tűzdeli meg az anyagot, amelyek egyaránt célozzák az érdeklődés fölkeltését és tételeinek megerősítését. Teológiailag inkább a régi, klasszikus katekizmus beosztását követi. Szolid táplálékot akar nyújtani. Valószínűleg innét ered, hogy nem tér ki vitatott kérdésekre, és nem próbálja különféle szerzők véleményét szembeállítani. Az általában elfogadott tant tárja az olvasó elé. Igen hasznos lehet tehát azoknak a hitoktatóknak, akik ilyen szellemben akarják hallgatóiknak a vallásos élet kérdéseit megvilágítani. Külön gondot fordít azoknak a kifejezéseknek helyes magyarázatára, amelyek a keresztény hagyományból származnak, de ma egyeseknél más értelmezést kapnak. Ügyesen mutat rá pl., mennyiben mondhatjuk, hogy a lelkiismeret történeti kategória (14), mit kell érteni bűnön (28) stb. Érezni lehet, hogy jól ismerte azokat a körülményeket, amelyek között hallgatói és olvasói nagy része él.

Az első pontokban a szerző megemlít néhány gondolatot, amelyek az elmélkedést segíthetik elő. Kár, hogy az idevágó megjegyzések lassan elmaradnak. Még inkább hozzájárulhatnának, hogy az olvasó átgondolja a kifejtett anyagot, és saját életére alkalmazza.

Eke B. Antal

Charles Cummings O. C. S. O.: Spirituality and the Desert Experience. (Lelkiség és a puszta-élmény.) Dimension Books, Denville, N. J. 1978, 187 o.)

A lelki szárazság gyakori témája a lelki irodalomnak. Nem sok viszont az olyan mű, amely, kitágítva a perspektívát, a lelki pusztaság minden formáját vizsgálja. Erre a felfedező útra viszi olvasóját a trappista-ciszterci szerző, lényegében két térkép segítségével: azt mutatja meg, mit mond a Biblia és a modern pszichológia a kérdésről.

Többféle szempontból pásztázza végig a nehéz terepet. Először az általános emberi puszta-élmény fő területeit veszi szemügyre. A **mindennapi rutin** egyformaságának áldozata az unatkozó ember. Sivatag önmaga számára. Nem vár semmit, nem képes semmi újat felfedezni a láthatáron. Jövője épp olyan, mint a múltja, nem halad semmilyen irányban. Megállt számára az idő. Csak a jelen létezik, a határtalan „most". Itt a megoldást az embernek nem kívül, hanem önmagán belül kell keresnie: felfedezni saját személyisége gazdagságát, újra érzékennyé válni a mindennapi dolgok szépsége iránt. Saját sivatagában kell nagyon mélyre fúrnia, hogy megtalálja a homok alatt a gazdag, éltető vízforrást. — A **magányos** embernek nincs otthona, ahová hazamenjen. Azt mondta valaki, hogy az otthon nem hely, hanem személy. A magányos a személyt keresi mindenütt, akiben otthonra találhatna. Az egyedüllét pusztája végső fokon fájdalmas, de hasznos figyelmeztetés, hogy idegennek és száműzöttnek lenni alapvető emberi létállapotunk. A legmélyebb szinten Isten számára vagyunk egyedül, hogy Ő jöjjön hozzánk és vezessen el a Benne való bensőség és nyugalom oázisára. — Az élet **értelmetlenségének** érzése a harmadik puszta. Szomjunk teljes értelem és világosság után sivatagi délibáb. Ha realista szemmel nézzük az életet, meg kell elégednünk részleges értelemmel. „Az értelmetlenség elfogadásának aktusa önmagában véve értelmes aktus" (Paul Tillich). Elfogadom az adott helyzetet: engedem, hogy a dolgok alakuljanak a maguk módján, nyitva maradok a helyzetemben rejlő minden lehetőség számára.

Mielőtt a szorosabban vett lelkiélet puszta-élményeit venné sorra, Cummings a Biblia tanítását tárgyalja a pusztáról. Az **Ószövetség** megértésének egyik kulcsa a választott nép pusztai vándorlása. Addig, amíg a zsidók bizalmukat Istenbe helyezték és nem önmagukba, Isten állandó segítséget és védelmet nyújtott nekik a pusztában. De Isten jelenléte illanékony, megfoghatatlan valóság volt, teljesen szabad, a népnek sohasem volt hatalma felette. A felhő és a tűzoszlop egyszerre megmutatta és elrejtette Isten jelenlétét. A Hűséges részt vesz népe pusztai vándorlásában. A múlt, amely egyszerre jelentett rabságot, de biztonságot is, állandóan kísértett. Isten ezzel szemben a néptől bizalmat kért, teljes ráhagyatkozást, az ismeretlentől való félelme legyőzését, hogy vezethesse őket a jelen viszontagságain át a titokzatos jövő felé. Maga Isten volt ez a jövő. — **Jézus** hármas puszta-élménye — negyven napos böjtje, agóniája a Kertben, magánya a kereszten — elsősorban kísértés volt, hűségének próbája. Fiúi bizalmát Istenben egy pillanatra sem vesztette el, és így született benne Isten új népe, az engedelmes, hűséges, Benne bízó új Izrael. A mi puszta-élményünk titokzatos részvétel Jézusében, vagy — megfordítva — azt is mondhatnánk: Ő éli át a pusztát újra mibennünk.

A lelkiéletet élő ember útja háromféle sivatagon vezet át. Ahogy haladok a **kísértés** pusztájában, a kísértések egyre finomabbak, nehezebben felismerhetők lesznek. A kísértőnek sok álarca van. Vajjon felismerem-e őt a szeretetnek álcázott önzésben, a hatalom önkényes gyakorlásában, természetes adottságok vagy lelki karizmák feletti önteltségben, ítéletekben, amelyekben fontosabb a pénz, idő, jóhír, mint az emberek? — A teremtményektől való **elszakadás** pusztája lefosztja a hamis homlokzatot, lerázza a társadalmi pózt és rangot, s felfedi mindezek mögött az igazi ént, mely egyszerű és szegény, gyenge és szükséget szenvedő, de Isten képére van teremtve. Az elszakadás puszta-élményének második fele Isten helyreállító, megújító műve, amellyel visszavisz saját világomba. A kifosztottság út nemcsak az igazi önbirtoklás, de minden egyébnek szabadságban és szeretetben való birtoklása felé is. — Az **imában** való **szárazság** során kétféle állapot, két fokozat lehetséges: az Igazság pusztája és Isten hallgatásának pusztája. Amikor az ima nem adja többé a tapasztalható édesség érzését, amikor rájövök, hogy a hit-szeretet homályos tudása olyan Istennel egyesít, Aki túl van a megértés, megragadás minden lehetőségén, amikor csupasz emberi nyomorom áll az isteni irgalommal szemben, akkor találom meg a legvalódibb kapcsolatot Istennel. Felfedezem Őt, mint Alkotómat, Megváltómat, Vezéremet, Szerelmesemet, Mindenemet. A második

puszta az elhagyottságé, belső üresség. Nemcsak azt érzem, hogy távol van az Isten; azt érzem, hogy elvetett engem. A biblikus hagyomány egyik legvigasztalóbb tanítása, hogy Istenünk nem néma, hanem beszélő Isten. A Szentírásnak szinte minden lapján olvassuk: „Így szólt az Úr", „Ezt mondja az Úr". Pusztámban azonban csak csenddel találkozom. A tartós némaság azt a látszatot kelti, hogy nincs is Isten, aki szólhatna, vagy ha van, akkor teljesen elhagyott engem. A puszta elnyeli imám kiáltó szavát. De éppen ez a kiáltás az ima iskolájának legfontosabb leckéje: „Csak amikor van bátorságunk belemondani a csendbe, amely — úgy érezzük — felemészt bennünket, az ‚Atyánk' szót, érünk el az ima igazi, végső lényegéhez" (Karl Rahner).

Isten végtelenül sokféleképpen lehet jelen. Jelenlétének egyik formája az, amikor úgy van jelen, mint a Távollevő.

Nem ismerhetjük meg és nem szerethetjük, hacsak nem úgy, mint a Felfoghatatlant, az Elérhetetlent.

A könyv utolsó részében a szerző a pusztában levők két lehetséges magatartását elemzi: az ellenállását és az elfogadását, majd az életkorok puszta-szakaszait tanulmányozza. Az **élet derekának évei** legtöbbször sivatagi évek, a lelki szegénység, kifosztottság, kiábrándultság megtapasztalása úgy, ahogyan azt eddig az illető még soha nem élte meg. Meghívás ez felemelkedni az isteni lehetőségekbe vetett bizalom új, magasabb szintjére. Szegénységem új felfedezésére a választ Isten irgalma új felfedezésében találhatom meg. Így válhat életem lefelé hajlása friss elkötelezettséggé, új kezdetté. — A **halál** elől nem menekülhetünk: mindnyájan meghalunk. De ha igent tudok mondani halálos betegségre, közeledő halálra, akkor szükségből elszenvedett történésből szabadon választott cselekedetté tudom változtatni. S ha a pusztában meghalást, annak abszurditását ugyan meg nem értve, de magamat megadva a fiú engedelmességével tudom Isten kezéből fogadni, — ez lesz hitem és szeretetem végső, döntő, Krisztus halálával egyesült kiteljesedése.

A könyv eredeti alkotás, sok szempontból új területet kutat. Talán ez az oka annak, hogy az olvasó, bár sok értékes meglátással, gondolattal gazdagodva, mégis kicsit elégedetlenül teszi le a kötetet. Az az érzés marad benne, hogy a pszichológia is, de különösen a Szentírás még többet is tudna mondani a kérdésről. De ha a szerző nem tett egyebet, mint megnyitotta a területet további termékeny gondolkodás számára, azzal is maradandót alkotott. Mert ha többet mondani még lehet, igazabbat aligha. Vagy találhatnánk-e igazabbat a baráti vigasznál: „A puszta Istennek nem utolsó szava. A sivatag nem végtelen: csak Isten végtelen. A puszta-élmény nem tart örökké: csak az Isten országa tart örökké" (131).

Lelóczky Gy.

Római magyar tájékoztató. Ez a 12 oldalas kis füzet sok hasznos felvilágosítást tartalmaz Rómába látogató magyaroknak. Először is megadja a címeket, ahol magyar nyelvű útbaigazítást lehet kapni. Tartalmazza a szerdai pápai kihallgatáson való részvétel módját. Megtudjuk belőle, hogy ápr. 1—szept. 30. között minden kedden reggel 9-kor magyar szentmise van Szent Péter sírjánál, pénteken 3 órakor pedig katakombalátogatás magyar nyelvű vezetéssel és szentmisével. Közli a magyar nyelvű gyónás lehetőségeit. Jelzi, hol lehet szükség esetén, esetleg díjtalanul orvosi vagy kórházi kezelésben részesülni. Igen megszívlelendő tanácsokat ad a római közlekedésre, a templomlátogatásokra, kegytárgyvásárlásra stb. vonatkozólag. A füzet ingyen kapható a Szent Péter bazilika előcsarnokában jobbra lévő információs szolgálatnál 9—12 és du. 3—6 óra közt.

R.

HALOTTAINK

Barta József Lénárd ciszterci a dallasi (USA) apátságban 1978. nov. 13-án (81,64,57)
Vizsy Pál veszprémi egyházmegyés dec. 29-én
Fabriczius János érseki tanácsos, ny. plébános jan. 13-án
Katavics Márk tb. kanonok, aranymisés jan. 27-én
Oláh-Tóth Antal márc. 12-én Lackawannaban (USA) (75,49)
Dr. Frajna András ny. esp. pléb. márc. 18-án. Váckisújfaluban temették (79,54)
Dr. Sulyok Béla c. prépost, a szentesi Szt. Anna-főtemplom plébánosa. Márc. 27-én temették a Szentségi Jézus Szíve-templom kriptájába (70,46)
Kolbai Jenő ny. lelkész Székesfehérvárott. Ápr. 2-án temették (71)
Dr. Balogh György ny. g. kat. esperes ápr. 9-én Nyíregyházán. Nagyhalászon temették (85,55)
Forgách László ápr. 10-én Torontóban (Kanada) (72,48)
Aradi Ignác protonotárius kanonok Székesfehérvárott ápr. 10-én. A szemináriumi templom kriptájába temették (93,69)
Kiss Márton ferences ápr. 15-én Marosvásárhelyen (91,68)
Lendvai Gyula SDB ápr. 20-án Sümegen. Gógánfán temették (76,54,45)
Veres Mihály Nikoméd ferences testvér ápr. 21-én Győrött (75,51)
Szabó István Tihamér ciszterci aranymisés, okl. középisk. hittanár ápr. 24-én Pannonhalmán (85,66,60)
Könözsi Béla Reginald OSB ápr. 24-én ugyanott (64,45.40)
P. Ádám Lajos SJ ápr. 28-án Nagykovácsiban. Pannonhalmán temették (75,56,45)
Farkas József SJ ápr. 30-án Győrött. Pannonhalmán temették (77,49)
Dr. Bacza Dezső p. kamarás, rátóti c. prépost, ny. esperespléb. Balatonfenyvesen ápr. 29-én. Nagykanizsán temették (75,52)
Halmay László Paszkál OFM Budapesten máj. 2-án éjszaka, imazsámolyán térdelve. Óbudán temették (69,46)
Vincze Gyula Amand OSB máj. 2-án Pannonhalmán (62,40,36)
Stefko Kálmán, a rozsnyói székeskáptalan nagyprépostja, a nagyszombati Szt. Adalbert Társulat igazgatója máj. 2-án. Rimarához temették (67,44)
Simor János OFM máj. 9-én az USA-ban. A roeblingi ferencesek kriptájába temették (79)
P. Gombosi István Gratus OFM c. esperes, zagyvarékasi plébános máj. 10-én. Szolnokon temették (63)
Dr. Kovács Géza c. apát, dombóvári esperespléb., szentszéki bíró máj. 12-én. Pálfán temették (65,42)
Juhász J. Dénes érd. helynök, ökonómus, konzultor. Máj. 14-én temették a miskolc-görömbölyi temetőben (70)

Lintner József ekeli (nagyszombati egyházm.) esperespléb. máj. 18-án. Temetését Gábris Gyula püspök, ap. kormányzó végezte (65,40)

Nagy Jenő SDB ny. lelkész máj. 21-én Sopronban (69,45,37)

Mándl István OFM testvér máj. 23-án. Nagykanizsán temették a ferences kriptába (82)

P. Dr. Benedek Fidél OFM máj. 26-án Esztelneken. 31 éven át volt a Szent Istvánról nevezett erdélyi rendtartomány vezetője, jóságos atyja (72,49)

Palotai István érd. esperes, kápolnaigazgató Tatán jún. 2-án (63,40)

Dr. Pákozdy József monostori c. apát, kanonok jún. 2-án. Az egri bazilika kriptájába temették (67,43)

Bozi Ferenc piarista, gimn. tanár, Bécsben. Jún. 8-án temették Mosonmagyaróvárott a rendi sírboltba (76,55,49)

Vajda Imre esperes, rónaszéki (Erdély) plébános. Ott temették (58)

P. Érdi Imre Vazul ny. romándi plébános, püspöki tanácsos jún. 9-én. Esztergom-Szentgyörgymezőn temették (63,37)

Budai László Olivér p. tanácsos, ny. pléb. gyémántmiséje előtt. Jún. 11-én temette Udvardy püspök (82,60)

Fehér Lajos pápai kamarás, tb. kanonok, ny. körösladányi esperesplébános. Jún. 11-én temették szülei mellé Gyulán (97,73)

Korcsiák Ede piarista, gyémántmisés jún. 18-án. Pannonhalmán temették

Györe Pál SDB jún. 22-én Ajkán. Ordacsehiben temették (80,60,52)

Pákay Gábor ny. ácsi plébános jún. 22-én. A győri kármelita templom kriptájába temették (65,39)

Bátyi Pál esperespléb. jún. 22-én Kiskunlacházán (62,37)

Vértes Béla hévizi plébános jún. 24-én lelkipásztori szolgálatának teljesítése közben (67,42)

Steib János dobozi plébános. Júl. 5-én temette Udvardy püspök (82,60)

Fetzer József ny. apátplébános Szarvason (95,71)

Id. Kovács János c. esperes, viszontai pléb. Adácson temették (61,38)

Fehér László bábonymegyerei esperespléb. júl. 10-én (66,43)

Nemes István aranymisés, püspöki tanácsos júl. 15-én Gáborjánházán (83,58)

Dr. Bánhegyi József Jób OSB júl. 18-án Győrött. A bencés templom kriptájába temették (83,65,59)

Wunderler Ferenc aranymisés tömördi plébános júl. 18-án (76,53)

Szalóczi Elek Pelbárt OFM ny. templomigazgatóhelyettes júl. 14-én Budapesten tragikus körülmények közt elhunyt. Aug. 4-én temették a rákoskeresztúri temetőben (72,48)

Kovács József ny. mindszentkállai plébános aug. 1-én Székesfehérvárott (82,59)

Szécsi Antal c. apát, az Örökimádás templom ig. júl. 21-én Budapesten (79,56)

Egres Odó OCist. aug. 4-én a dallasi (USA) apátságban (61,41,35)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

Msgr. Dr. PFEIFFER MIKLÓS
(1887—1979)

A külföldi magyar papság nesztorát, valamennyiünk köztiszteletben álló, szeretett „Miklós bácsiját" kell búcsúztatnunk. Halálával egy darab „papi történelem" zárult le, hogy Isten színe előtt örökre kiteljesedjék.

Életrajzát tavaly még maga állította össze, „hogy halálom után senkinek ne kelljen bajlódni vele". „1897. márc. 12-én születtem Sopronban. 1904—1913-ig a fribourg-i egyetem hallgatója voltam; itt 1913-ban hittudományi, majd 1918-ban bölcseleti doktorátust szereztem. 1909. aug. 12-én mint nyitrai egyházmegyei áldozópap lettem felszentelve, rövidesen a kassai egyházmegyébe átvéve mint püspöki levéltáros és könyvtáros. 30 évig a németek hitszónoka, 9 évig a kassai hittudományi szeminárium tanára, néhány évig a kassai jogakadémia előadója, több éven át egy kassai barakktábor lelkésze és a csehszlovákiai magyar egyetemi hallgatók vándorlelkésze Prágában, Brünnben és Pozsonyban. 1916-ban kassai székesegyházi kanonok, végül nagyprépost és pápai prelátus. Kb. 8 évig az IKA nemzetközi kat. szociális mozgalom ügyvivője és kongresszusainak nemzetközi főrendezője. Közben, mikor Kassa visszatért, püspöki helynök lettem, majd a száműzött püspök helyettese. 1948-ban el kellett hagynom hazámat. Nyolc évig Fribourg közelében mint intézeti lelkész működtem, 1956—1977-ig pedig mint magyar lelkipásztor Fribourg-ban és a svájci terület magyar főlelkészeként is egy ideig. 1978 óta nyugállományban vagyok Brünisbergben."

Ez a rövid, józan és pontos vázlat egy gazdag és nem mindennapian hasznos élet mérföldköveit jelzi.

Az érettségizett fiatalember domonkos szerzetes szeretett volna lenni. De gyenge egészsége nem bírta. Ott kellett hagynia a noviciátusát annak a rendnek, amelynek fribourg-i Albertinumában, a házikápolnában nemrég 90 éves születésnapját ünnepelték . . . Később legalább a harmadrendbe lépett be. Mivel teológiára is a domonkosok tanították, egy életre híve lett Aquinói Szent Tamás tanításának. Mindennap legalább egy fejezetet olvasott a Summa Theologica-ból. Szent Tamás világos, következetes gondolkodásmódja jó iskola volt számára és teljesen egybehangzott adottságaival.

Hetven évet átfogó papi életében szívvel-lélekkel lelkipásztor volt. Elsősorban az ifjúság, a szegények, a rászorulók lelkipásztora. Fribourg-ban megismerkedett az Egyház szociális tanításával. Hirdette, hogy az Egyháznak a néppel kell szolidaritást vállalnia. Amikor egyszer idős korában megkérdezték: mi az, ami megelégedéssel tölti el, így válaszolt: „1. Úgy érzem, mindig sikerült megtalálnom a hangot a fiatalokkal. Ez ma még sürgetőbb feladata az Egyháznak, mint valaha. 2. Örülök, hogy kimerészkedtem a barakkokba, és ennek lakói elfogadtak, sőt bizalmukba fogadtak." Arra a 2000-es barakktáborra céloz Kassán, ahová kopott kerékpárján járt ki vasárnaponként misézni, s nem egyszer ebédre hívta meg egyik-másikat. 1944 nyarán nyilvános akciót indított a kassai zsidóság érdekében, és sikerült is mintegy százat a haláltól megmentenie. Majd Svájcban papi életének nagyobbik felét az ottani magyarok gondozásának szentelte. Lelkiismeretessége, életbölcsessége, optimista világszemlélete, segítőkészsége, kedves, közvetlen modora, nyelvtudása, a befogadó országban teremtett jó kapcsolatai kiválóan alkalmassá tették erre a feladatra. Sokat tett annak a különös betegségnek enyhítésére, amit ő „emigritisz"-nek szeretett nevezni. Mindig hűségesen részt vett a magyar papi és egyéb összejöveteleken, s ott igyekezett megosztani tapasztalatait másokkal. Örült, amikor 1969-ben sikerült kihoznia magához unokaöccsét, Ikvay Lászlót, akiben utódját remélte, ehelyett hét év múlva ő írta meg nekrológját. A jelenlegi svájci magyar főlelkész, Mehrle Tamás OP is neki köszönheti, hogy Fribourgba került.

Előttünk van tevékenységéről adott latin nyelvű évi jelentése 1973-ból. A 86 éves lelkész 36 magyar misét tartott, tízet Fribourg-ban, a többit kilenc vidéki helyen, „ne omnino careant servitio Divino in propria lingua" (hogy ne kelljen teljesen nélkülözniök az anyanyelvi istentiszteletet), alkalmanként 8—30 résztvevővel. Mindegyiken prédikált, utána kis összejövetelt tartott. Négy magyar keresztelőt tartott, két házasságot ál-

dott meg (jegyesoktatástól megelőzve), 12 beteget látogatott meg és háromnak adta fel a szentkenetet. Több mint 500 lelkipásztori értesítést küldött ki, minden istentiszteletre külön-külön. A hatóságok részére magyar okiratokat fordított híveinek. És így tovább . . .

Aki csak ismerte, mindenki kiemelte életmódjának spártai egyszerűségét. A jómódú soproni polgárcsalád fia, aki egyetemista korában a Fribourg-ban tanuló szegény magyar hallgatók javára 20 000 frankos „Szent István-alapítványt" tudott létesíteni, a kanonok és nagyprépost mindvégig a szerzetesi szegénység szellemében élt. Maga készítette egyszerű ételét, s mindig kész volt megosztani szegény diákjaival. Ha nem kerékpárját nyűtte, akkor harmadosztályú vonatfülkében utazott. „Ott utazom, ahol a híveim utaznak." Unokaöccse újmiséjén prédikálva így fordult hozzá: „Süljön ki a szemed, ha bármikor is szép, drága bútoraid lesznek!" Tisztán látta, hogy „a szegénység a mai korban a papnak fontos segítő eszköze." Lelkészi útjait hátizsákkal és két aktatáskával járta, esernyővel és szeges bottal fölszerelve.

P. Mehrle éleslátóan emeli ki két sajátos jellemvonását, amely „ritkán egyesül ugyanannak az embernek karakterében: a hűség és a nyíltság." Hűséges volt hitéhez, nemzetéhez, választott hazájához, a domonkos rendhez (azt kívánta, hogy annak ruhájában temessék is el), híveihez. De ez a hűség nem jelentett nála konzervativizmust. Szociális gondolkodásában — amelyet számos írásában is kifejezésre juttatott — a Zsinat igazi előfutára volt. Ugyanígy mindig híve volt a vallásfelekezetek közti békének és az ökumenizmusnak. Hivatásában a lényeget nézte, a címekre nem adott. Szerette, ha egyszerűen „Miklós bácsinak" szólítják. Kedves pápája XXIII. János volt, és szívvel-lélekkel híve volt az Egyház egészséges fejlődésének. Amikor valaki panaszkodott neki a zsinat utáni visszaélések miatt, azt felelte: idők folyamán az Egyház ezeket a kinövéseket leveti magáról, és akkor majd felismerjük, milyen hasznos és szükséges volt a zsinat új szelleme. A „jó pápát" azért is szerette annyira, mert Istenben is leginkább jóságát és megbocsátó készségét csodálta.

Zamatos humora mindvégig elkísérte. Szeretett vicceket mesélni. Egyszer Münchenbe utazott zsúfolt vonaton. Sokan álltak. Egyszerre hangosan megszólalt: „Szívesen átengedem a helyemet annak, aki nálam idősebb. Én 87 éves vagyok." Általános konsternáció. Ezután két fiatalember felállt, és átengedte a helyét idősebbeknek.

Nekünk írt utolsó levelében egyszerű szavakkal jelenti be, hogy változás állt be életében: egyik reggel lakásában elesett, nem tudott fölkelni, s órákon át maradt úgy, míg egy véletlen érkező föl nem fedezte. Erre püspöke belátta, hogy nem maradhat többé egyedül, és egy papi otthonba tette be. Itt aludt ki élete csendesen márc. 21-én, kevéssel 93. születésnapja után. Évtizedes működési helye, Fribourg temetőjében nyugszik.

R.

P. PETRUCH ANTAL SJ
(1901—1978)

A rá jellemző pontossággal és tapintattal maga állította össze önéletrajzát. 1901. okt. 16-án született Németprónán, elszegényedett iparos családból. „Apám kőműves lett, s mivel ügyes ember volt, csakhamar pallér vált belőle, ami mai nyelvhasználat szerint magasépítési művezetőnek felel meg. Akkoriban Húsvéttól Mindenszentekig terjedt az építkezési szezon, apám távollétében anyám vezette a gazdaságot. Már 12—13 éves koromban kaszáltam, mintegy két évvel később arattam, nem muszájból, hanem mert segíteni akartam szüleimnek. Erőmön felül dolgoztam, mert jól esett, hogy felnőttnek néznek. Szüleim frigyéből 11 gyermek született, öt egészen pici korában halt meg. A fiúkat mind taníttatták, és mind egyetemet végeztek. Szüleink értünk, gyermekeikért éltek-haltak. Felejthetetlenek gyermekkorom téli estéi, amikor édesapánk térdére ültetett minket, és mesélt, mesélt szebbnél szebb meséket. Édesapám kitűnő előadó volt. Ezt aztán igazán nem örököltem tőle. Inkább édesanyámra ütöttem, aki zárkózott, kevésszavú, külsőleg rideg ember volt. Sohasem hallottam énekelni. Szüleim

túlságosan szigorúak voltak. Ennek következtében zárkózott természetem méginkább becsukódott, — egy életre.

Az elemi iskola elvégzése után a privigyei piarista gimnáziumba kerültem. Tanáraimat akkor kevés hit, alapos szigor és hazafiság jellemezte. A hittant valósággal melléktárgyként kezelték . . . Szerencsémre Szalézi Szt. Ferenc Filóteája nyomán iparkodtam lelki életet élni. Tanáraim becsültek, mert megbízhatónak találtak és jól tanultam. Mindig visszavonult voltam, még játék és kirándulás közben is tanultam. Ez fejlődésem szempontjából nagyon hátrányosnak bizonyult. A tanulás nem volt számomra egyszerű. Mint vonattal bejáró, sok időt veszítettem. Hazaérkezve a házi munkában kellett segédkeznem. Villany nem volt, s bizony megesett, hogy istállólámpám fényénél készültem másnapra. Az V. o. elvégzése után, 1918 júniusában jelentkeztem fölvételre a nagyszombati jezsuitáknál. Ekkor láttam először élő jezsuitát. Szüleim nem lelkesedtek a gondolatért, mert bátyám már pap volt. De azért nehézséget nem gördítettek utamba. A noviciátusban a kiváló P. Müller lett a mesterem."

1918 őszén, amikor megszületett Csehszlovákia, őt magyar kultúrája és beállítottsága miatt a magyar provinciához osztották be. 1919 nyarán érkezett Szegedre. 1920. aug. 15-én tett fogadalmat. 1922-ben érettségizett Kalocsán. Innsbruckban végezte a teológiát, ott is szentelték pappá 1931. júl. 26-án több mint 30 társával, köztük Karl Rahnerrel. Két év múlva megszerezte a teológiai doktorátust. A harmadik próbaév után a rend szegedi főiskoláján tanított, főleg egyháztörténetet és egyházjogot.

Milyen tanár volt? Anyagában elmélyült, lelkiismeretesen fölkészült, de állandó küszködés jellemezte előadását. Gátlásos, befelé forduló egyénisége nem volt vonzó hallgatói számára. Nem tudott közvetlen kapcsolatba kerülni tanítványaival. De szaktudása miatt igen becsülték. — Sohasem kívánt csak tanár lenni, tisztában volt papi elhivatottságával. „Sokat gyóntattam, a szegedi Szent József templomban mintegy havonta ezret. Évente néhány lelkigyakorlatot vezettem. Prédikálásra ritkán került sor. Nem voltam keresett szónok. Az egyetemi és főiskolai hallgatónők Mária Kongregációját irányítottam." Közben szorgalmasan írt és tanulmányozta a rendtartományra vonatkozó forrásokat.

Irodalmi működése mindössze néhány kötet (A trencséni jezsuita noviciátus anyakönyve 1942, Jézus Szíve apostola, P. Biró Ferenc emlékezete 1942[2], Péteri János: Az első jezsuiták Magyarországon 1963) és számos cikk folyóiratokban, lexikonokban. A Szív hetilap „Fényszóró" rovatának tetemes részét közel tíz éven át ő írta. Mindezekben a munkákban legfőbb erénye a pontosság volt. Minden írásában utánajárt minden adatnak, és csak azok bizonyító ereje alakította ki a véleményét.

1950-ben elveszítette hosszú tudományos kutató munkájának minden anyagát. A panaszkodás nem volt szokása, sem ekkor, sem máskor. 1950 őszén őt nevezték ki a Szegedi Hittudományi Főiskola élére. A növendékekre felejthetetlen benyomást tett. Még ma is emlegetik bemutatkozó beszédét, amely e szavakkal kezdődött: „Küldtek. Jöttem. Nem szívesen? De szívesen." Mint tanárt itt nagyon szerették. Mint elöljáró igen szigorú volt, de igazságos. Szinte minden időben be lehetett hozzá menni. Még ha növendék volt is az illető, azonnal felállt íróasztalától, és úgy fogadta.

„1951. nov. 2-án távoztam Szegedről — folytatódik a visszaemlékezés —, és Budapesten segédmunkásként helyezkedtem el egy gyárban. Majd a Papírelosztó Vállalatnál dolgoztam. Egy év múlva pedig a Fővárosi Villamos Vállalatnál helyezkedtem el. Annak egyik Gyermekotthonában voltam fűtő és beszerző." A szemtanú erről az időszakról így írt: „Az atya nagyszerűen eltalálta a munkahelyi helyzetet. Soha nem okozott gondot. Munkáját a lehető leggondosabban végezte. Mindig mindenkihez volt jó, kedves, meleg szava. A munkahelyen egyszerű, kopott ruhában egy volt közülünk." Később egy bölcsődébe, majd egy óvodába került hasonló munkakörben.

Az 1957—1970 közti idő életének viszonylag nyugodt szakasza. Albérletben él, sokat segít a háziaknak, misézni kijár a közeli templomba, ott néha gyóntat, de különben teljesen visszavonultan él, és egész energiáját történeti kutatómunkára fordítja. Még az a tudat sem tudja kedvét szegni, hogy az íróasztalfiókoknak dolgozik. Folytatta a ma-

gyar rendtartomány történetét, másolta és rendezte elöljárója, majd barátja, P. Csávossy naplóját, és megírta terjedelmes életrajzát.

1970 októberében súlyos szívinfarktust kapott. Azután következett a bélrák keserves tüneteivel. 1973-ban operálták, utána félévenként kórházi tartózkodással próbálták fölerősíteni. Cukorbetegsége is egyre jobban elhatalmasodik szervezetében, s így egyre kínosabb feladat számára az étkezés. Végig maga látta el magát, a szociális otthonba nem akart bevonulni. „Ha nem dolgozhatunk Isten országáért, akkor legalább szenvedjünk valamit érte" — írta egyik levelében. De amíg ereje volt, szakadatlanul dolgozott.

Papságában két dolog volt feltűnő és felemelő. Az egyik a szentmiséhez való ragaszkodása. Ha csak leheletnyi erő volt benne, misézett. „Súlyos betegségében, megtéve előtte saját keresztútját — lakásától a templomig és vissza — nem egyszer láttam oszlopnak dőlve állni, tántorogva menni, de ő misézett" — írja valaki. Talán ezért kapta meg a kegyelmet, hogy élete utolsó napján is bemutathatta Krisztus áldozatát a Széher-kórházban. Egy ferences atya segítette, és szinte vele mondta a szöveget. Így is roppant erőfeszítésébe került a szentmisét befejezni. Utána csendesen megjegyezte: „Ez volt utolsó szentmisém!" Délután elvesztette öntudatát, este 3/4 9-kor meghalt.

Másik jellemző papi tulajdonsága volt: a kiengesztelődés szentségének hűséges szolgálata. „Nem beszélt sokat a gyónáskor — írja egyik vezetettje. — De az a néhány mondat elég volt. Nagyon komolyan vette lelki gyermekei fejlődését. Tudott kemény és szigorú is lenni, ha kellett, de szinte anyai megértés és jóság is fölcsillant benne, ha éppen arra volt szükség. Az egyszerű megoldások, a józanság híve volt. Vezetettjei egész élete érdekelte: egészsége, idegállapota, munkaköre stb. Nemcsak hallgatni tudta övéit, hanem tudott együttszenvedni is velük."

Dec. 29-én a Farkasréten mintegy 40 rendtársa búcsúztatta. A temetésre 1979. jan. 4-én került sor Pannonhalmán.

Életműve hiteles keresztényi, papi és szerzetesi élet, mert a leghitelesebb mércével, a fegyelmezett, panasz nélkül vállalt és elviselt szenvedéssel hitelesítette.

Confratres

ESZTERGÁLOS JÁNOS TIBOR OSB
(1902—1977)

Tibor rendtársunk Csongrádon született 1902. nov. 14-én. Édesapja uszálykormányos volt; hárman voltak fiútestvérek, ő volt a legfiatalabb. Édesanyját 10 éves korában vesztette el, utána édesapja újból megnősült. Ebből a házasságból is született még egy testvére. Középiskoláit Szegeden végezte, s bár a piaristákat ott jól ismerte, érettségi után mégis hozzánk jelentkezett növendéknek. Tanulmányai elvégzése után 1927-ben Győrött volt gyakorlótanár, innen pesti gimnáziumunkhoz került, ahol két évig tanított. Mint természetrajzszakos főleg a növénytannal szeretett volna foglalkozni és abban elmélyülni. Ebben az időben a tudományos életben a fejlődéselmélet erősen dominált és az akkori teológia még nagy mértékben elzárkózott a természettudományok modern eredményei elől; ezért nem akart ezekkel a kérdésekkel foglalkozni, és inkább a kémiában és közettanban kezdett elmélyülni. Pesti tanársága alatt ilyen irányú előadásokra bejárt az egyetemre is.

1929-ben került be Pannonhalmára főiskolai tanárnak, és ettől kezdve haláláig itt élt. A főiskolán az ásványtan tanára; a háború után azonban inkább a kémiára specializálta magát, annál is inkább, mert 1950 és 64 között a pannonhalmi gimnáziumban is tanított kémiát. Fiatalabb kémiatanáraink gyakran mentek hozzá eligazításra, sőt továbbképzésre is. — Tanári munkáját mindkét helyen a tudományos alaposság, a lelkiismeretesség és pontosság jellemezte. Egyik volt diákja írta halála után: „Emléke felejthetetlen számunkra, ahogy az egykori kémikumban teljes tárgyilagossággal, higgadt nyugalommal vezetett be minket a kémia rejtelmeibe. Az ő alaposságának köszönhetjük tudásunkat, melyből később prosperáltunk." Egyik rendtársa említette egyszer,

hogy a főiskolai és gimnáziumi tanári kar két legértékesebb tagja ő és Edgár. — Diákjai azért is szerették, mert mindig kiegyensúlyozott, derűs és kedves tudott velük lenni, és a legkisebb részrehajlást sem tapasztalták nála sohasem.

Pannonhalmi működése közben egy ideig házgondnok is volt, majd élete végéig a ruhatárt vezette. A növérek is mindig értékelték higgadt, világos és mindig határozott utasításait.

A pannonhalmi gimnázium építésekor ő volt a Rend részéről kijelölve az építkezés felügyelőjéül. Nagyon jó kapcsolatokat tudott kialakítani a mérnökökkel; de ugyanakkor mindennek pontosan utána nézett.

Rendtársai nagyon becsülték; többször akarták elöljárónak megválasztani, perjelnek is, de ő ez elől mindig kitért. Azt szokta mondani: „A Rendben legjobb egyszerű közlegénynek lenni."

Szerzetesi és papi élete is feddhetetlen volt. Egész addig, míg betegsége végleg kórházba nem kényszerítette, betegen is minden nap elmondta szentmiséjét. A szerzetesi közös élet minden megnyilvánulásán részt vett, nagy munkája mellett is mindig ott láthattuk a kóruson, mikor rá került a sor. Semmiféle rendi csoportosulásnak nem volt tagja; mindig a szelíd mérséklet jellemezte véleményeiben és társaival való kapcsolataiban is. Rosszindulatú vagy szeretetlen megjegyzést nem lehetett tőle hallani, bár enyhén fanyar és csípős humorát többször alkalmazta.

Már főiskolai tanár korában is — mint természetrajzszakos —, de még inkább nyugdíjaztatása után minden idejét és erejét a pannonhalmi kertre fordította. Alatta lett hivatalosan is országos arborétummá a kertünk, fajokban (kb. 700) egyik leggazdagabb. Önzetlen munkával, jó kapcsolatok kialakításával rengeteget szerzett a kert részére; ügyes cserékkel is sokszor hozzájárult az állomány gazdagításához. Fizikailag is nagyon sokat dolgozott benne. Ahogy az idő engedte, szinte reggeltől estig ott lehetett találni. 1977. februári operációja után, mikor biztosan tudta már, hogy menthetetlen, még mindig személyesen és nagy munkával ültetgette ki a már a télen előkészített palántákat. Halálakor a Szombathelyi Erdőfelügyelőség is úgy emlékezett meg róla, mint felejthetetlen munkatársról.

Erős szervezete sokáig küzdött a fokozatosan kifejlődő halálos kórral, a hasnyálmirigy-rákkal, amely többször okozott epevezetékelzáródást és így sárgaságot. Többször operálták, de minden operáció után újból teljes odaadással folytatta munkáját. 1977. okt. 12-én vitték be utoljára a kórházba, ahonnan már nem tért többé vissza közénk élve. Betegségét, fájdalmait csodálatos türelemmel és lelkierővel viselte, és lélekben teljesen felkészülve, nyugodtan várta az Úr hívó szavát, amely Szt. Márton napján, nov. 11-én szólította őt Magához. Nov. 17-én temettük el a Boldogasszony-kápolna kriptájába nagy részvét mellett. Hű szolgájának az Úr adja meg bőséges jutalmát!

Confrater

LOVAS ISTVÁN diósdi esperesplébános
(1910—1978)

Tíz éve ismertük őt. Azon az emlékezetes 1968-as szeptembervégi vasárnapon, amikor Szent Gellért püspökünk ünnepét körmenettel ültük meg, mutatkozott be Diósd hívőinek. Már akkor éreztük, hogy nem mindennapi egyéniség érkezett közénk.

Mi az, amit — most már sajnos csak mint állóképet — emlékeinkben megőrzünk róla?

Az első a fáradhatatlansága, szívós, kitartó, szorgalmas munkája. Belső tűzzel, fiatalokat megszégyenítő lendülettel, munkatempóban dolgozott. Féktelen és fékezhetetlen volt a munkában. Építő pap volt a szó lelki és fizikai értelmében egyaránt.

A lelkek építésében nem szorítkozott a templomi szentbeszédekre és a szentségek szolgáltatására. A lelkeket építette baráti körben, fehér asztal melletti beszélgetések-

ben, családlátogatások alkalmával, az utcán váratlan találkozáskor, üzletben, hivatalban, az autóban utazás közben beszélgetve. Plébániája mindig tárva volt mindenki előtt. Amikor elbúcsúztunk, mindig éreztük, hogy valami pluszt, több hitet, reménységet, derűt kaptunk tőle.

Különös gondot fordított az ifjúság s főleg a kis gyermekek lelkének építésére. „Engedjétek hozzám a kisdedeket, mert övék a mennyek országa" — volt a jelszava. Világosan megindokolta ennek fontosságát. Mint modern pap vallotta, hogy a műszaki, technikai fejlődés — amelynek vívmányait maga is szívesen felhasználta eszközként lelkipásztori munkájában — világszerte nagy, eddig ismeretlen jólétet hozott a széles néprétegek számára. De tisztán látta ennek veszélyeit is. Ezért hangsúlyozta: „Nem lehet elég korán elkezdeni a gyermekek lelkének építését." Különösen nagy gonddal végezte a hitoktatást és a ministránsok képzését.

Építő pap volt a szó fizikai értelmében is. A diósdi egyházi létesítmények építésének és felújításának egész sora fűződik nevéhez: a templom külső tatarozása, tetőszerkezetének felújítása, templomfűtés, a harangozás villamosítása, a belső berendezés teljes átalakítása és korszerűsítése, modern, művészi, nagyméretű mozaik oltárfreskó készítése; a Gellért-kápolna tatarozása; új plébániahivatal építése, amelybe saját vagyonát is beleáldozta. Mindez hét év alatt! Végül az új temetői ravatalozó. „A temető rendezése lesz az utolsó munkám" — mondotta. Gyorsan, lázasan, türelmetlenül dolgozott. Mintha érezte volna, hogy már nem sok idő adatik számára.

Plébánosi munkája mellett mint esperes a kerület minden plébániájának lelki és anyagi gondját magára vette. Nem tett különbséget, ott segített, ahol legjobban kellett.

A második, amiben példát mutatott nekünk, nagy-nagy optimizmusa. Nemcsak hitte, de tudta is, hogy minden sikerül, amibe belefog. Optimizmusát átplántálta másokba is. Nehéz helyzetekben, súlyos betegségek esetén saját korábbi életéből véve példát bátor helytállásra buzdított. „Meglátjátok, majd minden jóra fordul. Az Isten nem hagyja el azokat, akik benne bíznak."

Harmadik jellemzője végtelen szerénysége volt. Szinte elbújt művei mögött. Különleges érzéke volt ahhoz, hogy teljesen elszemélytelenítse magát. Amikor szerettük volna a templom bejáratánál elődeink szokásainak megfelelően márványtáblán kiírni, hogy templomunk megújításában mikor mi történt, ő tiltakozott: „A mű a fontos, nem azok, akik csinálták." Amikor 1978 nyarán pappá szentelésének 40., Diósdra jövetelének 10. évfordulóját kívántuk ünnepelni, azt mondta: „Ne ünnepeljetek. A munkás hétköznapok az érdekesek. Azok viszik előre az ügyet, nem az évfordulók."

Negyedik kiemelkedő tulajdonsága a felebaráti szeretet. Mindenkit szeretett, mindenkivel jóban volt. Ha hallotta, hogy valakiről rosszat mondanak, intett: „Ne ítélkezzetek, hogy el ne ítéltessetek. Az ítélkezést hagyjátok Istenre!" Ha őt magát érte bántás, mindig tudott megbocsátani. Különösen sugározta szeretetét azokra, akik az élet perifériáira szorultak. A betegekre, a bénákra és nyomorékokra, az árvákra, az elesettekre, az öreg nyugdíjasokra és a nyugdíj nélküli öregekre. Segítette őket jó szóval, vigasztalással, anyagiakkal, s ha kellett, saját fáradságos fizikai munkájával.

És végül, ami az előzőkből egyértelműen következik: igazi lelkipásztor volt. Pásztora a reá bízott nyájnak. Élete példája követelésként áll előttünk. Ahogy Juhász Gyula írta Gandhiról: „E férfi nem ágál s beszél — de példaképpen él, — s köntösét és gondolatját — egyként osztja meg — fajának minden sarjával."

Váratlan halála miatt megdöbbent szomorúság tölt el, de reánk hagyott példájából erőt merítünk. Megfogadjuk, hogy erősítjük katolikus hitünket. Ezt nemcsak a templomban, a szentségekhez járulásban fejezzük ki, hanem elvisszük a krisztusi hitet és a krisztusi magatartást a templomon kívülre is, az utcára, a gyárakba, a hivatalokba, a munkapadok mellé. Saját magatartásunkon keresztül mutatjuk föl nem hívő felebarátaink előtt. Őt pedig arra kérjük, hogy a jó Isten előtt könyörögjön érettünk, hogy fogadalmunk megtartásához adjon elég erőt, hitet és bátorságot.

J. H.

(Vértesbogláron született, 1910 Szeplőtelen Fogantatás ünnepén. Középiskoláit Németországban végezte. Az Eucharisztikus Kongresszus idején, 1938. jún. 24-én szentelte pappá Shvoy Lajos püspök. Káplánkodása után mintegy 24 éven át volt Szigetbecse plébánosa. Onnan került Diósdra. 1978. okt. 21-én halt meg.)

PALLAI IGNÁC TITUSZ kapucinus
(1910—1978)

Életének fontosabb adatai: Somogyacsán született 1910. máj. 7-én. 1928-ban lépett a rendbe, s Máriabesnyőn töltötte a noviciátust. A tatai piarista gimnáziumban érettségizett 1931-ben. Teológiai tanulmányait a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen végezte. Zadravecz István püspök szentelte pappá Budapesten 1935. jún. 20-án. Több rendházunkban káplánkodott, s az újonnan átvett nagymágocsi plébánián ő volt az első kapucinus plébános 1942-ben. A következő évben újoncmester lett Máriabesnyőn, s kisebb megszakítással az is maradt 1950 nyaráig. Azután a váci egyházmegye vette fel, s több kápláni beosztás után Tápiószőgön lett plébános. Onnan ment nyugdíjba 1975-ben, szívgyengesége miatt elég korán.

Buzgó szerzetes és buzgó lelkipásztor volt, akit mindenütt megbecsültek, szerettek. De a közösségi élet igen hiányzott neki. Így mint nyugdíjas örömmel, szinte megifjodva segédkezett budapesti templomunkban 1978 november közepéig. Volt hívei sokszor üdvözölték. Testi ereje azonban egyre fogyott. Nov. 25-én agyembóliával beszállították a Széher úti kórházba, ahol kétoldali tüdőgyulladás okozta halálát dec. 2-án. Dec. 11-én az óbudai temetőben helyezték örök nyugalomra. A beszentelést Dr. Bánk József érsek, váci püspök végezte, aki évfolyamtársa volt a pesti egyetemen.

Confrater

VÁRKONYI JÁNOS
(1900—1978)

A pécsi egyházmegye egyik legkiválóbb papja, Várkonyi János székesegyházi kanonok, volt tolnai prépostplébános okt. 31-én Pécsett az Úrban elhunyt. Nemcsak daliás termetével, hanem eredményekben gazdag munkásságával és papi erényeivel is kimagaslott kortársai sorából. Az első világháborúban együtt katonáskodott a jeles íróval, Fekete Istvánnal.

A magyar nép a hivatása magaslatán álló, feddhetetlen papot „becsületes papnak" nevezi. Ilyen „becsületes" papi életet élt Várkonyi János 55 éven keresztül. Bárhová állította a Gondviselés, akár faluba, akár városba, akár a diákok mellé mint hittanárt, akár a papjelöltek mellé mint spirituálist, mindenütt megmaradt Krisztus hűséges katonájának, ahogyan azt szent Pál apostol leírja. Három szentéletű pap: Trinn János pápai káplán, babarci plébános, a híres egyházjogász és galamblelkű pap: Sipos István kanonok és a dogmatikát tanító Dőry László keze formálta a kegyelem segítségével egyéniségét. Nem volt nagyhírű szónok, nem rendelkezett írói képességgel, de kiváló volt a kötelesség teljesítésében. Leginkább ebben adott példát paptársainak.

Szívéhez a papságra készülők és paptársai állottak legközelebb. Fáradhatatlanul vezette az egész országban a papi lelkigyakorlatokat. Ezeken keresztül megismerte a magyar papság. Szánál több lelkigyakorlatot irányított. A teológia szaktárgyai közül leginkább a liturgiát szerette. Ebben országos szaktekintélyre tett szert. Az ő keze alól kikerült újmisések elsajátították tőle a szertartások pontos és rendszeres ismeretét, valamint mély átélését. A vatikáni zsinat megújított liturgiájába ő vezette be szokott alapossággal kerületének papjait. Minden egyes szentmiséje lelki élményt nyújtott a résztvevőknek. Négy tulajdonság jellemezte misézését: természetesség a cselekmények végzésében, hallatlan pontosság a liturgiai szabályok megtartásában, koncentrált összeszedettség egész fellépésében, mély áhítat a szavak kiejtésében és a taglejtésekben.

Várkonyi János benne élt korában. Közvetlenül kitárulkozott szeretett paptársai és a hívek előtt. Együttérzett velük örömeikben és bánataikban, megosztotta velük gondjukat-bajukat. De emellett bizonyos fokú tartózkodás is jellemezte, amely az Istennel mindenben egyesült lélek jellegzetessége, és amelyet olyan csodálatos szépséggel fest meg Mécs László „Üveglegenda" c. költeményében.

Rokonszenves alakjára szeretettel emlékezünk.

Uhl Antal

SIMONYI MARIÁN ISTVÁN ciszterci (1909—1978)

Bácsalmáson született. 1927-ben lépett a ciszterci rendbe, és 1933. júl. 2-án szentelték pappá a zirci apátsági templomban. Okl. történelem—földrajz szakos középiskolai tanár volt. Egy-egy évi egri és székesfehérvári tanárkodás meg előszállási káplánsága után visszakerült az áldott-dús bácskai földre, ahol született, s ahol végül életét leélte. Baján volt gimnáziumi tanár egészen nyugalomba vonulásáig (1969), és itt is halt meg váratlanul 1978. nov. 7-én.

Szerény, másokért élő, rendtársairól mint házgondnok különös melegséggel és hozzáértéssel gondoskodó, tanítványai szívét megnyerő, gondos és képzett szerzetestanári egyéniségéről talán semmi kiemelkedőt nem jegyezhetnénk föl, ha Isten nem választotta volna ki arra, hogy megrendítő sorsával, szenvedésektől kivételesen megkísértett életével tanúságot tegyen hitének erejéről, minden megpróbáltatást szelíd derűvel elfogadó keresztény rendíthetetlenségéről.

Baját már 1944. okt. 20-án ellenállás nélkül kiürítették a német megszállók, a Dunántúlon azonban még tovább folyt a harc. Így történt, hogy 1945 februárjának egyik kora délutánján német repülőgép bombát dobott a bajai megyeháza előtti térre. Többen meghaltak, a téren éppen áthaladó Simonyi Marián pedig életveszélyesen megsebesült. A kórházban hosszú ideig lebegett élet-halál között, a rendkívül áldozatos orvosi beavatkozás azonban megmentette életét. Az orvos — dr Nánay Andor, a bajai kórház sebészfőorvosa, aki azóta már meghalt — hihetetlen szívóssággal küzdött életben maradásáért, s megérdemli, hogy Simonyi Mariánnal együtt reá is emlékezzünk.

Marián testvérünk életben maradt, de egyik lábát tőben, a másikat térd fölött amputálni kellett. És megkezdődött életének nagy próbatétele: élet a tolószékben és két mankóval a hóna alatt. Újra meg kellett tanulnia valamennyire mozogni, ezenfelül elviselni rokkant tehetetlenségét. Súlyos megpróbáltatásában még mélyebbre gyökerezett a gondviselő Istenbe vetett hite, és oly fokban bontakozott ki akaratereje, hogy a derű, megbékélt öröm lett ezentúl magatartásának alapvonása: „. . . amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős" (2Kor 12,10). Az otthon, csak ülve misézni tudó pap, a továbbra is szerény szerzetes rokkantságában magára vonta az elközömbösödött világ tekintetét is. Amint erősödött magabiztossága, úgy kezdtek tágulni életkörülményei. Az 1950 után testvére családjában élő szerzetestanárt munkára kérte föl államosított gimnáziuma. Itt 10 évig gondnok volt, majd 8 évig — nyugalomba vonulásáig — rendes tanárként működött. Semmit sem változtatott azelőtti magatartásán, s megnyerte az oktatásügyi hatóságok tiszteletét, a város nagyrabecsülését, és mindvégig tapasztalta tanítványai szeretetét. Ezért amikor 1978. nov. 14-én Bácsalmáson eltemettük, sírját nemcsak gyászoló rendtársai, hanem az állami III. Béla Gimnázium tanárai és volt diákjai is körülállták.

Simonyi Marián halálával az utolsó ciszterci is eltávozott Bajáról. S az a mozaikkép, amit Bajának nevezünk — a honfoglaláskori fejedelmi partvonal szlávval elegyes magyar települése, kalandos dunai hajósnép, szorgos kispolgárok és a török utáni idők német telepesei, bácskai dzsentrik, ferences missiók lánglelkű kultúrmunkája és a „zirci papok" nevelő-oktató igyekezete —, ez a hagyományos városkép szegényebb lett egy darabnyi magyar történelemmel.

-s -n